

**SİVİL TOPLUM VE GÖNÜLLÜLÜĞÜN
DİJİTALLEŞEN DÜNYADAKİ YERİ:
E-GÖNÜLLÜLÜK**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ**

Merve ÖZCAN

**Danışman
Prof. Dr. Sait AŞGIN**

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİVİL TOPLUM VE GÖNÜLLÜLÜĞÜN DİJİTALLEŞEN
DÜNYADAKİ YERİ:E-GÖNÜLLÜLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Merve ÖZCAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sait AŞGIN

KARABÜK
OCAK 2022

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	5
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖNSÖZ	7
ÖZET	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	14
GİRİŞ	15
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	18
1.1. Sivil Toplum Kavramı	18
1.1.1. Sivil Toplum Kuruluşları ve Özellikleri.....	22
1.1.1.1. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı.....	22
1.1.1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri.....	23
1.1.1.3. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Türleri	24
1.1.1.3.1. Dernekler.....	25
1.1.1.3.2. Vakıflar	26
1.1.1.3.3 Sendikalar	26
1.1.1.3.4. Mesleki Kuruluşları	27
1.1.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Fonksiyonları	27
1.1.1.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri	27
1.1.1.5.1. Siyasi İşlevi.....	28

1.1.1.5.2. Kültürel İşlevi	28
1.1.1.5.3. Ekonomik İşlevi	28
1.2. Örgütlenme Kavramı	28
1.2.1. Örgüt Türleri.....	29
1.2.1.1. Amaçlarına Göre Örgütler	29
1.2.1.2. Oluşumlarına Göre Örgütler	30
1.2.1.3. Yetkilere Göre Örgütler	30
1.2.2. Örgütlenmenin Önündeki Engeller	30
1.3. Yönetişim Kavramı.....	31
1.3.1.Yönetişim Özellikleri	32
1.3.2.Kapsam ve Sınırları	32
1.4. Gönüllülük Kavramı	32
1.4.1. Gönüllülük Türleri	35
1.4.1.1. İnfomal-Formal Gönüllülük.....	35
1.4.1.2. Uzun Süreli- Kısa Süreli Gönüllülük	35
1.4.1.3. Uluslararası Gönüllülük	35
1.4.1.4. Çevrim içi Gönüllülük	36
1.4.1.5. Mikro Gönüllülük	36
1.5. Küreselleşme Kavramı	36
1.6. Sanal Gönüllülük Kavramı	37
1.6.1.Sanal Gönüllülük Tarihsel Gelişim	37
1.6.2. Sanal Gönüllülük Uygulamaları	37
1.6.2.1. Sanal Gönüllülüğün Avantajları	38
1.6.2.2. Sanal Gönüllülüğün Dezavantajları.....	39
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE GÖNÜLLÜLÜK.....	41
2.1. Türkiye’de Gönüllülüğün Tarihçesi	41

2.2. Türkiye’de Gönüllülüğün Mevcut Durumu	43
2.3. Gönüllülük ve Kazanımları	47
2.4. Gönüllülük Motivasyonları.....	49
2.5. Gönüllülüğün Hukuki Çerçevesi	50
2.6. Gönüllülüğe Dair Haklar ve Sorumluluklar	51
2.7. Türkiye’de Gönüllülüğü Artıran Avrupa Birliği Programları	52
2.8. Genç Gönüllülüğü Uygulamaları	52
2.9. Türkiye’de İnternet Kullanımı ve Gönüllülüğe Etkisi	57
2.10. Gönüllülüğü Yaygınlaştıran Teknolojiler	61
2.11. E-Gönüllülük Çalışmalarının Türkiye’deki Gelişimi.....	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: E-GÖNÜLLÜLÜK ÜZERİNE ODAK GRUP	
ÇALIŞMASI	69
3.1. Araştırmanın Yöntemi	69
3.2. Odak Grup Çalışması Nedir?	69
3.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	70
3.4. Çalışmaya Katılan Odak Grupların Genel Bilgileri.....	71
3.5. Çalışmanın Soruları.....	73
3.6. E-Gönüllülüğün Etkileri	74
3.6.1. Zaman Kullanımının E-gönüllülüğe Etkisi.....	74
3.6.2. Hızlı ve Kaliteli İnternetin Gönüllülük Motivasyonuna Etkisi.....	76
3.6.3. Güvenirliğin E-gönüllülüğe Etkisi	78
3.6.4. Maddi Kaygıların E-gönüllülüğe Etkisi	80
3.6.5. Sosyal Mecraların E-gönüllülüğün Bilinirliğine Etkisi.....	80
3.7.E-Gönüllülüğün Bilinmeme Nedenleri	82
3.8. E-gönüllülüğün, Gönüllüler Açısından Dezavantajları.....	85
SONUÇ VE ÖNERİLER	86
KAYNAKÇA.....	89
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	96

EKLER-1	98
EKLER-2	117

TEZ ONAY SAYFASI

Merve ÖZCAN tarafından hazırlanan “SİVİL TOPLUM VE GÖNÜLLÜLÜĞÜN DİJİTALLEŞEN DÜNYADAKİ YERİ: E-GÖNÜLLÜLÜK” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sait AŞGIN

.....

Tez Danışmanı, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kamu Yönetimi Ana bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 28.01.2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Sait AŞGIN (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Yasin TAŞPINAR (SÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emin HÜSEYİNOĞLU (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yaptığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Merve ÖZCAN

İmza :

ÖNSÖZ

Hayat, uzun bir yoldur. Bu yolda taşıdığımız heybemizde birçok deneyimimiz bulunmaktadır. Bazı deneyimler bize tebessüm ettirirken bazıları da bize tecrübe olmaktadır. Tez yazım sürecim hem tebessüm etmemi hem de tecrübe edinmemi sağladı. Bu uzun yolda bana her zaman inanan canım annem Sevgi ÖZCAN'a, bıkmadan usanmadan bana yol gösteren Görkem Su KILIÇ'a, benden desteğini hiç esirgemeyen Merve KURUM'a, bana inanmayı ve düştükten sonra gülerek kalkmayı öğreten Elif YILMAZ'a ve son olarak da hayatıma "dem" kelimesini katarak her şeyin yerinde zamanında demlenerek olgunlaşmasını öğreten ve bana yol gösteren sayın danışmanım Prof. Dr. Sait AŞGIN'a teşekkür ediyorum.

ÖZET

Demokratikleşme sürecinin önemli aktörlerinden olan sivil toplum kuruluşları, toplumsal düzenin vazgeçilmez dinamikleri arasında yer almaktadır. Küreselleşmeyle birlikte STK'ların toplum içindeki konumu daha da önemli hale gelmiştir. Dünyada ülkeler arası eşitsizliklerin giderilmesi konusunda STK'lara büyük rol düşmektedir.

Küreselleşmeye paralel olarak gelişen teknolojik ilerlemeler, gönüllülük hizmetlerinin uygulanabilirlik alanını da genişletmiştir. Devlet hizmetleri de dâhil olmak üzere tüm sektörlerin elektronik ortama geçmesi, hızlı ve kesintisiz şekilde hizmet alınmasını kolaylaştırmıştır. Yaşanan pandemi süreci yüz yüze ilişkileri azaltmış ve online iletişimin tercih edilmesi için ayrı bir gerekçe oluşturmuştur. Bu kapsamda gönüllülük hizmetlerinin de online bir ortamda sunulabileceği hususu gündeme gelmiştir.

Bu çalışmanın ilk hedefi, odak grup görüşme tekniği kapsamında yüz yüze veya online olarak gönüllülük hizmeti veren bireyler tarafından, elektronik ortamda sunulabilecek gönüllülük çalışmalarının değerlendirilmesinin yapılmasıdır. Bir diğer hedef ise yukarıdaki bulgular ışığında e-gönüllülüğün geleceğine yönelik önerilerde bulunmaktır. Bu amaçlara uygun olarak çalışmanın ilk bölümünde sivil toplum ve gönüllülük ile ilişkili kavramlara ve bunların tarihçelerine değinilmiştir. İkinci bölümde Türkiye'deki gönüllülük detaylı şekilde ele alınmış olup son bölümde ise odak grup görüşmesi yapılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Gönüllülük, E-gönüllülük

ABSTRACT

Non-governmental organizations, which are important actors of the democratization process, are among the indispensable dynamics of the social order. With globalization, the position of NGOs in society has become even more important. NGOs play a major role in eliminating inequalities between countries in the world.

Technological advances developed in parallel with globalization have also expanded the applicability of volunteering services. The transition of all sectors, including government services, to the electronic environment has facilitated rapid and uninterrupted service delivery. The pandemic process has reduced face-to-face relations and created a separate reason for preferring online communication. In this context, it has come to the fore that volunteering services can also be offered in an online environment.

The first aim of this study is to evaluate the volunteering studies that can be presented in electronic environment by individuals who provide face-to-face or online volunteering services within the scope of the focus group interview technique. Another goal is to make suggestions for the future of e-volunteering in the light of the above findings. In accordance with these purposes, in the first part of the study, the concepts related to civil society and volunteering and their histories are mentioned. In the second part, volunteerism in Turkey was discussed in detail, and in the last part, the data obtained by conducting focus group interviews were evaluated.

Keywords: Non-Governmental Organizations, Volunteering, E-volunteering

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sivil Toplum ve Gönüllülüğün Dijitalleşen Dünyadaki Yeri: E-Gönüllülük
Tezin Yazarı	Merve ÖZCAN
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Sait AŞGIN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	28.01.2022
Tezin Alanı	Kamu Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	118
Anahtar Kelimeler	Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları, Gönüllülük, E-Gönüllülük

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Civil Society and Voluntary Place in Digitizing World: E-Volunteering
Author of the Thesis	Merve ÖZCAN
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Sait AŞGIN
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	28.01.2022
Field of the Thesis	Public Administration
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	118
Keywords	Civil Society and Voluntary Place in Digitizing World: Focus Group Interview on E-Volunteering

KISALTMALAR

- STK :** Sivil Toplum Kuruluşları
- GSB :** Gençlik ve Spor Bakanlığı
- AİHM:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- AB:** Avrupa Birliği
- BM:** Birleşmiş Milletler
- IMF:** Uluslararası Para Fonu
- OECD:** Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
- UNV:** Birleşmiş Milletler Gönüllüleri
- VGM:** Vakıflar Genel Müdürlüğü
- AKUT:** Arama ve Kurtarma Derneği
- TÜSEV:** Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
- AGH:** Avrupa Gönüllülük Hizmeti
- DSL:** Dijital Abone Hattı
- GETEM:** Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı
- TÜİK:** Türkiye İstatistik Kurumu
- BTK:** Bilgi Teknolojileri Kurumu
- TEMA:** Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
- MB :** Megabayt

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Sivil toplum ve gönüllülük kavramının tarihsel süreç içerisinde irdelenmesi, Türkiye'deki mevcut durumu ve internet ortamında nasıl yürütülebileceğinin incelenmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Sivil toplum, ilk çağlardan beri tartışılan ve günümüzde de önemini koruyan bir kavramdır. Bu kavram sadece dernek ve vakıf gibi kuruluşları değil; toplum yararına faaliyetler gerçekleştiren ve barışçıl yollarla, kâr amacı gütmeyen, gönüllü şekilde dayanışma örneği gösteren her türlü girişimi kapsar hâle gelmiştir. Gönüllülük, bu girişimlerin devamlılığı için önemli bir husustur. Zira devamlılığın sağlanması gönüllülerin katılımı ile mümkün olmaktadır.

Sivil toplum faaliyetlerine gönüllülerin katılımını artırmak için bilgi toplumu sürecinde yaşanan teknolojik gelişmelere uyum sağlanması gerekmektedir. Gönüllülüğün dijital bir ortamda sunulmasına ve geniş bir alana yayılmasına katkı sağlayan e-gönüllülük ise, bireyler tarafından fazla bilinmemektedir.

Bu araştırmada Türkiye'deki sivil toplum ve gönüllülüğün tarihsel gelişimi ve dijital ortamdaki boyutu incelenmektedir. Bireylerin sivil toplum ve gönüllülüğe ilişkin bakış açıları ve teknolojinin sağladığı kolaylıklarla online ortamda nasıl faaliyet gösterilebileceğinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Devlet hizmetleri de dâhil birçok alanda teknolojinin yenilikçi yapısına uyum süreci başlamıştır. Hayatımızın vazgeçilmez parçası olan iletişim araçları ile zaman ve mekân sınırlandırması kaldırılarak gönüllülük faaliyetlerinin de dijital ortama taşınması gündeme gelmiştir. Bununla birlikte e-gönüllülük henüz arzu edilen yaygınlığa ulaşmış değildir. Gönüllülük çalışmalarının teknolojik değişimlere nasıl entegre edilebileceği ve bilinirliğinin nasıl artırılacağı sorunsalları, bu çalışmanın yapılma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Dijital gönüllülük hakkında yerli literatür incelendiğinde yeterli araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırmanın amaçlarından biri de literatürdeki bu boşluğu bir ölçüde gidermeye çalışmaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinden biri olan nitel araőtirmada, olgu ve olaylar bütüncül yaklaşım ile ele alınarak süreçler gözlemlenmektedir. Nitel yöntem, nicel araőtirmeden farklı olarak insana özgü derinlemesine bilgiler içermektedir. Çalışmada nitel araştırma metotlarından biri olan odak grup tekniği kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi ile katılımcıların belli bir konu hakkındaki duygu, düşünce, deneyim ve algıları detaylı şekilde incelenmektedir (Çokluk, Yılmaz, Oğuz, 2011, s.96-98). Katılımcılar arasında etkileşim imkânı daha fazla olduğu için bu teknik, araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Araőtirmanın birinci bölümünde sivil toplum ve gönüllülüğe ilişkin kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümünde gönüllülüğün ülkemizdeki mevcut durumuna dair literatür taraması yapılmış olup değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araőtirmanın üçüncü bölümünde ise nitel araştırma türlerinden olan odak grup yöntemi kullanılarak katılımcıların e-gönüllülüğe ilişkin düşünceleri, deneyimleri ve algıları incelenmiştir. Yaşanan küresel salgın nedeniyle odak grup yöntemi internet tabanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu yönteme başvurmanın çalışmanın konsepti bakımından da daha isabetli olabileceği değerlendirilmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Çalışma; sivil toplum ve gönüllülük ile ilgili kavramların incelenmesini, gönüllülüğün Türkiye'deki mevcut durumunu ve internet ortamında online şekilde sunulmasını kapsamaktadır. Odak grup çalışması, yüz yüze gönüllülük veya e-gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren bireyler ile sınırlı tutulmuştur.

GİRİŞ

Sivil toplum kavramı, tarihsel süreç içerisinde birçok aşamadan geçmiştir. Özellikle batı toplumlarında meydana gelen dönüşümler, sivil toplumun varlığını sürdürebilmesi için uygun bir ortam hazırlamıştır. Bu ortam, demokratik toplumların oluşmasına ve gelişmesine aracılık etmiştir. Önemli toplumsal roller üstlenerek yeni anlamlar kazanmaya başlayan sivil toplum; ekonomik, kültürel ve sosyal amaçlarla kurulan örgütleri de bünyesine dâhil ederek kapsamını genişletmiştir.

Bu kapsamda sivil toplum kuruluşları; maddi çıkar gözetmeyen, gönüllü toplulukları ifade etmektedir. Örgütlü şekilde devletten ve özel sektörden ayrı, üçüncü bir sektör olarak karşımıza çıkan sivil toplum kuruluşları(STK), zamanla uluslararası ölçeklerde kendini göstermeye başlamıştır. Ülkemizde de önemini koruyan STK'ların faaliyetleri; yönetim değişiklikleri ve darbeler nedeniyle bazı dönemlerde kesintiye uğramıştır. Siyasi mekanizmalar, toplumsal sorunlar kendini gösterdiğinde sivil toplumun varlığını sorgulayarak belli kısıtlamalara gitmiştir. Bunun sonucu olarak STK'lar sürekli dalgalanmalar yaşamış ve gelişim süreçleri etkilenmiştir. Hâlbuki yaşanan toplumsal krizlerin sebebi görülmesinin aksine, bu kuruluşlar demokrasinin önemli bir savunucusu olarak toplumsal dayanışmayı artırmaktadır.

Toplumsal dayanışma sayesinde bireyler, örgütlü şekilde problemlerini daha kolay çözebilmektedir. STK'lar düzeyinde oluşan birliktelikler, kişilerin topluma bağlılığını artırmakta, toplumsal dönüşüm sürecinde önemli roller almasını sağlamaktadır. Bireylerin, toplumdaki konumu ve etkisi farklılaşırken devlet de kurumsal yapısında değişikliklere gitmektedir. Nitekim dünyada yaşanan gelişmeler neticesinde esnek ve minimal devlet yönetiminin benimsendiği yeni kamu yönetimi anlayışına geçilmiştir.

Bu anlayış kapsamında kendine yer edinen yönetişim kavramı, paylaşımlı bir yönetim modeli sunarak kamu ve özel sektörün etkileşim içinde hareket etmesini sağlamaktadır. Katılımlı demokrasiye olanak sağlayan yeni yönetim tarzı, vatandaşların aktif katılımı ile ilişkilidir. Yönetişimin varlığını devam ettirebilmesi, vatandaşların dayanışma ruhunun oluşmasına ve bu bilincin geliştirilmesine bağlıdır. Bunu etkin bir şekilde sağlayabilecek olan STK'lar, devlet ve toplumun işbirliği içinde hareket etmesi ve sürdürebilir kalkınma anlayışının gelişmesi için gerekli bir dinamiktir.

Bu dinamiğin verimli işleyebilmesi için gönüllü katılımının artması ve toplum tarafından destek görmesi gerekmektedir. Problemlere karşı çözüm üreten, farkındalığı yüksek vatandaşların yer aldığı STK'larda temel esaslardan biri gönüllülüktür. Karşılık beklemeden, yardımlaşma ve dayanışma duygusuyla yapılan gönüllülük; STK'ların geliştirilmesi için önemli hususlardandır. Bu kavram toplum yararına çalışan, maddi bir çıkar beklemeyen, sorumluluk bilincinde olan bireyleri kapsamaktadır. Gönüllüler, hizmetlerin yaygınlaştırılmasında ve daha çok insana ulaştırılmasında görev almaktadır.

Gönüllülük, günümüzde önemli bir yere sahip olduğu gibi kültürümüzde de eski zamanlardan beri kendini gösteren bir kavramdır. Hayırseverlik ve yardımlaşma gibi toplumsal olgular, temelde gönüllülük esaslıdır. Fakat kavramın hukuki bir dayanağının bulunmaması gönüllülüğün kurumsallaşmasını engellemektedir. Bu durum gönüllü sayılarının daha az olmasına sebebiyet vermiştir. Dünya Bağış Endeksi raporu bu görüşü desteklemektedir. Türkiye, 146 ülkenin esas alındığı bu araştırmada 126. sırada yer almaktadır (Dünya Bağış Endeksi, 2018, s.11). Verilere bakıldığında ülke kalkınmasının sürdürülmesi konusunda önemli etkisi olan STK'ların esas aldığı gönüllülük ve bunu karşılayan gönüllülerin sayısının oldukça yetersiz olduğu görülmektedir.

Gönüllülük eylemleri, küreselleşme sürecine uyum konusunda da katkı sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelerin yaygınlaşması, ülkeler arasındaki etkileşimi artırarak mesafeleri ortadan kaldırmış; bu durum bilgiye hızlı bir şekilde ulaşılmasını sağlamıştır. Artık toplumsal etkileşim uluslararası bir boyut kazanmış ve gönüllülük faaliyetleri de evrensel bir kimlik edinmiştir. Dijitalleşmenin yayılması ve toplumsal eylemlerin bu yönde revize edilmesiyle yeni boyutlarda anlam kazanan gönüllülüğün de sürece uyum sağlaması, üzerinde durulması gereken bir husustur.

Bu çalışmanın ortaya konulmasındaki amaç; elektronik ortamda sunulabilecek gönüllülük hizmetlerinin avantaj ve dezavantajlarının incelenerek uygulama alanlarının ve bilinirliğinin ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda odak grup görüşmesinin değerlendirilmesi yapılarak tespit ve öneriler sunulmaya çalışılmaktadır.

Tez çalışması 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm sivil toplum ve gönüllülüğe ilişkin literatür çalışmasını içermektedir. İkinci bölümde Türkiye'de gönüllülük konusu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Son bölümde ise yüz yüze veya

online şekilde gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren bireylere odak grup görüşme tekniği uygulanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sivil Toplum Kavramı

Fransızcadan gelen “civil” kelimesi; medeni, nazik, uygar anlamı taşımakta olup seçkinciliği ve zarafeti içermektedir (Tuncel, 2011, s.13-14). Sivil toplum, kelime anlamının yanı sıra toplumun siyasi otoriteden kurtulmasını ifade etmektedir. Toplumdaki demokratik sistem içinde oluşturulmuş, devletten ayrı, kendini yönlendiren bir yapı anlamı taşımaktadır (Ateş, Nohutçu, 2006, s.248). Bu yapı; kendi kendini yaratan, hukuksal bir düzenle veya ortak değerler ile sınırlı, devletten özerk, örgütlü bir alanı tanımlanmaktadır (Aslan, 2010, s.360). İçinde bulunduğumuz modern çağ, insanları ortak amaçları için bir arada olmaya itmiştir. İhtiyaçlarını kendi başına karşılayamayan bireyler, örgütlenerek yaşamlarını sürdürmek için alternatif çözüm arayışına girmiştir.

Örgütlü toplum çağına gelmeden önce toplumların gelişimlerine bakıldığında üç farklı evreden geçildiği görülmektedir. İlk aşama olan “Doğa Dönemi” uygarlık öncesi dönem olarak adlandırılmaktadır. İkinci aşamada devlet kavramının oluşması ile “Toplum Dönemine” geçiş yaşanmıştır. Toplum, devlete hizmet etmektedir. Devletin toplumu bu kadar baskı altına almasının altındaki en büyük nedenlerden biri, insanların güvenlik endişesidir. Üçüncü aşamaya gelindiğinde ise “Sivil Toplum Dönemi” başlamıştır. Toplumun, mutlak otoriteye sahip olan devletin bastırılmış yanından kurtarılması amaçlanmaktadır. Sivil toplum, demokratik bir ortamda bireylerin istek ve arzularını dile getirerek devletin baskılayıcı yanından kurtulduğu bir toplumu ifade etmektedir (Demirel, 2019, s.2). Son evre, insanları toplumun tüm süreçlerine dâhil ederek katılımı artırmış; demokratik modern toplumların inşasına aracılık etmiştir. Başlangıçta ekonomik üstünlüğe göre belirlenen toplumsal konumlar, sivilleşen toplum ile sosyal ve kültürel faktörleri de içine katmıştır. Sivil toplum dönemi olarak tanımlanan bu dönem yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsallaştığı bir süreci kapsamaktadır.

Kropotkin(2016)’in “Karşılıklı Yardımlaşma” eserinde değindiği gibi yardımlaşma kavramı da insanlık tarihi kadar eskidir. Büyük savaşlara, felaketlere, siyasal güçlerini kötülük ve zorbalıkla kullanan yönetimlere karşı ayakta kalmayı başaran yoksul kesim; ancak güçlerini birleştirerek ihtiyaçlarını karşılamış, yaşamlarına devam etmiştir. Kropotkin bu konuya arılardan örnek vermiştir. Diğer

canlılar tarafından kolaylıkla yok edilebilecek olan arılar, ortaklaşa hareket ettikleri için her türlü iş bölümü ile yaşamlarını sürdürmüştür. Güçlerini ortak bir amaç için birleştirerek ihtiyaçlarını karşılamaları, onları av olmaktan kurtarmıştır. İnsanlar da çabalarını birleştirerek örgütlü şekilde hareket ederse toplumun tüm süreçlerinde aktif bir rol alabilecektir.

Sivil bir toplum tanımı, gerek dönemsel şartlara gerekse ihtiyaçlara göre değişmiştir. Dilimize sivil toplum kavramını kazandıran Aristo, bu kelimeyi devlet ile birlikte kullanmış; insanlar için en iyi yönetim biçimi olan Polis Devleti ile özdeşleştirmiştir. Şehir devleti anlamına gelen kavram yasalarla belirlenen, yurttaşlara eşit haklar veren yönetim biçimini ifade etmektedir. Aristo'ya göre insan, ancak polis yurttaşı olursa kıymet kazanmaktadır (Akçeşme, 2013, s.205).

Aristo'nun "Politike koinonia" şeklinde ifade etmiş olduğu bu sivil toplum kavramı, daha sonra Latinceye "civilis societas" şeklinde aktarılmıştır. Latineden ise İngilizceye 1400'lü yıllarda "civil society" şeklinde tercüme edilmiştir (Eminoğlu, 2018, s.4). Zamana göre değişiklik gösteren sivil toplum kavramı, kendi dönemini ve şartlarını yansıtarak bugünkü anlamını kazanmıştır. Düşünürler, ideallerini aksettirecek şekilde dönemlerindeki toplumsal düzene kavramı entegre ederek tanımlamalar yapmıştır. Örneğin devleti en üstün konumda gören Aristo için siyasal yönetimde görev alabilenler sivil toplumun üyesi sayılabilmektedir. Sivil toplum ile devletin henüz ayrımının yapılmadığı bu Antik Çağ'da sivil toplum kavramı devlet ile bir bütün olarak ele alınmaktadır.

Özgürlük kavramının ön planda olduğu Helenist kültürün yayılması ile Aristoteles'in toplumcu anlayışının gücü zayıflamış, "bireyi" merkeze alan Epikürcülük ve Stoacılık gibi felsefi akımlar ortaya çıkmıştır. Bu felsefi düşüncelerin temelinde bireyin mutluluğu ve hazzı temel amaçtır (Özkul, 2017, s.13). Bu düşüncelere göre insanlar devletin kölesi değildir. Aksine devlet, bireyin mutluluğu için vardır. Doğu ve Batı kültürlerinin sentezi ile oluşturulan Helenist kültür, nüfusun çoğunluğu tarafından benimsenemediği için devamlılığını yitirmiştir. Fakat ortaya çıkan akımlar, sivil toplumun geliştirilme sürecine katkı sağlamıştır.

Toplumsal sözleşmeciler de dönemin özelliklerine göre sivil toplum kavramını şekillendirmiştir. Feodal dönemde yeni kimlik kazanan tanrısal temelli toplum düzeni 17. ve 18. yüzyıllarda yerini dünyevi siyasal ve toplumsal yapıya bırakmıştır. Feodal

dönemin bölünmüş yapısındaki ekonomik değişimler, toplumsal ilişkilerde ve örgütlenmelerde değişimi gerekli kılmıştır. Bu dönemde feodalitenin getirdiği sınıfsal ayrımların aşılına çalışılması birey temelli birtakım hareketlenmeler yaşanmasının önünü açmıştır. Hobbes, Locke ve Rousseau gibi düşünürlerin öncülük ettiği “sosyal sözleşme” kuramları bu hareketlenmenin temelini oluşturmuştur (Yıldırım, 2003, s.229). Sözleşme, yönetenlerin meşruluğunu halkın rızasına bağlamıştır. Buna göre, devletin asıl görevi hakları korumak olmalıdır. Devletin meşrulaştırılmasını halkın iradesine bırakan sözleşme, demokrasi açısından önemli bir girişimdir.

Sözleşmecilerden olan Hobbes, iç savaşın olduğu bölgelerde yaşadığı için bu ortam üzerinden incelemeler yaparak düşüncelerini olgunlaştırmıştır. Ülkesindeki sıkıntılardan yola çıkarak ideal sivil toplum için fikirler ortaya atmıştır. “Homo homini lupus” yani “İnsan insanın kurdudur” ifadesinden bahsetmiştir. Ona göre, insanlar sürekli çatışma hâlinindedir. Böyle bir ortamda modern toplumdaki ve uygarlıktan söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Bu yüzden insanların bir sözleşme ile sınırsız özgürlüklerine son verip bu özgürlüklerini devlete devretmeleri gerektiğini dile getirmiştir. Ancak bu sayede devlet, çatışmaları önleyerek güvenliği sağlayacaktır (Özkul, 2007, s.15). Çatışmaları devletin sona erdirebileceğini savunan Hobbes, sivil toplumun da ancak barış ortamında oluşabileceğini vurgulamıştır.

Hobbes’in mutlak devletçi anlayışının aksine fikirler ortaya atan Locke, farklı bir idealden yola çıkmıştır. Siyasal toplumu sivil toplum olarak nitelendirmiş, herkesin eşit olduğu toplumda bireylerin mallarını ve haklarını istediği gibi kullanarak karşılıklı ilişki kurabileceğini söylemektedir (Özalp, 2007, s.49). Locke; yaşam, özgürlük ve malları mülkiyet kavramı ile açıklamaktadır. Devlet sadece sivil çıkarları korumak için vardır. Herkesin eşit şekilde hakkı olduğu bu mülkiyete başka bir birey müdahale etmeye kalkışırse devlet bu “kendini bilmezi” cezalandırmalıdır (Locke, 2012, s.16) . Ortak huzur için insan ve insana dair şeyler devlet tarafından korunmalıdır. Locke’nin devletten ayrı fakat onun koruması altında olarak tabir ettiği sivil toplum kavramı yeni bir nitelik kazanmıştır.

Toplum sözleşmesinden bahseden bir diğer düşünür Rousseau’nun savaş ortamına bakışı Hobbes’tan farklıdır. Hobbes, savaş durumunun ilkel durumdan kaynaklandığını söylerken Rousseau ise özel mülkiyetin ortaya çıkması ile bu durumun oluştuğunu belirtmiştir (Ağaoğulları, 2013, s.578). Rousseau, yönetim

modeli olarak demokrasiyi savunurken Hobbes'un monarşiyi seçmesinin karşısında bir tavır takınmıştır. Üç filozof da toplumsal sözleşmenin varlığını savunmuş fakat bu sözleşmenin amaç ve yöntemleri konusunda birbirlerinden ayrılmışlardır. Hobbes, iç savaşı gördüğü için savaş durumundan bahsederken Locke barış döneminde yaşadığı için özgürlük ortamını barışçıl yollardan aramıştır. Rousseau ise daha farklı yorumlamalar getirerek doğa yasalarından bağımsız olarak uygar toplumdan bahsetmiştir.

Toplum sözleşmecilerinin sivil toplum ve devleti ayrı düşünmemesi üzerine Hegel, sivil toplumu devletten ayrı bir alan olarak tanımlamıştır. Ona göre sivil toplum, özel çıkar ve çatışma alanıdır. Sivil toplumu devlet ve aile arasında bir alan olarak görmüş, devlet ve aile birliklerinin birbirinden ayrı değerlere sahip olduğunu vurgulamıştır. Sivil toplumun tek başına doğal bir durumdan ibaret olmadığını söyleyerek denetiminin devlet tarafından yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Hegel'e göre sivil toplumun fazla gelişmesi, başka kesimleri engelleyebilmektedir. İç çatışmalarını kendi başına çözemeyen sivil toplum bu görevi devlete bırakmalıdır. Aksi takdirde sivil toplum varlığını devam ettiremeyecektir (Gözübüyük, 2010, s.97). Hegel, sivil topluma kendisinden önceki düşünürlerden farklı bir yorumlama getirmiştir. Onun bu yaklaşımı sivil toplumun kavramsal açıdan farklı boyutlarda ele alınmasına olanak sağlamıştır.

Hegel'in düşüncelerine bağlı kalarak onları geliştiren Marx'ın ise sivil toplum konusuna bakışı Hegel'den farklıdır. Hegel, sivil toplumun kendi arasında çıkan çatışmalarını devletin çözüme kavuşturacağını dile getirirken Marx'ın düşüncesine göre ise sivil toplumun kendi çatışmasını yine kendisi çözeceği yönündedir. Hegel'e göre, devlet evrensel olan doğruları sunduğu için çözümü de kendi bulabilmektedir. Marx'a göre ise, devlet çıkar çatışmalarının dışında yer almadığı için sivil toplumda oluşan çatışmaları çözememektedir. Ona göre devlet, sivil toplumun yansıması gibidir ve mevcut oluşacak çatışmaları içinde barındırmaktadır (Yetis, 2003, s.41). Sivil toplum kavramı, Antik Çağ'dan itibaren farklı düşünceleri içinde içermektedir. Varlığını savunan, devlet ile bütün olduğunu dile getiren veya bu düşünceye karşıt geliştirilen tüm önermeler bugünkü anlamına yaklaştırmıştır.

Sivil toplum ile devletin ayırımını yapan diğer düşünür Gramsci ise, İtalyan burjuvazisinin üstünlüğü karşısında sivil toplum şeklinde adlandırdığı işçi sınıfı,

aydınlar ve yoksulların tarafında olan kiliselerin anlaşmasını savunmuştur. Gramsci, sivil toplumun sadece ekonomik faaliyetlerden oluşmadığını söylemektedir. Ona göre sivil toplum, sosyal ve kültürel hegemonyayı içermektedir. Gramsci'ye göre devlet, siyasi toplum ile sivil toplumun toplamına eşittir. Gramsci, Hegel ile Marx'ın düşüncelerinin ortasında yer alarak sivil toplum ile devleti uzlaştırmayı amaçlamıştır. O, devletin ikna edici yönü ile siyasal toplumun sivil toplum içine karışarak devletin ortadan kalkacağını ve bu sayede demokratik sosyal yapının gerçekleşebileceğini söylemektedir (Gözübüyük, 2010, s.98-99). Sivil toplum zamanla toplumsal tüm olayların içinde kendine yer edinmiştir. Özellikle Gramsci, ekonomik temelli sürece ek olarak sosyal ve kültürel yaşamı da dâhil etmiştir.

Sivil toplum kavramı tarihsel süreç içerisinde demokratik olguların yanında adı geçmeye başlamıştır. Kendisi Fransız olan Tocqueville, Amerika gezisi sırasında sivil toplumun bu ülkede devletten daha fazla ağır bastığını gözlemlemiştir. Siyasi toplumun gücünü, sivil toplumda oluşan örgütlenmelerden aldığını dile getirmiştir. (Kaynar, 2005, s.352-353). Günümüzde demokrasinin önemli bir aracı olan sivil toplumun temeli, geçmiş dönemlerde atılmıştır. Demokratik sosyal bir yapıdan bahseden Gramsci, devamında De Tocqueville'nin, "Amerika'da Demokrasi" eserinde sivil toplumun demokrasi için vazgeçilmez olduğunu dile getirmesi bu kavramın demokratik bağlamda ele alınmasını sağlamıştır.

Görüldüğü üzere ilk çağlardan itibaren sivil toplum kavramı tartışmalı bir konudur. Birçok düşünür farklı tanımlar etrafında birleşmiştir. Özellikle devlet ile ilişkisi bakımından karşılaştırılan kavram, birçok varsayımı beraberinde getirmiştir. Devletin müdahalesini savunanlara karşı, hiç olmamasını veya müdahalenin en az olduğu yapıyı destekleyenler arasındaki fikir ayrılıkları günümüzde de tartışma sebebidir. Demokrasinin tesisi için önemli faktör olan sivil toplum içindeki örgütlenmeler, zamanla kurumsal tanımlamalar içerisinde yer almıştır.

1.1.1. Sivil Toplum Kuruluşları ve Özellikleri

1.1.1.1. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı

Ülkemizde STK olarak adlandırılan bu terim, İngilizcede "non governmental organizations" (NGO) olarak ifade edilmektedir. ABD'de ise "public voluntary organizations", yani gönüllü kamu örgütleri şeklinde dile getirilmektedir (Talas, 2011, s.391). Sivil toplum kuruluşu kavramı küresel anlamda ifade ediliş şekli olarak farklı

olsa da içerik olarak genel anlamda benzerlik göstermektedir. Hükümet dışı, gönüllü birliklikler ile halkın yararına çalışmalar yaparak ortak çözümler üretme çabası, bu kavrama evrensel bir boyut kazandırmıştır. Demokrasiye geçişte önemli bir rol sahibi olan STK'lar, demokratik kültürü geliştirerek farklı görüşleri içinde barındırmaktadır.

Önemi giderek artan sivil toplum kuruluşlarına tarihsel açıdan bakıldığında dört önemli kırılma anı olduğu görülmektedir. İlki modernleşme dönemleri öncesinde dini temel alan hayırseverlik anlayışıdır. İkincisi ise burjuvazinin gelişmesi ile ortaya atılan kamusal alan kavramıdır (Çiftçi, 2010, s.4). İlk kez kamusal alan ile özel alan ayırımından söz eden Habermas'ın öne sürdüğü bu düşüncenin temeli Orta Çağ'a kadar gitmektedir. Bu dönemde ancak temsili bir kamusal alandan söz edilebileceğini dile getiren Habermas, idealize ettiği alanın gerçek bir kamusal alan olduğunu belirtmiştir. Temsili alanda toplumun, yönetici aracılığıyla fikirlerini dile getirebileceğini, gerçek bir kamusal alanda ise düşüncelerin bireysel olarak ortaya atılabileceğini vurgulamıştır. Burjuva toplumunun ortaya çıkışı ile ilişkilendirilen Habermas'ın kamusal alan anlayışı, herkesin düşüncelerini özgürce ortaya koyduğu ve üstünlüklerin söz konusu olmadığı bir ortamı ifade etmektedir (Olgun, 2017, s.47). Bu ortam demokratik toplumların oluşmasını sağlayarak toplumsal örgütlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır.

Sivil toplumda yaşanan üçüncü kırılma ise sivil toplum kuruluşlarının en çok beslendiği alan olan toplumsal hareketlerdir. İnsanların ortak amaçlar için birlikte hareket ettiği toplumsal hareketler, örgütlenmeyi kurumsal bir boyuta taşımıştır. Son aşama ise, devletin teşvik ve desteği ile kurulan örgütlerdir (Olgun, 2017, s.47). Bütün bu alanlar günümüz sivil toplum kuruluşlarını önemli ve gerekli hâle getirmiştir. STK'lar; artan nüfus, doğal afetler ve birçok toplumsal sorunda insanları birlikte hareket etmeye yönlendirmiştir.

1.1.1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri

Sivil toplumun içinde kurumsallaşarak varlığını devam ettiren sivil toplum kuruluşları, tarihsel süreç içerisinde farklı amaç ve ihtiyaçlar için kurulmuştur. Teknolojik değişimler, ekonomik faktörler ve hukuksal çerçeveler sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini değiştiren durumlar arasında olmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.3). STK'ların statüleri belli parametrelere göre farklılıklar gösterse de asıl amacı, devlet ile işbirliği içinde toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Kanberoğlu, Yıldırımçakar, 2019, s.39):

- Devleti kontrol etme,
- Özerk,
- Katılımı artırma,
- Demokratik davranışları geliştirme,
- Toplumdaki farklı görüşleri azaltarak birlik ve beraberlik duygusunu geliştirme,
- Toplumda yeni siyasal liderlerin gelişmesine ortam oluşturma,
- Siyasal partilerin daha demokratik hareket etmesini sağlama,
- Toplumun çoğunluğuna ulaşarak bilgilendirme yapma,
- Siyasal otoritelerin halka karşı sorumluluk duygusunu geliştirme,
- Gönüllülük,
- Kâr amacı gütmeme,
- Baskı mekanizması görevi görme,
- Şeffaflık,
- Yasallık,
- Tarafsız ve bağımsızlık.

Sivil toplum kuruluşlarının etkin olabilmesi için devletin de sahip olması gereken özellikler vardır. Bunlarını şu şekilde sıralayabiliriz (Berber, 2000, s.123):

- Devlet, sosyal bir anlayış benimsemelidir.
- Devlet, katı bir merkeziyetçi anlayış yerine, güçlerini yerel yönetim ve diğer yetkili kuruluşlar ile paylaşmalıdır.
- Halkın egemenliğine dayalı bir yönetim anlayışı hâkim olmalıdır.
- Devlet, içinde evrensel kurumları bulundurmalıdır.
- Vatandaşların devlet yönetimine katılımı için özendirici faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

1.1.1.3. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Türleri

Sivil toplum kuruluşları ülkemizde dernek, vakıf, sendika ve meslek kuruluşu şeklinde örgütlenmektedir. Tarihsel süreç içinde birçok aşamadan geçen bu örgütler, teknolojinin hayatımıza girmesi ile elektronik ortama taşınmıştır. İçişleri Bakanlığına

bağlı internet adresinde, sivil toplum kuruluşlarına ilişkin güncel bilgiler yer almaktadır. Derneklere ait DERBİS, sendikalara ilişkin SENBİS gibi çevrim içi uygulamalar ile bilgilere dijital olarak kolay şekilde ulaşılabilir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021).

1.1.1.3.1. Dernekler

Dernek, ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulmuş olan topluluktur (TDK, 2011, s.143). Ülkemizde ilk düzenleme, 16 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu ile olmuştur. Bu kanun, sivil toplum kuruluşları için önemli bir aşama olarak kabul edilmektedir. Siyasi parti ve dernek şeklinde ayırım yapılmamış; iki kişiden fazla, maddi kazanç amacı olmamak koşulu ile kurulmuş sivil toplum kuruluşlarına izin verilmiştir. (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2013, s.23). Derneklerin kanunlarda yer vermeye başlaması STK'ların güvence altına alınmasını sağlamıştır. Bu sayede gelişimleri ve ilerlemeleri hızlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilk anayasası olan 1924 Anayasa'sında, "dernek kurmak ve toplantı" hak hâlini almış, fakat sınırlandırmaların olacağı belirtilmiştir (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2013, s.24). Buna göre, 1924 Anayasası'nın 79. maddesinde "*ukudun, sâyiü amelin, temellük ve tasarrufun, içtimaatın, cemiyetlerin ve şirketlerin hududu hürriyeti kanunlar ile musarrahtır*" şeklinde yer alan ifade, dernek kurma özgürlüğünün kanunla sınırlanabileceğini göstermektedir. Bu süreçte, demokrasi namına kısırdanmalar yaşansa da devlet, yeni düzenin kurulması aşamasında temkinli davranarak kısıtlamalar getirmekten geri çekilmemiştir.

1946 yılında gelindiğinde 4919 sayılı Kanun ile Cemiyetler Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmıştır. Dernekler, hükümetin iznine bağlı kuruluyorken yapılan değişiklik ile bağımsız kurulmasına karar verilmiştir. Toplumun ihtiyaçlarına göre dernek ve partilerin kurulması konusunda devlet, katı tutumdan vazgeçmiş ve demokratik bir ortam yaratılmaya çalışılmıştır (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2013, s.25). Cumhuriyet'in ilk yıllarında takınılan tavrın yumuşatılması aşılması zor bürokrasinin sıkı politikasını gevşetmiştir.

1 Ocak 2002 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun ise, dernek ve vakıflar için tüzel kişiler başlığında detaylı şekilde kurulma ve dağılma gibi konulara değinmiştir. Buna göre, "*dernekler en az yedi gerçek kişinin ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere*

oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır”. Bu kanunla dernek ve vakıfların yasal varlığı detaylandırılmıştır.

4 Kasım 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 1983 yılından bu tarihe kadar geçerli olan 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır (Dernekler Mevzuatı, 2004, s.5,7). Bu gelişmeler neticesinde, sivil toplum kuruluşları bakımından sayıca fazla olan derneklerin, devlete bağlı birimlerce işleyişlerinin belirlenmiş olması kurumsal gelişimi açısından önemli bir husustur.

1.1.1.3.2. Vakıflar

Vakıflar, kâr amacı gütmeyen mal topluluğu şeklinde açıklanmaktadır. İslam dünyasında yardımlaşma amacı ile başlayan süreci Osmanlı devam ettirmiş, günümüze kadar ulaşarak sosyal, ekonomik, kültürel öneme sahip bir kurum hâline gelmiştir (Çizakça, 2006, s.21). Dayanışmayı artıran, kardeşlik ve yurttaşlık duygusunu geliştiren bu kurumlar, geleneğimizin vazgeçilmez parçasıdır.

Dernekler Kanunu ardından 27 Şubat 2008 tarihinde 5737 sayılı Vakıflar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, vakıfların faaliyetlerinin denetlenmesi ve vakıf varlıklarının korunması için çıkarılmıştır.

Ülkemizde dört farklı vakıf türü görülmektedir (Özalp, 2008, s.26):

1. Özel Vakıflar: Varlıklı kişiler tarafından belli bir amaç için kurulan vakıf türüdür.
2. Kamu Vakıfları: Belli toplulukların oluşturduğu vakıftır.
3. Kurum Vakıfları: Şirket veya bir kuruma bağlı şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir.
4. Devlet Vakıfları: Yasa ile kurulan vakıf çeşididir.

1.1.1.3.3 Sendikalar

Sendikalar; işçilerin, işveren ve devlete karşı haklarını savunmak ve korumak için oluşturduğu örgüt tipidir. Osmanlı’da ilk sendika hareketi, işçilerin kurduğu Amele-i Osmanî adı verilen örgüt olarak bilinmektedir. Sendikaların yasalaşması 26 Şubat 1947 yürürlüğe giren 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri ile olmuştur (Koç, 1998, s.1-3). Yasal statüye sahip olmaları sendikaların sayılarını artıran bir faktör olmuştur.

1.1.1.3.4. Mesleki Kuruluşları

Meslek kuruluşları, ülkemizde oda ve dernek şeklinde örgütlenmektedir. Derneklere üyelik serbest iken, odalarda mecburi üyelik mevcuttur. Yasa ile kurulan odalarda amaç, kişilerin mesleklerinin haklarını ve çıkarlarını korumaktır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarına benzerlik gösterse de, zorunlu üyelik noktasında ayrılmaktadır. Anayasa'nın 135. maddesinde yer alan bu kuruluşlar, belirli mesleğe bağlı olan bireylerin, ortak yararı ve ihtiyaçları için toplanarak kanunda belirtilen kurallara göre kurulmaktadır. Mali müşavirler odası, eczacılar odası, ticaret odası bu tür kuruluşlara örnek gösterilmektedir (Özalp, 2008, s.29-30). Bu meslek kuruluşları, sivil toplum örgütü olarak görülse de zorunlu üyelik gibi başvuru koşullarının olması sebebiyle diğer STK'lardan ayrılmaktadır.

1.1.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Fonksiyonları

Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal fayda sağlamak için bazı fonksiyonları vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz (Kanberoğlu, Yıldırımçakar, 2019, s.40) :

- Toplumsal duyarlılık oluşturarak halkın istek ve taleplerini devlete iletmek,
- Birlikte hareket etme duygusunu geliştirmek,
- Kamuoyu oluşturmak,
- Toplumda çoğulcu anlayışı benimsemek,
- Sosyal refah için projeler üreterek kamuya sunmak.

1.1.1.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

STK'ların işlevleri, dönemin özellik ve şartlarına göre farklılık göstermektedir. Önceki dönemlerde daha çok yoksul kesime yardım amaçlanırken günümüzde politika sürecine katılma, kamuoyu oluşturma gibi işlevleri de bulunmaktadır (Yıldırım, 2004, s.72). Bu işlevlerin yanında STK'lar, ulusal ve uluslararası alanda da büyük önem arz etmektedir. Ülkelerin bu kavrama yüklediği anlam değişse de gerekliliği konusunda evresel bir kabul görmektedir.

Devlet ve özel sektör alanı dışında üçüncü bir sektör olarak karşımıza çıkan STK'ların önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz (Erol, 2007, s.340-341):

- Toplumda demokrasi bilincini geliştirmek,

- Küreselleşen dünyaya uyum sağlamak,
- İktisadi kalkınmayı sağlamak,
- Sosyal hayat kalitesini artırmak,
- Kamu hizmetlerinin sunulmasına katkıda bulunmak,
- Devletin politika üretme sürecine katılmak.

1.1.1.5.1. Siyasi İşlevi

Taylor, sivil toplum örgütlerini despotizme karşı bir çıkış kapısı olarak görmektedir. Ona göre sivil toplum kuruluşlarının en temel işlevi, siyasi iktidarı kontrol altına alarak yerel bir yönetim modeli gerçekleştirmektir. Politika üretme sürecine katılmak, politik liderler yetiştirmek, halkı yeni sistemler konusunda bilgilendirmek gibi görevler, siyasi işlevi temsil etmektedir (Yıldırım, 2004, s.75-76). Bu örgütler, bireyleri yabancılaşmaktan kurtararak toplumu ilgilendiren konulara duyarlı hâle getirmektedir. Bunun neticesinde sivil toplum örgütleri, gerekli kamuoyu oluşturarak halkın ihtiyaçları doğrultusunda kanunlar yapılması ve uygulanması süreçlerinde etkili olmaktadır.

1.1.1.5.2. Kültürel İşlevi

Bireysel olarak yaşayan insanların, örgütlü hâlde bulunmaları karşılıklı iletişimi kuvvetlendirmiştir. Birlikte takımlar oluşturmaları sosyal ve kültürel etkileşimlerini önemli derecede geliştirmiştir (Yıldırım, 2004, s.87). Beraber hareket etme duygusunun gelişmesi farklı yapıdaki insanları bir araya getirerek kısa zamanda sorunlara çözüm bulmayı kolaylaştırmıştır.

1.1.1.5.3. Ekonomik İşlevi

Sivil aktörlerin, devlet yönetim modelinde kendine yer edinmesi ile beraber işlevleri de artmıştır. Demokrasilerde kendini gösterebilen STK'lar, gelişmiş ülkelerde faaliyetlerine daha fazla alan bulabilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin geleceğini olumlu anlamda etkileyen sivil toplum örgütleri, ekonomik kalkınmayı etkileyerek iktisadi gelişimi sağlamaktadır. Bu kapsamda yoksullaşmayı önleyici çalışmalar ile fırsat eşitliği hedeflenmektedir.

1.2. Örgütlenme Kavramı

Örgütlerin ilk ortaya çıkışı, ihtiyaçlar neticesinde olmuştur. Güç ve bilginin gereksinimleri karşılamak için tek başına yetersiz olduğunun anlaşılması ile insanlar

beraber hareket etmeye başlamıştır (Ertekin, 2017, s.65). İhtiyaçlarını yalnız başına karşılayamayan bireyler için örgütlü yaşamak zorunlu hâle gelmiştir. Başlangıçta temel gereksinimleri karşılamaya yönelik kurulan örgütler, süreç içerisinde toplumun tüm kesimine hitap eden kurumsal yapılar hâline dönüşmüştür.

Sözlük tanımına bakıldığında ise örgüt, ortak bir amaç için insanların bir araya gelmesi anlamı taşımaktadır (TDK, 2011, s.509). İçinde bulunduğumuz toplumda birlikte hareket etmek mecburi bir durum hâline gelmiştir.

Bunun neticesinde kurulan örgütlerin bazı şartları yerine getirilmesi gerekmektedir:

- **Ortak amaçlar:** Bir örgütün kurulması için temel koşul, ortak amaçların bulunmasıdır. İnsanların benzer amaçlar etrafında toplanması ile örgütlenme süreci başlamaktadır.
- **Anlaşılır olma:** Amacın kesin ve net olması gerekmektedir.
- **Somut:** Gerçekleşmesi mümkün olan amaçlar olmalıdır.
- **Ulaşılabilirlik:** Amaç, gerçekçi ve ulaşılması mümkün şekilde olmalıdır.
- **Uyumluluk:** Amaçların değişen şartlara göre uyumlu duruma gelebilir olması gerekmektedir.
- **İşbirliği:** İnsanlar, iş bölümüne dayalı şekilde katkıda bulunmalıdır.
- **Süreklilik:** Devamlılığın sağlanması örgüt için önemli koşullar arasında yer almaktadır.

1.2.1. Örgüt Türleri

Örgütler; amaçlarına, oluşumlarına ve yetkilerine göre sınıflandırılmaktadır.

1.2.1.1. Amaçlarına Göre Örgütler

Örgütler bazı amaçlara göre kurulmaktadır:

- **Üyelerine Yarar Sağlama Amacında Olanlar:** Üyelerine maddi veya manevi olarak yarar sağlayan örgütlerdir. Partiler, sendikalar ve meslek örgütleri bu başlık altında sayılmaktadır.
- **Kâr Amaçlı Örgütler:** Ekonomik açıdan kâr amacı güden topluluklardır. Finans ve üretim gibi alanlar bu kapsamda değerlendirilmektedir.

- **Hizmet Amacıyla Kurulan Örgütler:** Toplumsal yardımlaşma ve dayanışma temelinden yola çıkılarak oluşturulan örgütlerdir. Sağlık, eğitim gibi alanlarda öncelik olarak kâr amacı gütmeyen hizmet odaklı kurulmuştur.
- **Kamu Yararı Adına Kurulanlar:** Emniyet, savunma, hukuk alanlarında araştırma ve geliştirme amaçlı kurulmuştur (Akdur, 2003, s.5-7).

1.2.1.2. Oluşumlarına Göre Örgütler

Oluşumlarına göre örgütler aşağıda verilmiştir:

- **Doğal Örgütler:** Kişilerin ortak durumlarından dolayı bir araya gelmesi ile oluşturulan örgütlerdir. Memleket dernekleri, mezun oldukları okullara ait dernekler bu örgütlere örnek verilebilir.
- **Gönüllü Örgütler:** Ortak amaçlar için toplanılan örgütlerdir. Bu tarz örgütler, örgüt içi hiyerarşilerini kendileri belirlemektedir.
- **Resmi Örgütler:** Sınırları yasalarla belirlenen ve belli bir otoriteye göre kurulan örgütlerdir (Akdur, 2003, s.5-7).

1.2.1.3. Yetkilere Göre Örgütler

- **Dikey Örgütler:** Hiyerarşik olarak örgütlenen bu örgüt türünde yetki en üst konumda bulunan kişidedir. Disiplin olarak avantajlı olsa da otorite baskın durumdadır.
- **Yatay Örgütler:** İşbölümüne göre örgütlenen örgüt türüdür. Yetkiler, uzman kişiler arasında paylaştırılmıştır.
- **Sayısal Bölümlenme:** Benzer işleri yapan kişilerin beraber oluşturduğu örgüttür.
- **İşlevsel Bölümlenme:** Farklı türdeki işleri yapan bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu örgüt türüdür (Akdur, 2003, s.5-7).

1.2.2. Örgütlenmenin Önündeki Engeller

Ülkemizde yaşanan darbeler sonucunda “örgüt” kelimesinin toplumdaki bakış açısı olumsuz yönde etkilenmiştir. Özellikle bu süreçlerde örgütler, devlet için tehlike arz etmektedir (TÜSEV, 2010, s.13). Örgütlerin, toplumu böldüğü ve ayrıştırdığı düşüncesi demokratik bir ortamda katılımcılığın gelişmemesine sebep olmuştur.

Örgütlenme hakkına koyulabilecek engeller ancak yasalar ile olmalıdır. Bu engellerin de bazı sınırları vardır. Bunlar şu şekildedir:

- Sınırlamalar istisna olmalı,
- Kanuna dayanmalı,
- Kamuya yarar sağlamalı,
- Sınırlama sürekli değil geçici olmalı,
- Demokratik koşullara uygun olarak, öze dokunmadan yapılmalıdır (Yıldırım, 2004, s.39).

23 Temmuz 1995 Dernekler Kanunu değişikliği ile siyasi partiler, dernekler, vakıflar ve sendikalar arasında birlikteliği yasaklayan maddelerin kalkması sivil toplum kuruluşlarının gelişmesine olanak sağlamıştır. AB'ye uyum sürecinde 2001 yılından sonra Türk Medeni Kanunu'nda ve Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile sivil toplumun önü açılmıştır (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2013, s.26). En hızlı gelişmeler AB'ye uyum kapsamında, demokrasinin en önemli araçlarından olan sivil toplum kuruluşlarının varlığı meselesi üzerinden olmuştur. Bu süreçte STK'lar önemli ölçüde artmıştır.

1.3. Yönetişim Kavramı

Dünyada yaşanan değişim ve dönüşüm her alanı etkilediği gibi yönetim alanını da etkilemiştir. Geleneksel yapı yerine değişimlere açık, hızlı ve dinamik bir yönetim anlayışına geçiş süreci başlamıştır. Bu anlayış kamu ve özel kuruluşların işbirliğini anlatan yönetim kavramını ifade etmektedir.

Sosyal, siyasi, ekonomik her alanda kendini göstermeye başlayan yönetim kavramının 1990'lı yıllarda literatüre girmesinin ardından, BM ve IMF gibi büyük örgütler de raporlarında yer vermiştir (Sobacı, 2007, s.220). Bu durum, kavramın detaylı şekilde araştırma yapılmasını sağlamıştır. Demokrasinin önemli araçlarından olan katılım, bu yeni anlayışta kendini önemli ölçüde göstermiştir. Hiyerarşinin ve otoritenin katı yanından ziyade daha esnek bir model benimsenmiştir. Piyasayı da içine alarak minimal devlet düşüncesi ile hareket eden yönetim anlayışı toplumdaki tüm aktörleri kapsamaktadır.

1.3.1.Yönetişim Özellikleri

Yönetimde çok aktörlülüğü anlatan yönetim kavramının özellikleri şöyle sıralanmıştır:

- Toplumsal ihtiyaçlar, siyasi kararlara göre değil piyasa araştırması ile halkın talep ettikleri hizmetlere göre belirlenmektedir.
- Seçilen görevliler, karar alıcı değil sadece öncelik belirleyicidir.
- Özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının, politika belirlenmesi ve uygulanmasında katılımı önemlidir.
- Saydamlık, yönetim için gerekli bir husustur. Ortaya çıkabilecek kayırmaların önlenmesi ve bütüncül olan çıkarların korunması gerekmektedir.
- Yönetişimde, paydaşlar arasında demokratik sorumluluk temel unsurdur (Özer, 2006, s.66-67).

1.3.2.Kapsam ve Sınırları

Yönetişim devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını kapsamaktadır. Kamu sektörünü oluşturan devlet, toplumun daha verimli ve kaliteli hizmet alması üzerine çalışmaktadır. Ülkenin kalkınması, halkın yaşam standartlarının yükseltilmesi, güvenlik, sağlık, eğitim ve adaletin sağlanması devletin başlıca görevlerindedir. Diğer bir aktör olan özel sektör ise piyasa oluşturarak istihdamı ve üretimi artırmaktadır. Hizmet sağlamak ve kalkınmayı kolaylaştırmak için devlete destek olmaktadır. Son olarak, sivil toplum kuruluşları da topluma hizmet konusunda paydaş olarak kâr amacı gütmeyen, devlet ile halk arasında köprü görevi görmektedir (Özer, 2006, s.68). Görüldüğü üzere çoğulcu bir anlayış benimseyen yönetim, ortak hareket etmeyi esas almıştır. Bu sayede verimliliği artırarak toplumun tümüne ulaşılması mümkün olabilmektedir.

1.4. Gönüllülük Kavramı

Dünyanın her yerinde kullanılan gönüllülük kavramı, ihtiyacı olan bireylere karşılıksız destek olmak anlamıyla bütünleşmiş ve evrensel bir olgu haline gelmiştir. BM'nin 2001 yılını "Gönüllü Yılı" olarak ilan etmesiyle küresel olarak da önemi artmıştır (Arslan, 2018, s.3). Bu durum gönüllülüğe karşı ilginin çoğalmasını sağlamıştır.

Gönüllülüğün konumu, ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Uygulanışı dinî, politik, maddi ve manevi her açıya göre farklı algılanmaktadır (Çakı, 2004, s.187). Örneğin Norveç'te gönüllü çalışma "Dugnad" sistemi bulunmaktadır. Bu terim kolektif olarak yapılan gönüllü birlikteliği anlatmaktadır. Özellikle mevsimsel geçişlerde insanlar toplanıp köylerde temizlik yaparak birlik beraberlik geleneğini sürdürmektedir. Arapça'da "Tatawa" yani karşılıksız bağış, Güney Afrika'da ise köylülerin gezginlere karşılıksız yemek vermesi anlamına gelen "Ubuntu", dünyada gönüllülüğün örnekleri arasında sayılmaktadır (Balaban, İnce, 2015, s.151, 152). Kavrama verilen isimler değişse de gönülden yapılan yardımlar evrensel bir değer taşımaktadır.

Demografik özellikler de ülkelerin gönüllülük potansiyellerini değiştirmektedir. Özellikle ABD, Kanada, Avustralya, bazı Avrupa ve Asya Pasifik ülkelerinde gönüllülük faaliyetleri yaşlı kesime hitap etmektedir. Genç nüfusun daha çok olduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, gençlerin katılımını artırıcı programlar geliştirildiği görülmektedir. Vatandaşlık bilincini özellikle gençlere aşılama için gönüllülüğü özendirici çalışmalar yapılmaktadır (Palabıyık, 2011, s.96). Görüldüğü üzere gönüllülüğe yüklenen misyon ülke, gelenek, görenek gibi birçok açıdan değişkenlik göstermektedir.

Dünya Bağış Endeksi'nin 2018 verilerine bakıldığında, gönüllülük faaliyetlerine en çok katılım sağlayan ülkenin Endonezya olduğu görülmektedir. %53 orana sahip Endonezya'yı, %47 Liberya ile %45 oranıyla Kenya takip etmektedir. Bağış oranlarında ise Myanmar ve Endonezya en büyük paya sahiptir (Dünya Bağış Endeksi, 2018, 11).

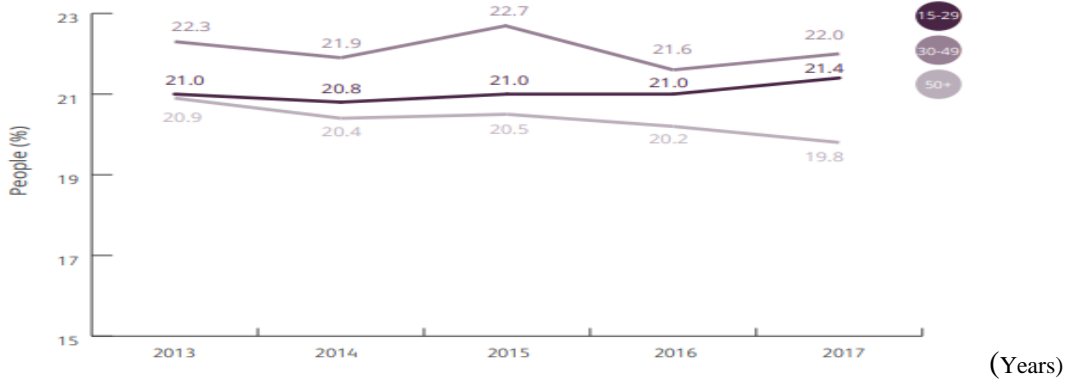
Şekil 1: Ülkelere Göre Dünya Bağış Endeksi

	 CAF World Giving Index ranking	 CAF World Giving Index score (%)	 Helping a stranger (%)	 Donating money (%)	 Volunteering time (%)
Indonesia	1	59	46	78	53
Australia	2	59	65	71	40
New Zealand	3	58	66	68	40
United States of America	4	58	72	61	39
Ireland	5	56	64	64	40
United Kingdom	6	55	63	68	33
Singapore	7	54	67	58	39
Kenya	8	54	72	46	45
Myanmar	9	54	40	88	34
Bahrain	10	53	74	53	33
Netherlands	11	51	52	66	37
United Arab Emirates	12	51	68	62	23
Norway	13	50	54	65	32
Haiti	14	49	62	54	31
Canada	15	49	57	56	33
Nigeria	16	48	71	36	37
Iceland	17	48	50	65	27
Malta	18	47	53	64	25
Liberia	19	47	80	14	47
Sierra Leone	20	47	80	23	37

Kaynak: Dünya Bağış Endeksi, Charities Aid Foundation (CAF), 13 Ağustos 2021
<https://www.cafonline.org/about-us/publications/2021-publications/caf-world-giving-index-2021>.

Türkiye'nin gönüllülük skoru ise %9 'dur. 146 ülkenin baz alındığı araştırmada ülkemiz 126. sırada yer almaktadır (Dünya Bağış Endeksi, 2018, 40). Ülkemizin sıralamada gerilerde olması gönüllülüğün istenilen düzeyde yaygınlaşmadığını göstermektedir.

Şekil 2: Yaş Dağılımına Göre Dünya Bağış Endeksi

Kaynak: Dünya Bağış Endeksi, Charities Aid Foundation (CAF), 13 Ağustos 2021
<https://www.cafonline.org/about-us/publications/2021-publications/caf-world-giving-index-2021>.

2017 yılında gönüllülük yaş ortalaması ise, 15-29 yaş arası kişilerde %21,4, 30-46 yaş aralığında %22 ve 50 yaşın üstündeki kişilerde %19,8 oranındadır (Dünya Bağış Endeksi, 2018, 24).

1.4.1. Gönüllülük Türleri

1.4.1.1. İnfomal-Formal Gönüllülük

Belli bir kurum ya da kuruluşa bağlı olarak gönüllülük faaliyetinin gerçekleştirilmesi “formal gönüllülük”, bağımsız şekilde çalışmaların yürütülmesi “informal gönüllülük” olarak adlandırılmıştır (GSB, 2019, s.10). Formal gönüllülük örgütlü bir yapının varlığını temsil ederken informal gönüllülük bireysel şekilde ihtiyaçlara destek vererek toplumun her alanına katkı sağlayabilmeyi ifade etmektedir.

1.4.1.2. Uzun Süreli- Kısa Süreli Gönüllülük

Gönüllülük faaliyetleri kendisine ayrılan süreye göre ikiye ayrılmaktadır. Uzun ve kısa süreli olarak adlandırılan çalışmalar projeye göre değişmektedir. Kısa süreli gönüllülük programında belli bir süreç, en verimli şekilde geçirilerek ihtiyacın karşılanması ile son bulmaktadır. Bazı projeler 1-2 hafta olurken bazıları 1-2 sene sürmektedir. Uzun süreli gönüllülüğün ise sürdürülebilirliği fazla olup daha uzun bir süreci kapsamaktadır (Yentürk, 2020, s.223). Kısa süreli gönüllülük, esnek bir yapı sunarak çeşitli faaliyetlere daha fazla katılımı bulma olanağı sağlamaktadır.

1.4.1.3. Uluslararası Gönüllülük

Gönüllülüğün geleneksel boyuttan çıkarak küreselleşmesinin etkisiyle, tüm dünyaya yayılması uluslararası gönüllülük kavramını anlatmaktadır. Hem kültürel etkileşimi sağlayarak bireyler her alanda karşılıklı iletişimlerini artırmış hem de dayanışma duygusu tüm dünyada yaygınlaşmıştır (Çakı, 2011, s.144-145). Aynı zamanda bireyin kendi istek ve arzusuna göre seçmiş olduğu projede yer alması sosyal benliğini geliştirmektedir. Bu sayede daha sağlıklı iletişimler kurularak küresel etkileşim kuvvetlendirilmiştir. Örneğin bazen ülkemizin kilometrelerce ötesinde bulunan Afrika’da su kuyusu açabilir bazense komşu ülkelere katkıda bulunabiliriz.

1.4.1.4. Çevrim içi Gönüllülük

Teknolojik iletişim araçları aracılığıyla uzaktan gönüllülük çalışmalarına katılmak çevrim içi gönüllülük ile mümkün olmaktadır. İnternet yoluyla topluma fayda sağlanması gönüllülük kavramının içeriğini genişletmiştir.

1.4.1.5. Mikro Gönüllülük

Fazla zaman gerektirmeyen ve çabanın daha minimum olduğu kısa süreli gönüllülük türüdür. İnternetin yaygınlaşmasına bağlı olarak gelişen sanal gönüllülük ile mikro düzeyde gönüllülük kendine bir alan bulmuştur (Balaban, İnce, 2015, s.153). Kan bağıışı, sokak hayvanlarını beslemek veya online eylemlerde imza vermek gibi uzun süreç gerektirmeyen faaliyetlerde yer almak mikro gönüllülüğü anlatmaktadır.

1.5. Küreselleşme Kavramı

Savaşlar, bunalımlar, darbeler, felaketler ve krizler tüm dünyayı yenileşmeye sürüklemiştir. Dönüşümün zamanla zorunlu olduğu bu süreçte küreselleşme kavramı ortaya çıkmıştır. Artık uzaklıkların sayısal değerlerle ölçülmediği yeni dönüşümde tüm insanlar birbirleri ile etkileşim içine girmiştir.

Bu etkileşim farklı ülkelerdeki insanlarla ekonomik, kültürel ve sosyal işbirliği içinde olmayı anlatmaktadır. Öncelikle ekonomik açıdan kullanılmaya başlanılan kavram, ulaşımdaki ilerleme ve haberleşme alanındaki gelişmeler sayesinde ülkeler arası iletişimin artmasını sağlamıştır. Zamanla sosyal ve kültürel alanda da kendini göstermiştir. II. Dünya Savaşı döneminde etkinliği zayıflayan küreselleşme, savaş sonrası dönemde ekonominin toplanmaya başlaması ile kaldığı yerden devam etmiştir. Uluslararası sermaye giriş çıkışının yaşanması durağan dönemi hareketlenmiştir (Kıvılcım, 2013, s. 221). Bu hareketlenmeyi anlatan globalleşme, dünya çapında bütünleşme sürecini başlatmış ve ülkelerin karşılıklı etkileşimini artmıştır.

Küçük şirketlerin büyüyerek uluslararası ticarete açılması küresel hareketliliğin serbestleşmesini kolaylaştırmıştır. Teknolojik gelişmeler de karşılıklı ticari işlerin daha az maliyetle ulaştırılmasını sağlamıştır. Özellikle bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmeler, kolay ve hızlı dolaşıma olanak sağlayarak yeni oluşumlara imkân vermiştir (Elçin, 2012, s.5). Bunun sonucu olarak başlayan dijitalleşme süreci, düşük maliyet içerdiği için son zamanlarda küreselleşmeyi de oldukça hızlandırmıştır.

1.6. Sanal Gönüllülük Kavramı

Dünyada özellikle mobil kullanım oranının artması bireylerin buldukları toplumların refahına katkı sağlama isteklerini artırmıştır. Ancak birçok insan zamanlarının kısıtlı olmasından dolayı gönüllülük faaliyetlerine katılamamaktadır. Bu amaçla online gönüllülük hizmetlerinden yararlanan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, okullara ve diğer kurumlara evinden veya ofisinden ayrılmadan gönüllülük hizmet vermektedir.

Bu uygulama gönüllülük programlarına daha fazla gönüllünün katılmasına olanak sağlayarak gönüllüleri yeni alanlara dâhil etmektedir (Cravens, 2000, s.120-127). Sanal gönüllülük, kurumların toplum tarafından desteğinin daha da artırılmasına ve mevcut gönüllülük programlarının geliştirilmesine destek olmaktadır.

1.6.1.Sanal Gönüllülük Tarihsel Gelişim

Sanal gönüllülük çalışmalarında ilk sistematik örnek 1971 yılında Michael S. Hart tarafından oluşturulan “Gutenberg Projesi” olarak gösterilmektedir. Gutenberg Projesi, dünyanın en büyük kitap koleksiyonunu dijital olarak sunmaktadır. Hart, birçok eseri gönüllü olarak dijital ortama aktararak insanların bu kaynaklara ulaşımını kolaylaştırmıştır (Gutenberg, 2021). Proje, internetli dünya koşullarında bilgilere daha kısa zamanda ulaşım imkânı sağlayarak dijital dünyanın kapısını açmıştır.

Sanal gönüllülüğün örgütlenme şeklinde ilk oluşumu ise 1995 yılında kâr amacı gütmeyen “Impact Online” kuruluşudur. Online etki şeklinde karşımıza çıkan bu fikir, sanal gönüllülük çalışmalarının örgütlü şekilde uygulamaya geçmesini sağlamıştır. Zamanla bu örgüt “Volunteer Match” adını alarak sanal gönüllülük çalışmalarına öncülük etmiştir (Cravens ve Ellis, 1999, s.1). Site, kişinin ilgi alanlarına göre gönüllü olabilecekleri projeleri sunmaktadır. Etkinlikler sitede yayınlanarak katılımın artırılmasını sağlanmaktadır. Aylık 1,3 milyon ziyaretçi ve yaklaşık 16 milyon gönüllüsü bulunmaktadır. Bu siteye bağış yapılabilir, eğitimlerden yararlanılabilir veya gerekli eylemlere destek olunabilmektedir (Volunteermatch, 2021).

1.6.2. Sanal Gönüllülük Uygulamaları

Başarılı bir sanal gönüllülük programı, potansiyel çevrim içi gönüllüleri hızlı bir şekilde görevler ile eşleştirip gönüllülük faaliyetlerine destek sağlamaktadır. Gönüllülere eğitimler vererek yararlı olacakları etkinliklere yerleştirmek, yönetmek ve

izlemek programın uygulanması için önemlidir (Cravens, 2000, s.120-127). Projeler gönüllü olarak gerçekleştirilse de bütün çalışmaların belli bir düzen içinde uygulanması verimlilik ve etkinliği artırmaktadır.

Cravens ve Ellis'in 1999 yılında yayımladıkları "The Virtual Volunteering Guidebook" yani sanal gönüllülük rehberinde, yapmış oldukları pilot uygulamadan bahsetmiştir. Bu kapsamda 70'den fazla çevrim içi gönüllü ile internet tabanlı hizmet sunmuş ve sonucunda avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymuşlardır (Cravens, Ellis, 1999, s.1).

Sanal gönüllülük çalışmalarını yürüten bir diğer önemli kuruluş Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Çevrim içi Gönüllülük Programıdır. Bu programın amacı, gönüllülerin dünya barışına ve kalkınmasına katkıda bulunmalarını sağlamaktır. Merkezi Almanya'da bulunan kuruluş merkezde 150, sahada yaklaşık 9.400 gönüllüsü ile hizmet vermektedir. Çevrim içi gönüllülük çalışmalarını küresel anlamda kalkınma gücü olarak niteleyen UNV, yılda ortalama 12,000 online gönüllüsü ile çalışmalarını yürütmektedir (The United Nations Volunteers [UNV], 2021). Gönüllüler bu platformda, çevrim içi olarak sunmak istedikleri hizmetleri seçerek küresel anlamda toplumlara katkı sağlamaktadır.

Dünyanın en büyük imza platformu olan "Change.org" ise gönüllülüğün mikro boyutunu sunmaktadır. Bu siteden imza kampanyası başlatılabilir veya açılan bir kampanyaya imza atarak destek olunabilmektedir (Change.org, 2021). İnternet ortamında kamuoyu oluşturarak tüm dünyayı etkileyecek kararlara imza atma fırsatı sunan site, insanları online olarak harekete geçirmektedir.

Gofundme, internet üzerinden bağış toplamak amacıyla kurulmuş bir diğer sitedir. Bu sitede insanlar, ihtiyacı olan para miktarını destekçilerden talep etmektedir. Gezi, balayı ve eğitim gibi her türlü ihtiyaç için bu siteden bağış toplanmaktadır. Mikro gönüllülüğün bir örneği olan uygulama, fazla zaman harcamadan bireylere online olarak gönüllü olma imkânı sağlamaktadır (Gofundme, 2021).

1.6.2.1. Sanal Gönüllülüğün Avantajları

İnternet üzerinden gönüllülük hizmetlerinin gerçekleştirilmesini anlatan sanal gönüllülüğün birçok avantajı bulunmaktadır:

- Uzak mesafeleri yakın ederek anında hizmet sağlar.

- Hızlı iletişim sağlar.
- Gönüllülere esnek zaman fırsatı sunar.
- Dünyanın her yerine hızlı ve az maliyet ile ulaşımı mümkün kılar.
- Taraflar için kesintisiz ve sürekli hizmet sağlar.
- Potansiyel gönüllü sayısı artırır.
- Engelli bireyler için daha rahat hizmet içerir.
- Kişilerin kariyerlerine avantaj sağlar.
- Gönüllü toplulukların tanınırlığını artırır.
- Sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunur (Cravens, Ellis, 1999, s.9-10).

“Dijital gönüllülük”, “online gönüllülük” şeklinde de kullanılan sanal gönüllülük “virtual volunteering” olarak dünyaca kullanılmaktadır. Gönüllüler, çalışmalara birçok farklı noktada destek olabilmektedir (Murray, Harrison, 2005, s.45):

- Çevrim içi araştırma yapmak,
- İlgili mevzuatın takibi,
- Uzman tavsiyesi vermek,
- Veri tabanları oluşturmak
- Bir web sitesi veya bülten tasarlamak,
- Çeviri olanakları sağlamak,
- Telefon veya e-posta mentorluğu sağlamak,
- Bir sohbet odasını, haber grubunu veya e-posta tartışma grubunu denetlemek veya yönetmek.

1.6.2.2. Sanal Gönüllülüğün Dezavantajları

Sanal gönüllülüğün avantajlarının yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır (Cravens, Ellis, 1999, s.9-10):

- Zaman kullanımının kişiye göre değişmesinden dolayı belli bir zamansal düzenin olmaması,
- Aşırı bilgi yüklemesi nedeniyle sağlıklı kararların alınmasının gecikmesi,
- İnternet ağ bağlantısı sorununun bulunması,
- Teknolojiyi doğru ve etkili kullanmanın bazı kesimlerde yaygınlaşmamış olması,

- Teknolojik araçların sistemlerinin sık sık değişmesi ve bu sürece uyum sağlamanın süreç istemesi,
- Belli bölgelerde alt yapı sıkıntısının yaşanması sanal gönüllülüğün dezavantajları arasında sayılmaktadır.

Görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük kavramı birçok evreden geçmiştir. Tarihsel süreç incelendiğinde, misyonları giderek artmaktadır. Özellikle teknolojik gelişmeler bu kavramların içeriğini genişletmiştir. Dijitalleşme, devlet uygulamaları dâhil birçok alanda yeniliklere gidilmesi sağlamıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışından yeni kamu yönetimine geçilmesi toplumun katılımını artırmıştır. Bu durum bireyleri topluma daha duyarlı hâle getirmiştir. Teknolojik imkânların sağladığı avantajlarla gönüllülük çalışmalarının da potansiyeli yükselmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE GÖNÜLLÜLÜK

2.1. Türkiye’de Gönüllülüğün Tarihçesi

Yardımlaşma anlayışı, Türk kültürünün temelini yansıtmaktadır. İslâm’ın da vurguladığı sosyal dayanışma, toplu hâlde yaşayan insanlar için her dönem önemli bir kavram olmuştur. Kültürümüze yerleşmiş olan çeşitli atasözleri ve deyimler de bunu destekler niteliktedir. Komşun açken tok yatma düşüncesi ile yardımseverlik, toplumumuzun yapı taşı durumuna gelmiştir.

Günümüzde tanımlanan gönüllülük kavramı ise, sivil toplum kuruluşlarının bir parçasıdır. Türk kültüründe, sivil toplum kuruluşları şeklinde örgütlenmeler ilk kez Selçuklu Devleti’nde görülmektedir. Bunun en başında Ahilik Teşkilatı gelmektedir. Dönemimizde odaları andıran bu yapı, ekonomik açıdan halkın refaha ermesi ve bireylerin meslek sahibi olmaları için oluşturulan örgütü ifade etmektedir (Gündüz, Kaya, Aydemir, 2012, s.39). Ekonomik amaç ile oluşturulan bu örgütlü yapılar, sosyal refahın da artırılmasına etken olmuştur. Ayrıca meslek edindirme çalışmalarının gönüllülük anlayışına dayalı yapılması bu kültürün oluşmasının önünü açmıştır.

Osmanlı Devleti’nde özellikle fetihlerle birlikte sınırlar genişlemiş, sermaye birikimi oluşmuştur. Farklı toplulukların da ticarete aktif rol oynaması ile sadece Müslümanların yer aldığı Ahilik Teşkilatının etkinliği zayıflamıştır. Bu teşkilat yerine Gayrimüslimlerin de bulunduğu Lonca Teşkilatı kurulmuştur (Akbaş, Bozkurt, Yazıcı, 2018, s.173). Adil olmayı ön plana çıkaran ve kaliteye önem vererek toplumsal hakları savunan teşkilat, Müslümanların gönüllü birlikteliği ile başlayan süreçte Gayrimüslimleri de içine alarak önemli bir geleneği oluşturmuştur.

Bu gelenek incelendiğinde Osmanlı Devleti’nde devlet tarafından sunulan kamu hizmetlerinin çoğunluğunun, maddi durumu iyi olan kişilerin kurduğu vakıflar aracılığıyla yerine getirildiği görülmüştür (Buluş, 2008, s.26). Yol, köprü ve kervansarayların vakıf bütçesinden yaptırılması kentleşme kavramının da gelişmesine katkı sağlanmıştır. Ayrıca yoksul halk için de imarethanelerde yemek dağıtılmıştır. Vakıflar, toplum yararını amaç edinerek iktisadi, sosyal, kültürel her alanda aracı konumda olmuştur (Bayartan, 2008, s.161-162). Görüldüğü üzere vakıf gelirlerinin çoğunu, durumu iyi vatandaşların gönüllü olarak yaptıkları bağışlar karşılamaktadır. Bu bağışlar sayesinde halkın ihtiyaçları doğrultusunda gerekli yardımlar yapılmıştır.

İlk vakıf örneklerine bakıldığında ise Orhan Bey dönemine kadar gittiği görülmektedir. Osmanlı'nın ilk medresesi olma özelliği taşıyan ve kadı yetiştirmek amacıyla İznik'te kurulan vakıf medresesi Orhan Bey tarafından açılmıştır (VGM, 2014, s.21-22). Vakıfların artmasının ardından 1826 yılında Evkaf Nezareti kurulmuştur (Binark, 2015, s.43-44). TBMM'nin kurulma sürecinden sonra ise vakıflar, 1924 tarihinde Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilmiştir (VGM, 2014, s.23). Günümüze kadar gelen vakıf eserleri, kültürümüzü yansıtarak gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu eserlerin korunması ise devletin ilgili kurumlarınca yapılmaktadır.

Geleneğimizin bir parçası olan gönüllülük çalışmalarına en güzel örneklerden biri, 1995 tarihinde gönüllülerin oluşturduğu ilk arama kurtarma kuruluşu olan AKUT yani Arama Kurtarma Teşkilatıdır. Adana-Ceyhan depremi sonrasında vatandaşlara katkısından dolayı Bakanlar Kurulu kararı ile "kamu yararında dernek" unvanı verilmiştir. Daha sonrasında ise, 1999 Marmara Depreminde yaklaşık 150 gönüllüsü ile arama ve kurtarma çalışmalarında yer almıştır (Arama Kurtarma Derneği [AKUT], 2021).

Gönüllülük faaliyetlerine daha birçok örnek verilebilecek olsa da ülkemiz bu alanda yeterli gelişmeye sahip değildir. Küresel İnsani Yardım Raporu'nun 2018 yılında yaptığı araştırmaya göre, Türkiye 8,070 milyar dolar yardım ile dünyada en çok insani yardım yapan ülkeler arasında yerini almıştır. Fakat gönüllülük çalışmalarında maddi olanakların yeterliliğinin yanı sıra bireylere de ihtiyaç duyulmaktadır. Katılımın yetersiz olması nedeniyle gönüllülük araştırmalarında gerilerde yer alan ülkemizin ön sıralarda yerini alması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2019 yılını "Gönüllülük Yılı" olarak ilan etmesi ülkemizin gönüllülük faaliyetlerine oldukça önem verdiğini göstermektedir. Bu kapsamda ülkemiz, stratejilerini belirlerken gönüllülük kavramına yer vererek kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları yürütmektedir (GSB, 2019, s.24,28). Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, politikaları arasına gönüllülük organizasyonlarını da dâhil etmesi devlet desteğinin bu konuda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Maddi anlamda birçok ülkeye göre daha fazla yardım yapan Türkiye, katılım potansiyeli açısından geri kalmaktadır. Devletin bu alanda vereceği destek, kapasiteyi güçlendirerek ülkemizin istatistiksel verilerde ilk sıralarda olmasını sağlayacaktır. Farkındalığın ülkece yaygınlaşması devlet, kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının

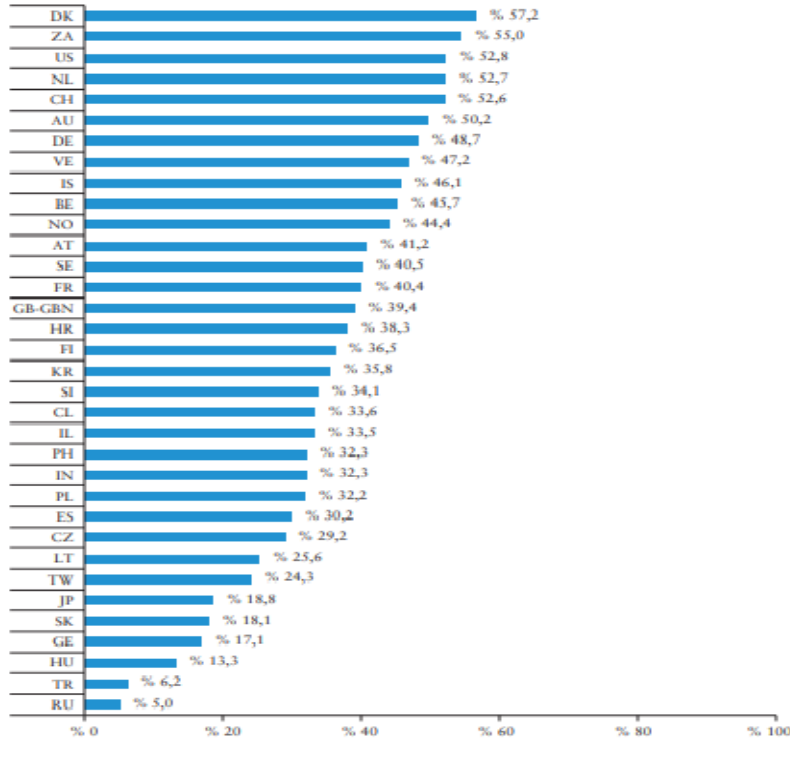
birlik ve beraberliği ile olmaktadır. Projelerin ve hibe planlamalarının da bu yönde oluşturulup sunulması gönüllülüğün geleceğini de belirlemektedir.

2.2. Türkiye’de Gönüllülüğün Mevcut Durumu

Türkiye’nin mevcut gönüllülük durumu araştırıldığında birçok ülkeye göre geri sıralarda yer aldığı görülmektedir. Örneğin Uluslararası Sosyal Araştırmalar Programı’nın 2014 yılında yaptığı araştırmanın sonuçları aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Şekil 3: Gönüllülüğün Ülke Karşılaştırması

(Ülkeler)

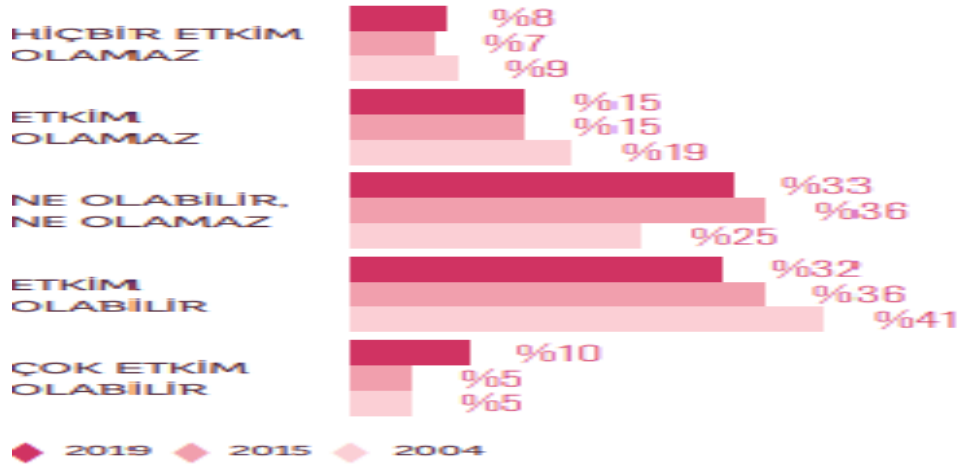
Oranlar(%)

Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 10 Kasım 2021
<https://bilgiyay.com/wp-content/uploads/2020/11/GONULLULUK-291120.pdf>.

Gönüllülük araştırmasına göre Türkiye, sondan ikinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, ülkemizin gönüllülük çalışmalarında yetersiz olduğunu açıkça göstermektedir.

Bir diğer araştırmayı ise TÜSEV yapmıştır. 2019’da yayınladığı, “Türkiye’de Bağışçılık ve Hayırseverlik” raporuna göre vatandaşların toplumsal olaylara karşı etki oranları araştırılmıştır. “Sorunların çözümünde vatandaş olarak ne kadar etkiniz olabilir?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki görselde belirtilmiştir:

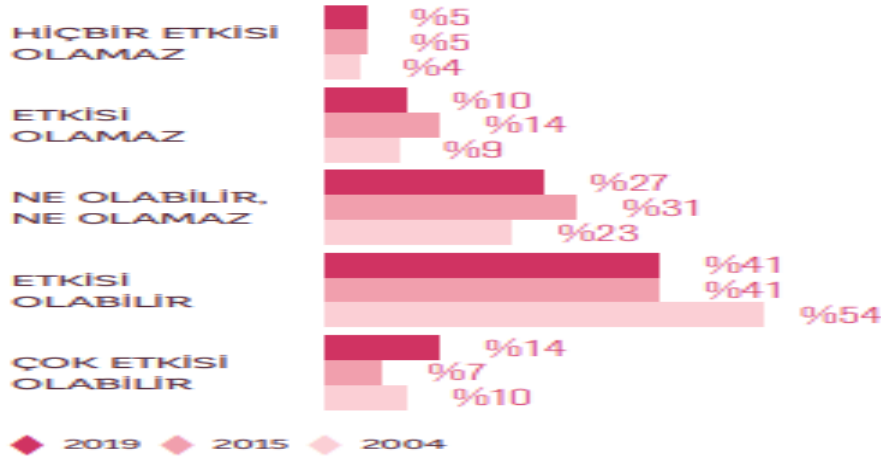
Şekil 4 : TÜSEV'in Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu

Kaynak: Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu, TÜSEV, 20 Mayıs 2021
https://tusev.org.tr/usrfiles/images/Turkiyede_Bireysel_Bagiscilik_ve_Hayirseverlik2019.pdf.

Bu verilere göre toplumsal olaylarda etkisi olabileceğini düşünen vatandaşların oranı oldukça yüksektir. Toplumsal olaylarda STK'ların ne kadar etkin olduğu sorusuna ise verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Şekil 5: TÜSEV'in Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu

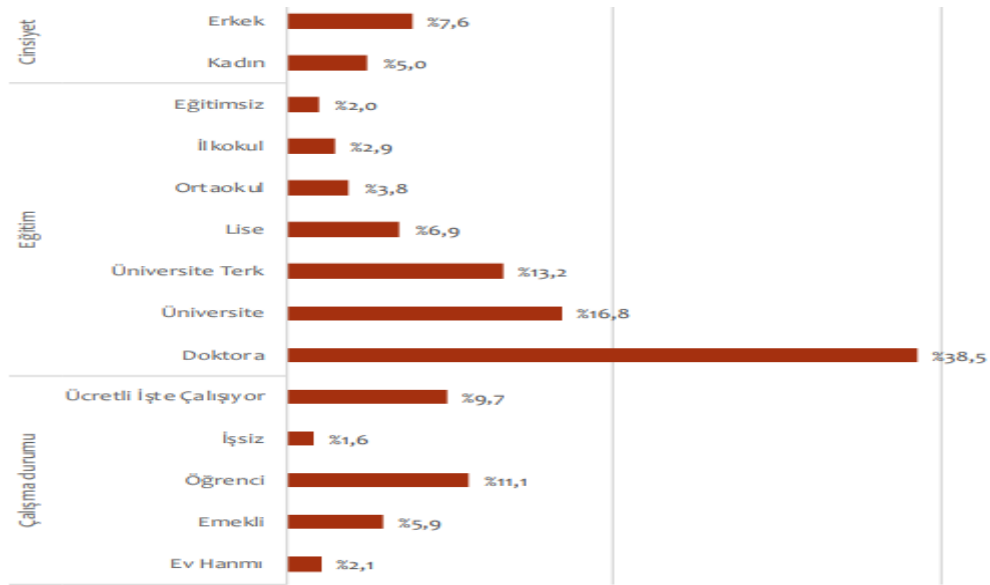
Kaynak: Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu, TÜSEV, 20 Mayıs 2021
https://tusev.org.tr/usrfiles/images/Turkiyede_Bireysel_Bagiscilik_ve_Hayirseverlik2019.pdf.

Veriler, STK'ların sorun çözmeye etkili olduğu sonucunu vermektedir. Fakat 2004 yılı verileri değerlendirildiğinde sorunların çözümünde STK'ların etkisinde azalma olduğunu görülmektedir.

Avrupa Birliği ülkeleri incelendiğinde ise nüfusun ortalama % 45'i en az bir gönüllü kuruluşa üye iken, Türkiye'de sadece nüfusun % 9'unun üyeliği bulunmaktadır (Çakı, 2014, s.194). Oranlar, gönüllülük çalışmalarına katılmada ülkemizin gelişmiş demokrasilerde yer alan istatistiksel verilerin altında kaldığını göstermektedir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin 2019 yılında Türkiye'de gönüllülük üzerine yaptığı çalışmada, ISSP Research Group'un 2014'te yapmış olduğu araştırmanın istatistiksel verilerini paylaşmıştır:

Şekil 6: ISSP Research Group 2014 Gönüllülük Raporu

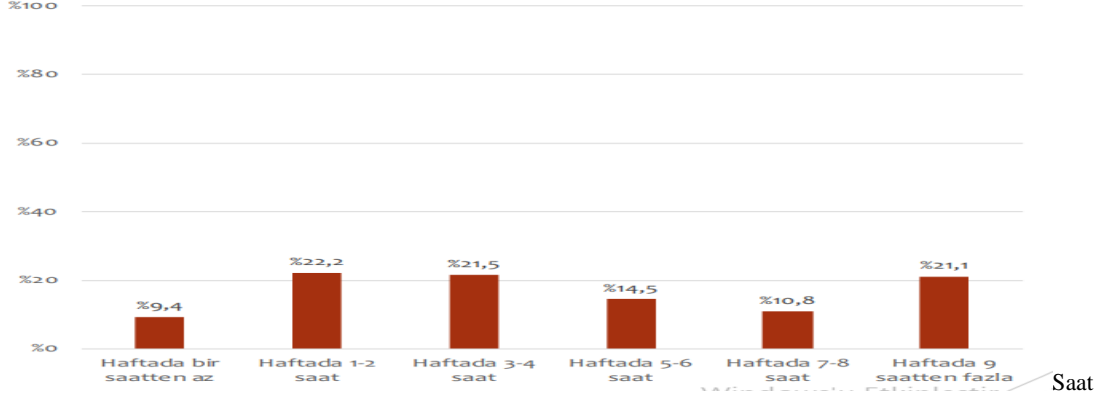
Kaynak: Türkiye'de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021 <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Yukarıdaki verilere göre, gönüllülük faaliyetlerine katılımın kadınlarda daha yüksek olduğu, eğitim durumu doktora seviyesinde olan kişilerin sayıca fazla bulunduğu gözlemlenmiştir. Çalışma bakımından ise öğrencilerin gönüllülük oranının çoğunlukta yer aldığı belirlenmiştir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin 2019 yılında 1016 kişi ile düzenlemiş olduğu araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Şekil 7: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Araştırmasına Göre Gönüllülüğe Ayrılan Süreler

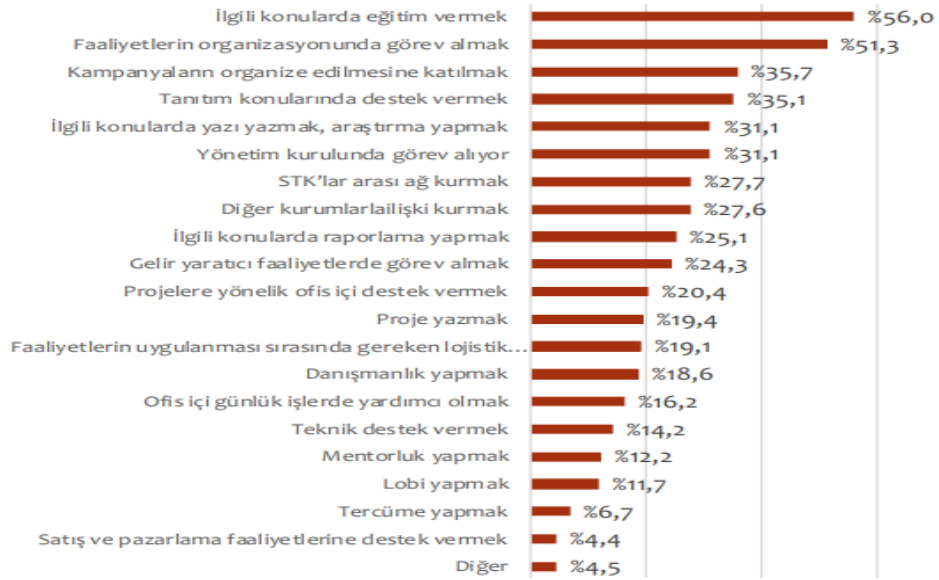
Oranlar (%)

Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021
<https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Gönüllü olarak çalışılan kuruluşların %22,2 ‘sinin haftalık 1-2 saat, onun takibinde %21,1 ‘nin haftada 9 saatten fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür.

Şekil 8: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Araştırmasına Göre Gönüllülerin Görev Dağılımı

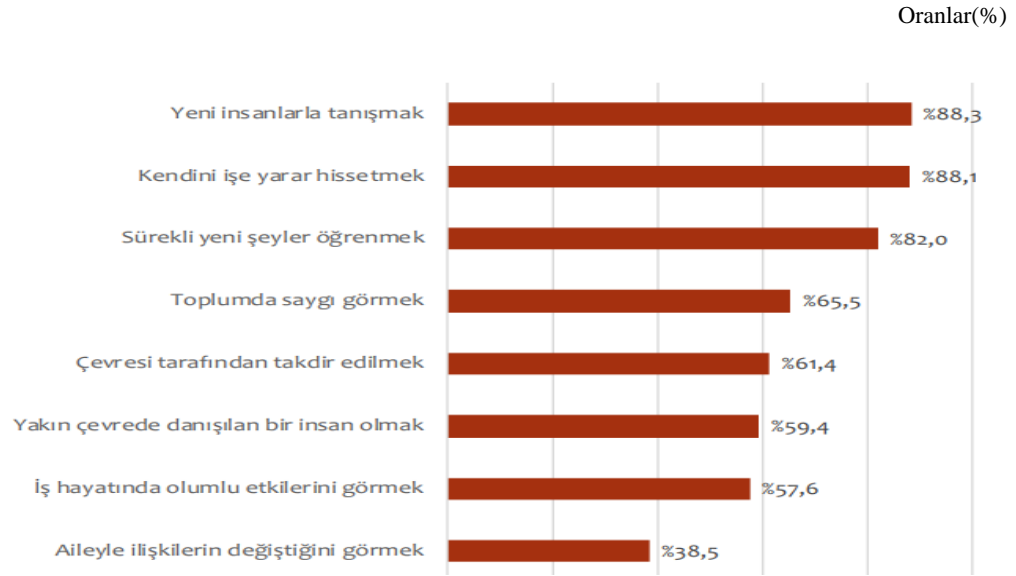
Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021
<https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Gönüllü kuruluşların görevleri sorulduğunda katılımcıların yarısından fazlasının bu görevlerin eğitim vermek ve organizasyonlarda yer almak olduğu şeklinde cevapladığı görülmektedir.

2.3. Gönüllülük ve Kazanımları

Gönüllülük, karşılık beklemeden yapılan bir yardım olsa da gönüllüye de sağladığı faydaları bulunmaktadır. Bu kapsamda İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin araştırmasına göre gönüllülerin kazanımlarının aşağıdaki şekilde olduğu gözlenmektedir:

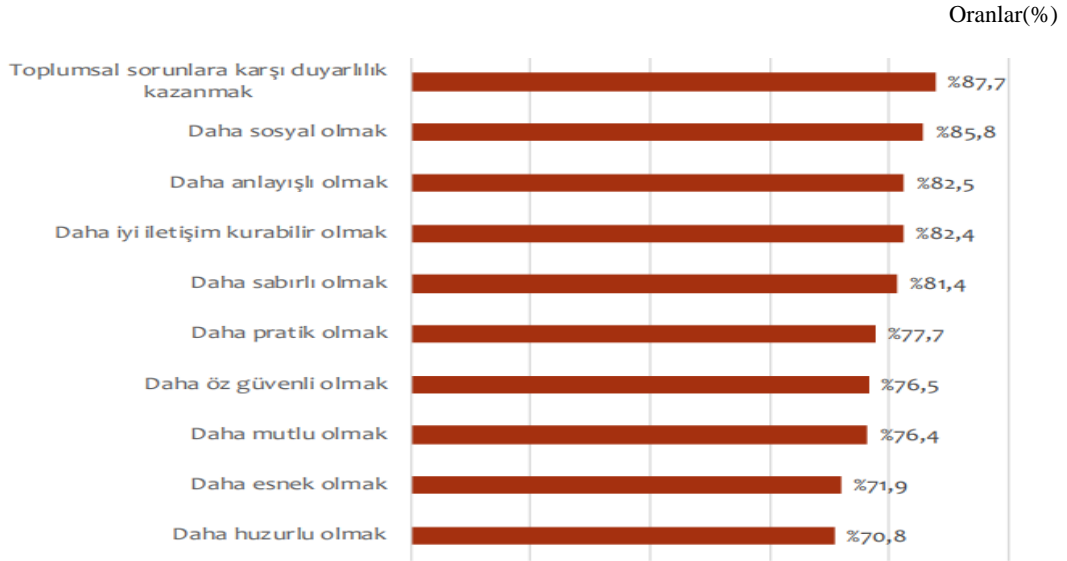
Şekil 9: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Araştırmasına Göre Gönüllülük Motivasyonları

Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021
<https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Katılımcıların ortalama %88’i kendini işe yarar hissetmek ve yeni insanlar ile tanışmak için gönüllülük faaliyetlerinde yer almaktadır. %82 oranında ise yeni şeyler öğrenme isteği katılımcıları gönüllü olmaya yönlendirmiştir. Toplumda saygı görmek de %65,5 ile oldukça etkili orana sahiptir.

Şekil 10:İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Raporuna Göre Gönüllülük Motivasyonları

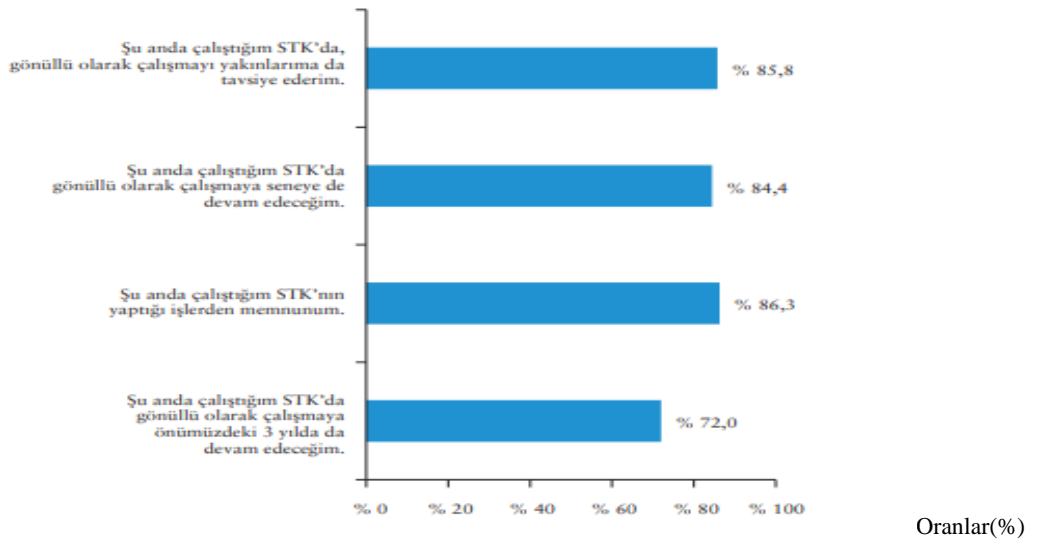

Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021 <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Bu verilere göre, gönüllülüğün birçok kazanımı bulunmaktadır. Toplumda daha fazla saygı görmek, özgüvenin artması, daha duyarlı bir vatandaş olmak ve kendini yararlı hissetmek gibi birçok katkısı mevcuttur.

Katılımcılara gönüllüsü oldukları sivil toplum kuruluşlarını değerlendirmeleri istendiğinde ise verilen cevaplar şu şekildedir:

Şekil 11:İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Raporu

Kaynak: Türkiye’de Gönüllülük Araştırması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 15 Ağustos 2021
<https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmalarıSonuçları.pdf>.

Katılımcıların %84,4’ü gönüllülük faaliyetlerine devam edeceğini söylerken %85,8’i yakınlarına tavsiye edeceğinden bahsettiği görülmektedir. Genel anlamda katılımcıların gönüllülük çalışmalarından olumlu olarak etkilendiği gözlemlenmektedir.

2.4. Gönüllülük Motivasyonları

Bireyler, ihtiyacı olan insanlara yardım ederek kendi sosyal benliklerini de geliştirmektedir. Sosyal ortamlarının değişmesi, saygınlıklarının artması ve takım çalışmalarıyla sorunlara çözüm bulmak gibi gönüllülüğün olumlu yanları sayesinde günlük yaşamlarında motivasyonlarını artırmaktadır. Bu güdü, Farsça’da “diğerkâm” şeklinde yer almaktadır. Bencil kişileri kastetmek için kullanılan “hodgâmlık” kelimesinin karşıt anlamında ifade edilen “diğerkâmlık” kavramı kişisel çıkar gözetmeksizin, başka insanları düşünme ve onlar için menfaat sağlama anlamı taşımaktadır (GSM, 2019, s.16-17).

Diğer bireylere menfaat sağlama arzusunun kısa süreli heves ve isteklilik yerine daha kalıcı motivasyonlar ile devamlılığı gerekmektedir. Gönüllü yönetimi bu aşamada devreye girmektedir. Buna göre bazı yöntemler bulunmaktadır (Güngör, Çölgeçen, 2013, s.179-180):

- **İletişim:** Her alanda olduğu gibi gönüllülük yönetiminde de iletişim konusu büyük önem arz etmektedir. Hem gönüllülerin birbiri ile iletişimleri hem de yönetimde yer alan kişiler ile sağlanan iletişim, motivasyonu artırıcı bir husustur. Zira etkili bir iletişimde süreklilik sağlanmaktadır.
- **Bilgilendirme:** Gönüllülere, yapılan faaliyetlere ilişkin bilgiler verilerek çalışmaların gidişat ve sonuçları hakkında açıklamalar yapılmalıdır. Bu sayede gönüllülerin, çalışmaya olan aidiyet duygularının artması ve çalışmanın devamlılığını takip etme eğiliminde olmaları sağlanacaktır. Özellikle olumlu geri bildirimler, yeni gönüllülük faaliyetlerinin çoğalmasına zemin hazırlayacaktır.
- **Gönüllüleri Tanımak:** Gönüllülerin kişisel özelliklerine göre görev dağılımının yapılması bireylerin daha etkin rol almalarına katkıda

bulunmaktadır. Kişilerin kendini faydalı olarak görmesi gönüllülük isteğini de artıran bir durumdur.

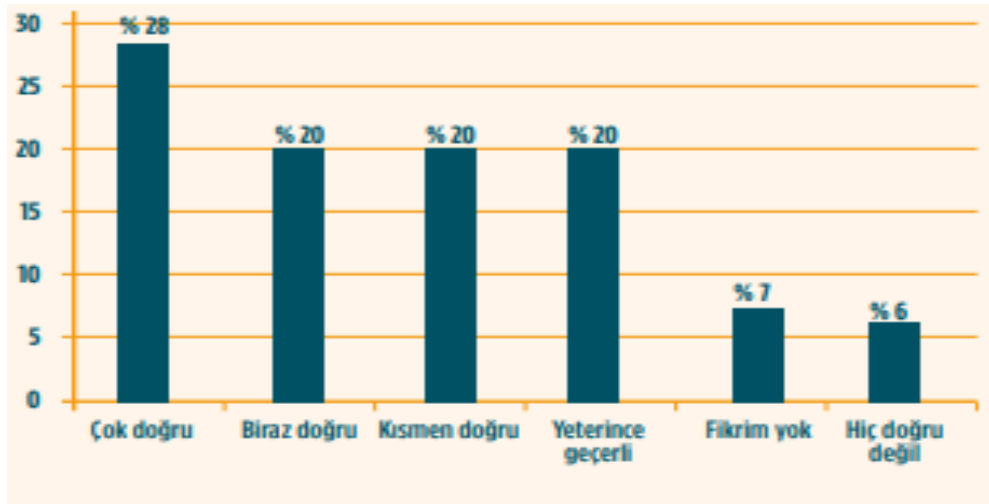
- **Gönüllüleri Tüm Sürece Dâhil Etmek:** Bireylerin, gönüllülük faaliyetlerinin planlanma aşamasından sonlanmasına kadar tüm sürece dâhil edilmesi sorumluluk almalarına teşvik etmektedir.

2.5. Gönüllülüğün Hukuki Çerçevesi

Dernekler Kanunu (5253), Vakıflar Kanunu (5737), Yardım Toplama Kanunu (2860), Anayasa'nın ilgili maddeleri (2789), Medeni Kanun (4721) ve Ceza Kanunu (5237) Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı kanunlar şeklinde sıralanmaktadır. Fakat STK'lara ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır (TÜSEV, 2014, s.13). Bazı yasal mevzuatlar mevcut olsa da tanımlamalarının açık ve geniş bir şekilde hukuki dayanaklarda yer almaması, sivil toplum kuruluşlarının önünde engel olarak görülmektedir. Ayrıca yasada sadece vakıf ve derneklerin STK şeklinde değerlendirilmesi diğer örgütlenme türlerinin gelişmemesine neden olmuştur.

Bu kapsamda TÜSEV'in 200 katılımcı ile yapmış olduğu anketin 2014 raporunda, STK'ların ifade özgürlüğü haklarının tehdit altında olup olmadığı sorulmuş ve cevaplar aşağıda verilmiştir:

Şekil 12: TÜSEV'in 2014 STK Raporu

Kaynak: Sivil Toplumun Gelişimi İçin Elverişli Ortamın İzlenmesi Projesi, TÜSEV, 16 Ekim 2021 [https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/MatrisRaporTR.26.02.16.web\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/MatrisRaporTR.26.02.16.web(1).pdf).

Veriye göre katılımcıların çoğu, düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edemediğini belirtmiştir. Sadece %6'sı bunun doğru olmadığını savunmuştur. Gönüllülerin, üyesi olduğu STK'da ifade özgürlüklerini rahatça kullanamaması ve bu tür faaliyetlere özgü bir yasa olmaması katılımın azalmasına sebebiyet vermektedir.

STK'lar için detaylı bir hukuki düzenlemenin bulunmaması, gönüllülerin de yasal güvenceye sahip olmamasına neden olmuştur. Bu durum gönüllü motivasyonunu etkilemektedir. Buna karşın Batı Balkanlar'da gönüllülüğe teşvik amacıyla gönüllü yasası çıkarılmıştır. Türkiye'de bulunan STK'lardan sadece TÜSEV, bu oluşum içinde yer almaktadır (TÜSEV, 2014, s.2-5). Sivil toplum örgütlerinin gelişmesi için çalışmalar yapan bu destekleme ağı, gerekli hukuki çalışmaların yapılmasına teşvik etmektedir. Ülkemizin de bu şekilde çalışmalar yapması gönüllülük faaliyetlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

2.6. Gönüllülüğe Dair Haklar ve Sorumluluklar

Gönüllülüğe ilişkin bazı haklar ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Herhangi bir ayrımcılık yapılmadan herkes eşit şekilde gönüllü olma hakkına sahiptir.
- Gönüllülerin, çalışmalar sırasında harcadığı yol, konaklama, yemek gibi ihtiyaçları karşılanmalıdır.
- Özel hayatın gizliliği kapsamında gönüllülerin kişisel verileri korunmalıdır.
- Gönüllüler katılmak istemediği, özel yaşamına ters düşen faaliyetlere katılmama hakkını kullanabilir.
- Gönüllüsü olduğu çalışmaya dair açık ve anlaşılır bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir.
- Yapılan çalışmalarda fikir beyanında bulunma özgürlüğüne sahiptir.
- Gönüllüler, gönüllüsü oldukları kuruluşun misyon ve vizyonuna göre hareket etmelidir.
- Bireyler yer almak istediği faaliyetlere katılım göstermelidir (Evrensel Hasta Hakları Derneği, 2021).

2.7. Türkiye’de Gönüllülüğü Artıran Avrupa Birliği Programları

Türkiye’nin 1999 yılında Helsinki Zirvesi’nde Avrupa Birliği’ne adaylığının kabul edilmesiyle ülkemiz, birliğin programlarına katılma hakkı elde etmiştir. Bu kapsamda 2002’de “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi” kurularak Türkiye’de ulusal ajans oluşturulmuştur. Kuruluş, ulusal ve uluslararası projeler ile ülkemizin kalkınma politikalarına destek sağlamaktadır. Erasmus+ ve Avrupa dayanışma programı(ESC) projeleri ile 17-30 yaş aralığındaki gençleri gönüllülüğe teşvik etmektedir (Ulusal Ajans, 2021).

Bu gelişme ardından 2007-2013 tarihinde projeye açılan “Gençlik Programı (Youth in Action)” gönüllülük katılımını ve çalışmalarda aktif bulunma potansiyelini artırmıştır. 885 milyon avro bütçe ayrılarak hareketlilik desteklenmiş, aktif vatandaşlık kavramı gençlere aşılmanmaya çalışılmıştır (AB Başkanlığı, 2021).

Hayat Boyu Öğrenme Programı bünyesinde Comenius, Erasmus, Leonardo Da Vinci ve Grundtvig projeleri uygulanmıştır. Comenius; dil öğrenme teşvikini artırmak, Erasmus; yükseköğretim kurumlarının karşılıklı anlaşmaları ile kültürel zenginleşmesi, Leonardo Da Vinci; STK, özel ve resmi kuruluşların mesleki eğitim süreçlerinin geliştirilmesi, Grundtvig ile ise mesleki eğitim dışında yer alan alanlardaki eğitimlerde verimliliğin artması amaçlanmıştır (AB Başkanlığı, 2021).

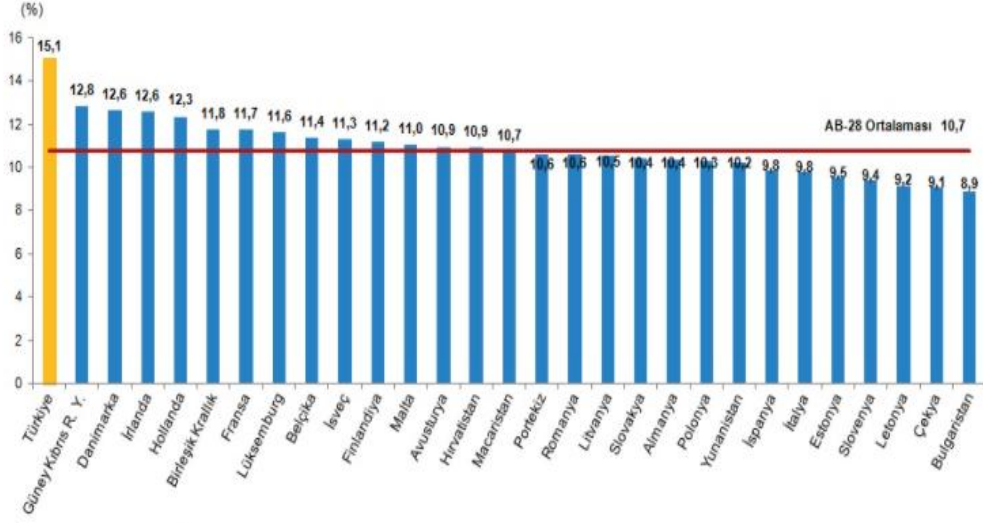
Gönüllülüğü özendirici bir diğer proje ise Avrupa Gönüllülük Hizmetidir. AGH, en çok tercih edilen uluslararası gönüllülük projelerinden biri olarak yer almaktadır. Ücretsiz şekilde, temel ihtiyaçların karşılanması koşuluyla yurtdışındaki faaliyetlere katılım sağlanmaktadır (AB Başkanlığı, 2021).

2.8. Genç Gönüllülüğü Uygulamaları

TÜİK’in 2019’da yapmış olduğu araştırmaya göre ülkemizin nüfusu 83 milyon 154 bin 997 kişidir. Genç nüfus ise (15-24) 12 milyon 955 bin 672 olarak belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021).

AB ülkelerinin ve Türkiye’nin genç nüfus oranı aşağıda verilmiştir:

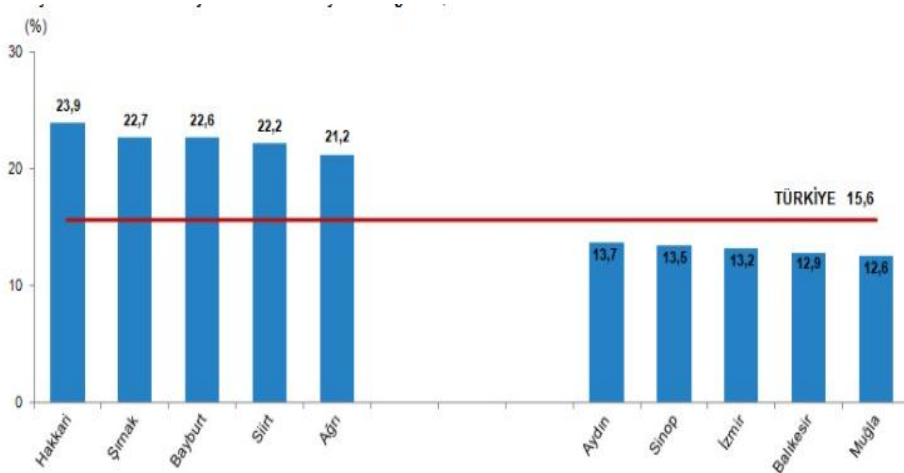
Şekil 13: Ülkelere Göre Genç Nüfus Oranı

Kaynak: İstatistiklerle Gençlik, TÜİK, 22 Ağustos 2021.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>.

Bu oranlara bakıldığında Türkiye'nin genç nüfus oranı AB ülkelerine göre daha fazladır. 12,8 oranında genç nüfusa sahip ülkemizin takibinde 12,6 ile Güney Kıbrıs bulunmaktadır. 8,9 oranında Bulgaristan ise genç nüfus oranında en sonda yer almaktadır.

Şekil 14: İllere Göre Genç Nüfus Oranı

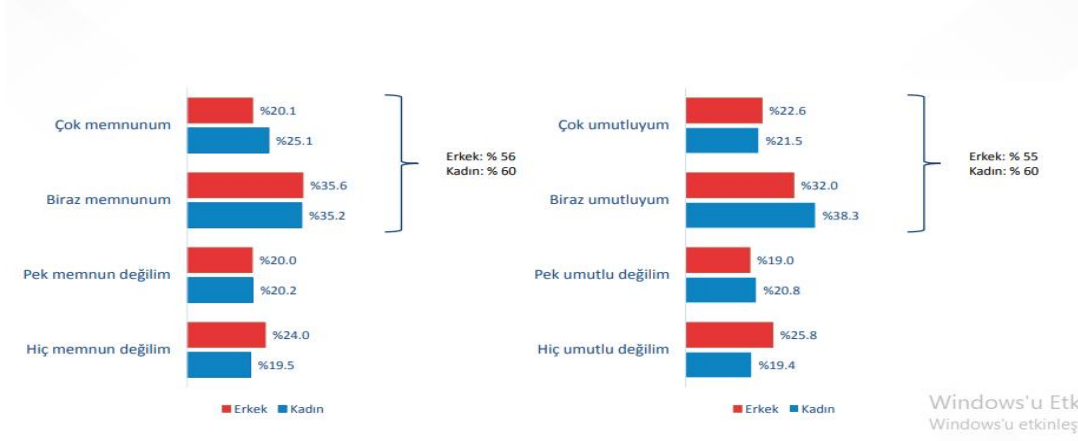

Kaynak: İstatistiklerle Gençlik, TÜİK, 22 Ağustos 2021.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>.

İllere dağılımda 23,9 ile Hakkâri genç nüfus oranında 1. sırada yer almaktadır. Bu oranı 22,7 ile Şırnak takip etmektedir. En son sırada ise 12,8 ile Muğla yer almaktadır.

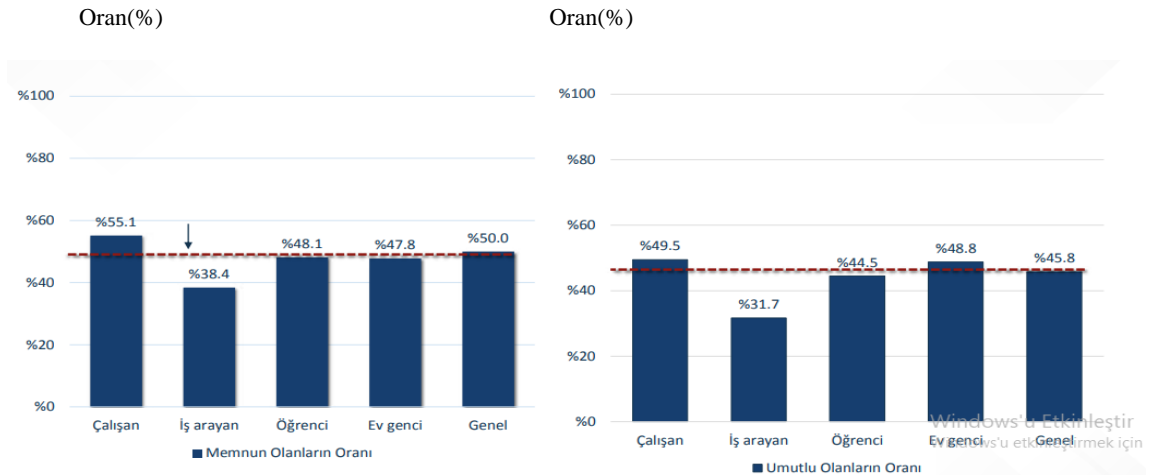
Genç nüfus oranı yüksek olan ülkemizde, Habitat Derneği 2020 Aralık ayında “Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hâli” araştırması yapmıştır. Dernek, 1230 genç ile görüşerek ulaşılan sonuçları yayınlamıştır. Buna göre gençlere yaşamdan memnuniyetleri ve geleceğe dair umutları sorulmuştur:

Şekil 15: Gençlerin İyi Olma Hâli

Kaynak: Gençlerin İyi Olma Hali, Habitat, 20 Ağustos 2021 <https://habitatderneği.org/wp-content/uploads/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-raporu-4-ozet.pdf>.

Şekil 16: Gençlerin Çalışma Durumlarına Göre Memnuniyet ve Umutlu Olma Durumları

Kaynak: Gençlerin İyi Olma Hali, Habitat, 20 Ağustos 2021 <https://habitatderneği.org/wp-content/uploads/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-raporu-4-ozet.pdf>.

Gençlerin %45'i yaşamdan memnun olduğunu söylerken ortalama ,%43'ü memnun olmadığını söylemiştir. %43'ü mutlu olduğunu, %45'i hiç umutlu olmadığını belirtmiştir. Çalışan kişilerin daha memnun olduğu ve buna paralel olarak diğer kesimlere göre daha umutlu olduğu görülmektedir. Buradan iş arayan gençlerin daha umutsuz olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ekonomik açıdan sıkıntı yaşayan gençlerin, diğer insanlara yardım etme isteği de bu sebeple azalabilecektir.

Bu yorumu doğrulayabilecek bir veri aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Şekil 17: Katılımcıların gönüllülük yaparken bir zorlukla karşılaşp karşılaşmama Oranı

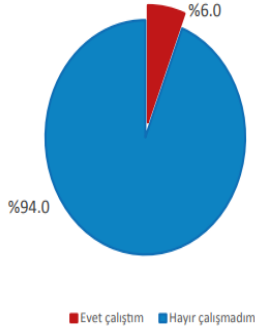

Kaynak: Gençlerin İyi Olma Hali, Habitat, 20 Ağustos 2021 <https://habitatderneği.org/wp-content/uploads/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-raporu-4-ozet.pdf>.

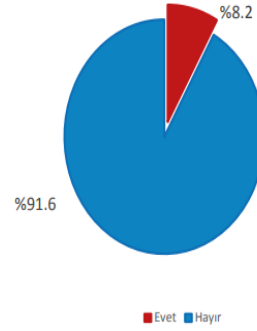
Gençlerin %40,5'i harcamalardan dolayı zorlandığını söylemiştir. Maddi kaygılar yaşamaları, gönüllülüğe katılımı etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. %27.0'ı ise zaman bulamadıkları için bu tarz çalışmalara katılamadıkları cevabını vermiştir. Diğer maddelerde ise aile onayı alamadıkları ve gönüllüsü oldukları kuruluşa ulaşma sıkıntısı yaşadıkları yer almıştır.

Şekil 18:Gençlerin Gönüllülük Çalışmalarına Katılımları

Gönüllü Faaliyette Bulunanların Oranı

Sivil Toplum Kuruluşuna Üye olanların Oranı

Windows'u E

Kaynak: Gençlerin İyi Olma Hali, Habitat, 20 Ağustos 2021 <https://habitatdernegi.org/wp-content/uploads/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-raporu-4-ozet.pdf>.

Katılımcıların %94,0'ı gönüllülük faaliyetlerine katılmazken sadece %6,0'ı bu çalışmalarda yer almıştır. Herhangi bir gönüllü kuruluşa ise sadece %8,2'si üye olarak yer almaktadır.

Avrupa Birliği programı, gençlere oldukça önem vererek bu yönde politikalar geliştirmektedir. Bu doğrultuda ulusal gençlik politikası, Avrupa'da oldukça fazla kullanılan bir terimdir. İlk olarak Avrupa Konseyi tarafından 1997 yılında 16 ülkenin katılımı ile gençlik stratejileri belirlenmesi kararlaştırılmış, 2009'da politikalar uzmanlar tarafından planlanmıştır. Bu faaliyetleri, gençlik çalışma grubu ve ulusal gençlik eylemi takip etmiştir. 2001 yılında "Avrupa Gençliği için Yeni Bir İtici Güç" adlı kitap sunulmuştur. Bu kitapta gençlere yapılacak politikalara yer verilmiştir (Denstad, 2009, s.15-16). Avrupa Birliği'nin bu çalışmalara destek vermesi ve kendisinin de projeler üstlenmesi Avrupa'daki ülkelerin katılımını artırmış, diğer ülkelere de teşvik olmuştur. Özellikle AB'ye üye olmayan devletlerin, gençlere yönelik politikalar üretmesi adaylık için bir kriter olarak değerlendirilmektedir.

Gençlik politikaları kılavuzunda "Neden Gençliğin Katılımı" başlığı bulunmaktadır. Bu araştırmaya göre, gençler bugünün yurttaşı olarak topluma hizmet etmelidir. Geleceğin vatandaşı olduğu için de önemli bir değer olarak görülmektedir. Nitekim gençlerin sorununu ancak gençler anlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmalar

belirlemek, gençlerin yönlendirmesi ile mümkün olacaktır. Ülkelerin nüfusuna bakıldığında genellikle genç nüfusun çoğunlukta olduğu görülmektedir. Hazırlanan politikaların gençler tarafından onaylanması da uygulanabilirliğini kesin hâle getirmektedir (Denstad, 2009, s.47-48). Görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşları gençlerin katılımını artırıcı çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda, onları teşvik ederek yurttaş kavramının benimsenmesi amaçlanmaktadır.

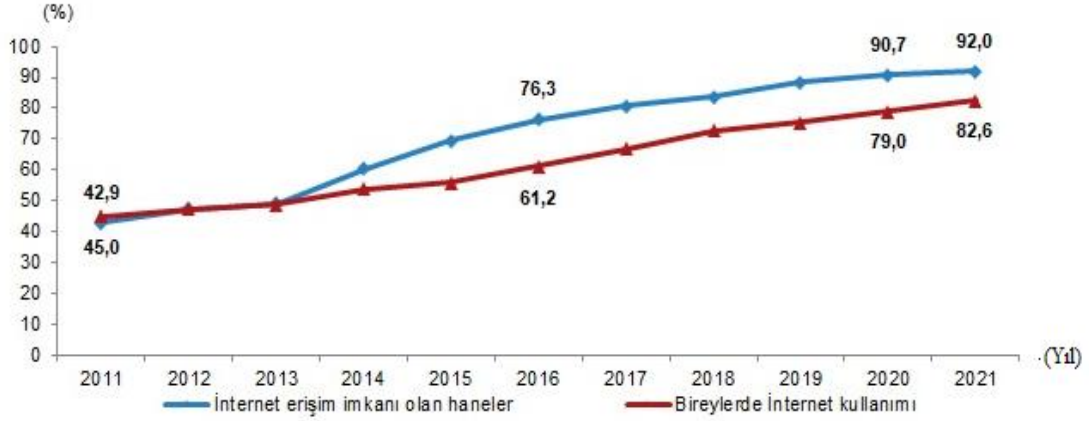
Gençlere yönelik politikalar uygulayan birçok kuruluş bulunmaktadır. 1985 yılında kurulan Gençlik Servisi Merkezi Derneği (GSM) de bunlardan biridir. Çalışmalarını, gençlerin sosyal yaşamlarına katkıda bulunmaya yönelik yapmaktadır. Onların topluma aktif olarak katılması, sosyal benliklerini bulması ve onları hayata hazırlamak amacıyla projeler tasarlanmaktadır. Pedagojik ilkelere uygun şekilde gençleri aktif yaşama dâhil ederek onların bilinçli ve duyarlı bireyler olması için destek sağlamaktadır (GSM, 2021). Gelişmeye daha açık olan gençlerin, gönüllülük faaliyetlerine katılması onlara yeni deneyimler kazandırarak empati yeteneklerini geliştirmektedir. Kuruluş, bireylerin kendine olan güvenini artırarak topluma daha fazla yarar sağlamalarına yardımcı olmaktadır.

2.9. Türkiye’de İnternet Kullanımı ve Gönüllülüğe Etkisi

Ülkemizde yüksek hızlı internet anlamına gelen geniş bant hizmeti kullanılmaktadır. Bu bağlantının, 2008 yılında 6 milyon kullanıcı bulunurken 2017 yılının son dönemlerinde 68,9 milyona ulaşmıştır. 8,7 milyonu DSL teknolojisi yani dijital abone hattına sahipken fiber kullanıcı sayısı 2,3 milyondur (PWC, 2019, s.23). Hızı çok daha yüksek olan fiber internet, altyapı sıkıntısından dolayı birçok bölgeye verilememektedir.

Kablosuz internet teknolojisini anlatan 5G, iletişim hızı oldukça yüksek bir hizmettir. Bu hizmetin geliştirilmesi adına sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, kamu kurumları ve işletmeler ortak çalışmalar ile 5GTR forumunu kurmuştur. Bu amaçla yol haritaları oluşturmak için çalıştaylar düzenlenmektedir. Ülkemiz bu hizmetten yararlanabilmek için buna paralel stratejiler geliştirmektedir. İlk milli baz istasyonumuz Ulak ile altyapı sorunlarının çözülmesi ve şebeke problemlerinin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir (PWC, 2019, s.23-24).

Şekil 19: Türkiye'nin 2011-2021 Yılları Arasındaki İnternet Kullanımları

Kaynak: Hane halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, TÜİK, 22 Eylül 2021.
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437).

Verilere göre toplam bireysel internet kullanımı 2011’de 42,9 iken son 10 yılda 82,6 oranlarına yükselmiştir. İnternet erişim imkânı olan hanelerin 2021 verilerine bakıldığında ise 92,0 olduğu görülmektedir.

We Are Social 2020 ve 2021 Raporu’na göre Türkiye’ye ilişkin bazı istatistikler aşağıda verilmiştir:

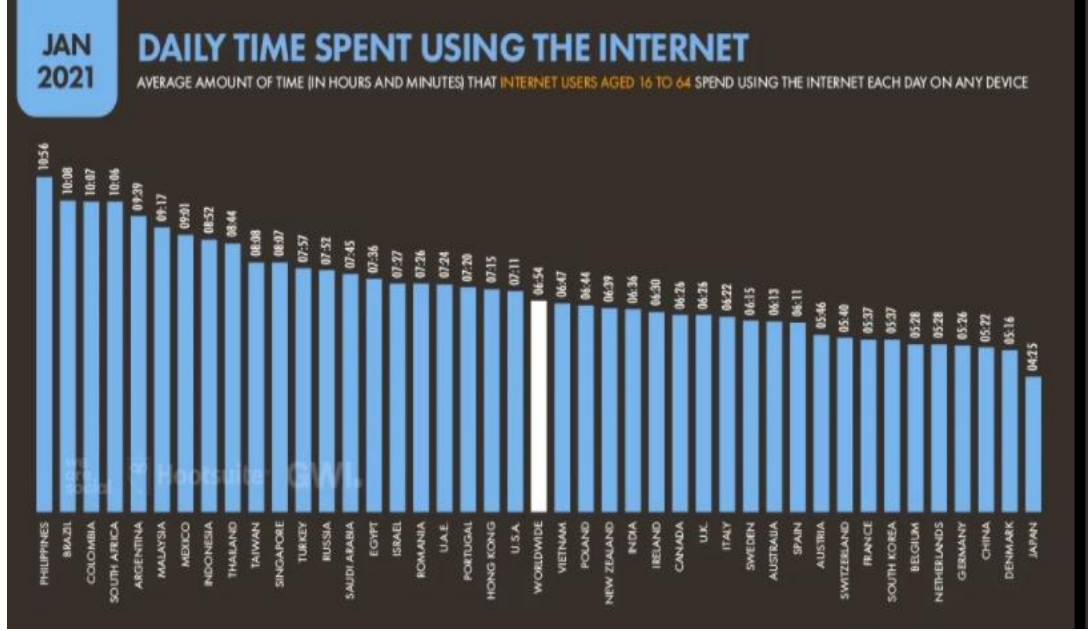
Şekil 20: We Are Social 2020 ve 2021 Türkiye Raporu

Kaynak: Digital Around The World In April 2020, We Are Social, 16 Kasım 2021
<https://wearesocial.com/us/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>.

Araştırmaya göre 2020 yılında ülkemizde 62.07 milyon internet kullanıcısı bulunurken 2021 verilerinde bu oranın 65.80 olduğu görülmektedir. Aynı araştırmanın ülkelere göre internet kullanım istatistikleri ise şöyledir:

Şekil 21: We Are Social İnternet Kullanım Oranları

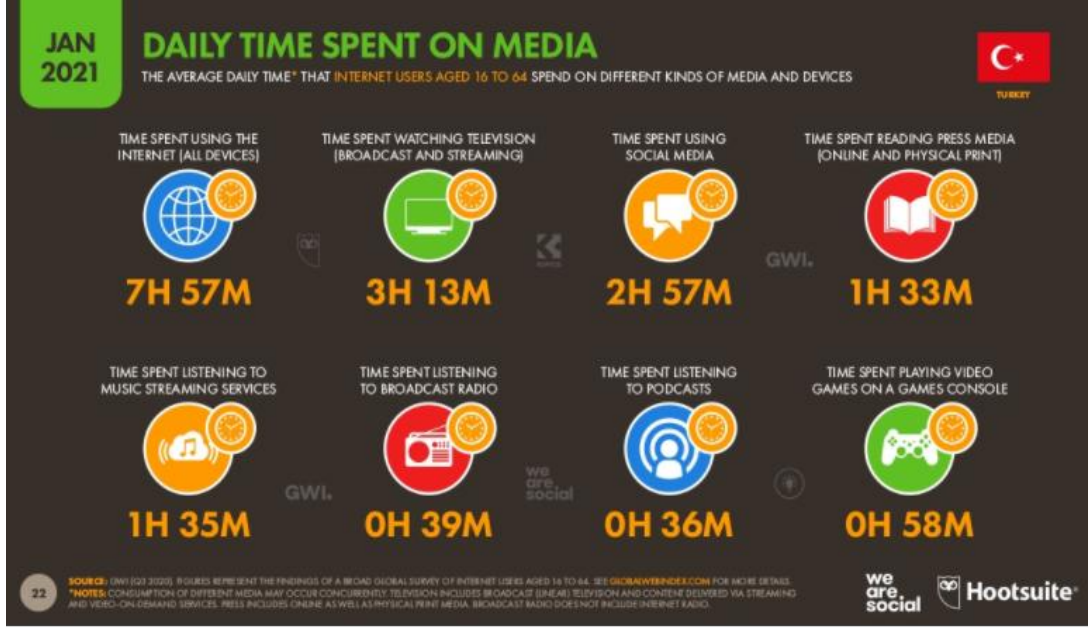

Kaynak: Digital Around The World In 2021 We Are Social, 16 Kasım 2021 Tarihinde erişildi <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>.

Türkiye internet kullanım süresinde 12. sırada yer almaktadır. İstatistiklere bakıldığında ülkemizdeki bireylerin, interneti oldukça aktif kullandığı görülmektedir.

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağı ve getirisi olan internet kullanımı gönüllülük çalışmalarına da online hizmet imkânı tanımıştır. Gönüllüler, teknolojinin bir getirisi olan iletişim araçları ile becerilerini ücretsiz olarak toplum yararına paylaşmaktadır. Dijital ortamın sunduğu sosyal medya kullanımı ise, gönüllülük faaliyetlerinin duyurulması açısından önemli bir araçtır. Bu amaçla We Are Social araştırmasında yer alan sosyal medya verileri aşağıda yer almaktadır:

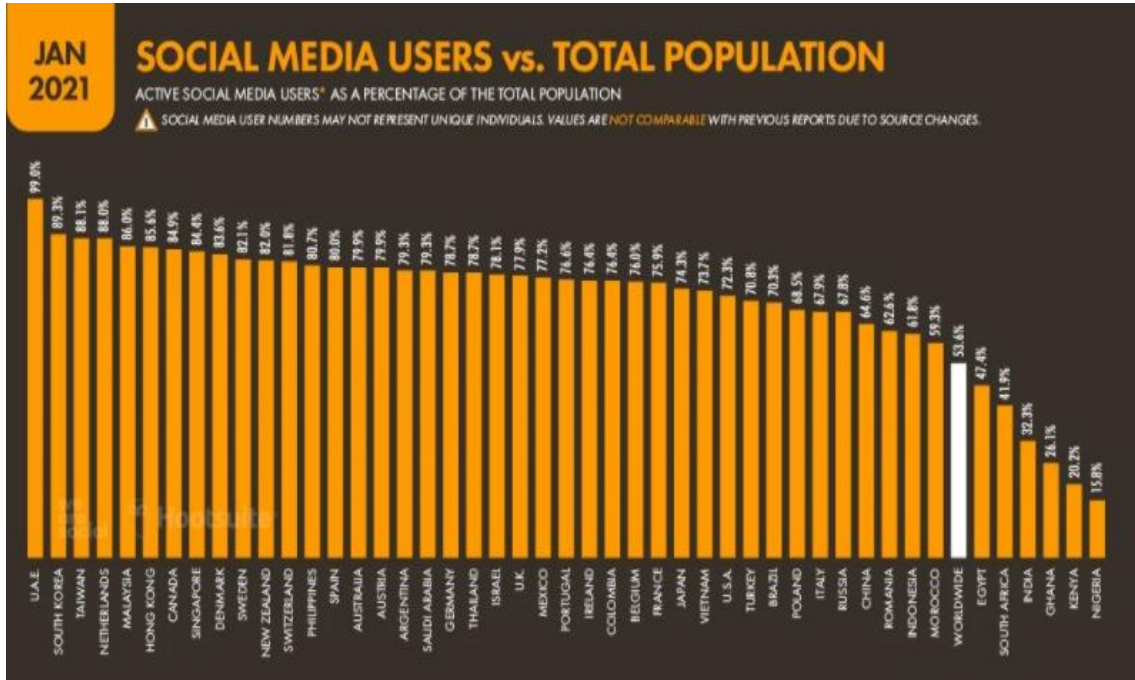
Şekil 22: We Are Social Sosyal Medya Kullanım Süresi Oranları

Kaynak: Digital Around The World In April 2020, We Are Social, 16 Ocak 2022 <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>.

16-64 yaş arası kullanıcılar, günlük olarak yaklaşık 8 saat internette vakit geçirmektedir. Ortalama 3 saatini sosyal medyaya ayıran bireyler, 1 saat 33 dakika basılı medya okumaktadır.

Şekil 23: We Are Social Dünya Sosyal Medya Kullanımı

Kaynak: Digital Around The World In 2021, We Are Social, 16 Kasım 2021
<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/>.

Dünyadaki sosyal medya kullanımının dağılımını gösteren istatistiğe göre, ülkemiz 32. sırada yer almaktadır. Ülke nüfusunun %70,8'i sosyal medya kullanmaktadır.

2019 yılında yapılan “Global NGO Technology Report” araştırmasına göre ise sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyayı ve teknolojiyi ne kadar kullandıkları araştırılmıştır. 160 ülkenin dâhil olduğu 5721 STK, bu araştırmaya destek vermiştir. Bu verilere göre, dünya çapındaki STK'ların %90'ı düzenli olarak sosyal medya aracılığıyla destekçilerine ve bağışçılara ulaşmaktadır. Bu STK'ların %44'ünün sosyal medya stratejisi bulunmaktadır (Global NGO Technology Report, 2019).

Bir diğer araştırmayı ise kitle analizi yapan Socialbakers yapmıştır. 2018 raporuna göre Kızılay, Facebook'ta en çok takip edilen STK'lar arasına girerek gönüllü katılımını artırmıştır. Türkiye'de temsilciliği olan ve gönüllü şekilde tıbbi yardım desteğinde bulunan Yeryüzü Doktorları da Facebook uygulamasında en hızlı gelişen STK'lar arasında ilk üçte yerini almıştır (Türkiye Uluslararası İlişkiler Çalışmaları, 2021).

Yapılan araştırmalar toplumun ihtiyaçlarına göre faaliyetler gerçekleştiren STK'ların, bilinirliğinin artması açısından sosyal medyanın etkili olduğunu göstermektedir. Bilgilendirme yapan ve gönüllülük çağrılarında bulunan kuruluşların, katılım oranları sosyal medyadaki aktiflik durumuna göre paralellik göstermektedir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, gönüllülük kavramını da sanal boyuta taşımıştır. Bireyler online olarak gönüllülük etkinliklerine katılabilmekte veya destek olabilmektedir.

İnternet kullanımının artması insanların sanal ortamda daha fazla vakit geçirmesini sağlamaktadır. Özellikle güçlü bir altyapıya sahip internet kullanıcıları için, daha az maliyetli olan çevrim içi etkinlikler ilgi çekici olabilmektedir. Online hizmet, zaman ve mekân sınırlandırılması olmadan uzaktan bir şekilde gönüllü olma imkânı vermektedir.

2.10. Gönüllülüğü Yaygınlaştıran Teknolojiler

Ülkeler arası rekabet Sanayi Devrimi sonrasında yeni gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Endüstrileşmenin yolunu açan Sanayi Devrimi toplumları ekonomik,

kültürel ve sosyal her anlamda dönüştürmüştür. Bunun sonucunda ise bilimsel ve teknik gelişmeler hızlanmış, sosyal refah artmıştır. 3.0 şeklinde tabir edilen üçüncü Sanayi Devrimi ile iletişim teknolojileri tüm hayatımızı kaplamıştır. Dördüncü Sanayi Devrimi yani 4.0 endüstri sürecinde ise insan gücü yerine iletişim gücü ağırlık kazanarak otonom bir yapı sağlanmıştır (Davutoğlu, 2020, s.178-180). Teknolojik imkânlarla, güçlü sistemler organize edilerek örgütsel yapılarda farklılık yaşanmıştır.

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak internet dünyası da farklı yapılar üzerine temellendirilmiştir. Sanayi devrimleri sonrasında hayatlarımıza hızlı bir giriş yapan kitle iletişim araçları, interaktif uygulamaları topluma kazandırmıştır. Web 2.0 şeklinde karşımıza çıkan kavram, internetin karşılıklı etkileşim ile kullanılmasını anlatmaktadır. Bilgi edinme yanında bilgi üretme ve sosyal medyanın etkinleşmesi web 2.0 teknolojisini tanımlamaktadır. Web 1.0 bilgiyi internet aracılığı ile aktarırken 2.0 bilginin karşılıklı paylaşılmasını da sağlamaktadır (Morkoç, Erdönmez, 2014, s.26-27).

Endüstri tarihinin son aşaması ise 5.0 dır. Dijital dönüşümü anlatan 5.0, insansız teknolojinin hayatımıza girmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. İleri teknolojiyi anlatan kavram, yapay zekâyı her yönü ile ele almaktadır. Sürekli değişim ve dönüşüm hâlinde olan ülkeler, sanallaşma ile süper akıllı topluma geçiş sürecini başlatmaktadır (Karoğlu, Çetinkaya, Çimşir, 2020, s.148). Teknolojinin bu denli hayatımızın içinde olması aktif sistem içinde yapılan uygulamaların sanal ortama aktarılmasını gerekli kılmaktadır. Elektronik ortamın sağladığı faydalar hayata aktarılarak toplumsal değişime ayak uydurulmalıdır.

Şekil 24:Toplumsal Dönüşüm

Kaynak: Toplum 5.0 ve Dijital Dünyada Toplumsal Dönüşüm, Sanal Yazılım Ltd, 22 Eylül 2021 tarihinde erişildi. <https://sanal.mobi/tr/Blog/193-toplum-50-ve-dijital-dunyada-toplumsal-donusum-ve-egitim-50>

İnsanların dikkatini çeken ve merak uyandıran uygulamalar, yaşamın parçası olan teknolojiler ile geliştirilmektedir. Paylaşımların en etkin ve verimli şekilde planlanarak aktarılması bu teknolojilerin bir ürünüdür. Bilgiye kolay ve hızlı şekilde ulaşılması ve harekete geçilmesi dijital dünyanın sağladığı kolaylıklar arasında bulunmaktadır.

Teknoloji ile hayatın içine dâhil olan yenilikçi çözümlerden biri de sosyal inovasyondur. Mevcut sorunlar için çevresel faktörlerin en verimli şekilde kullanılmasına yönelik yaklaşım şeklinde adlandırılmaktadır. Yeni bir hizmet yaratmak veya hizmeti pazarlamak amacıyla yenilikçi yöntemler gerçekleştirilmektedir. Gençlerin bu uygulamalara katılım oranları da oldukça fazladır (Ateş, 2018, s.8). Bu kapsamda sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmesi ve kaynak dağılımının ayarlanması sosyal inovasyonun bir parçası olarak yer almaktadır.

Bu amaç ile geliştirilen Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın "Genç Gönüllüler Uygulaması", kolay gönüllülük imkânı sağlamaktadır. Bu uygulama, cep telefonu uygulaması olarak kullanılmaktadır. Etkinlikleri takip etme esasına dayanarak uygun ilanlara başvuru yapılmakta ve projelerde yer alınmaktadır. "Sen De Gönül Ver" sloganı ile gençlerin katılımını artırmaya yönelik bir uygulama hazırlayan GSB, gönüllülüğün yaygınlaşarak bireyler tarafından ilgi çekmesini amaçlamaktadır (Genç Gönüllüler, 2021).

Bir diğer girişim ise Kızılay'ın "Gönüllü Ol" uygulamasıdır. Bu uygulama ile açılmış olan etkinliklere katılarak gönüllülük alanları hakkında bilgi alınabilmektedir. Uygulamayı kullanan 155,594 gönüllü ve 5,576 gönüllü görevi bulunmaktadır. "İyilik Sensiz Olmaz" sloganı ile destek çağrısında bulunan Kızılay, gerekli eğitimleri vererek uygun görevler ile gönüllülerini sahalarına hazırlamaktadır (Kızılay, 2021).

Sonuç olarak hayatımızın ayrılmaz parçası olan telefonlar, sürekli yanımızda yer almaktadır. Özellikle tüm dünyada yaşanan salgın döneminde iletişim araçlarının kullanımı araştırmalarda da görüldüğü üzere oldukça artmıştır. Sanallaşmanın yaygınlaştığı bu dönemlerde, gönüllülük de buna paralel olarak gelişmiştir. Çevrim içi olarak gerçekleşen uygulamalarda katılım sayısında artma yaşanmıştır. Aplikasyonlar

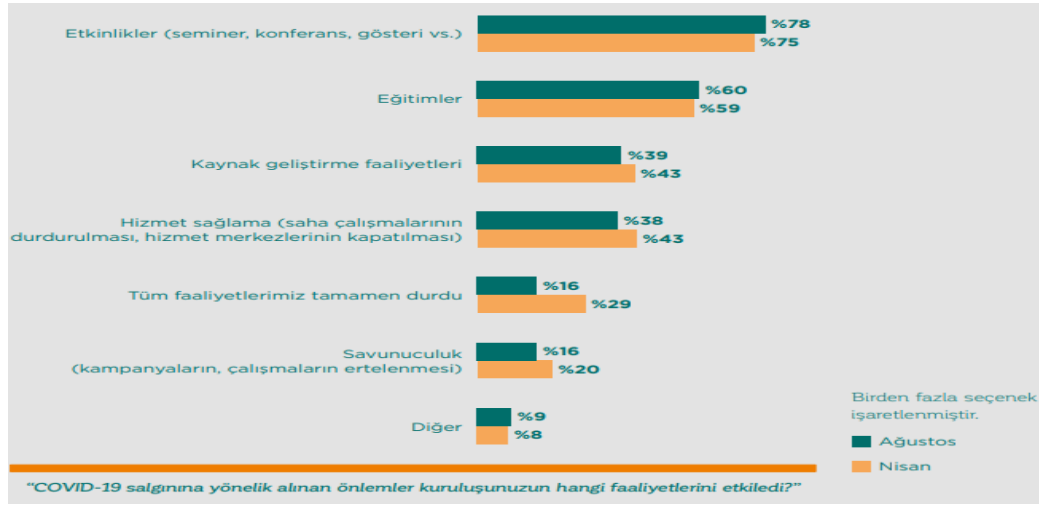
geliştirilerek interaktif bir uygulama alanı yaratmak gönüllülük çalışmalarını olumlu yönde etkilemektedir.

2.11. E-Gönüllülük Çalışmalarının Türkiye’deki Gelişimi

Geleneksel gönüllülük modelinde saha çalışmalarında aktif bir şekilde yer alan bireyler, faaliyetlere yüz yüze olarak katılmaktadır. 2019 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi, bireylerin iletişim araçlarına yönelmesine neden olmuştur. Aktif çalışmaların yapılamamış olması alternatif çözüm arayışlarına yönlendirmiştir.

TÜSEV’in 2020 Eylül ayında 141 STK ile yapmış olduğu anket sonuçları aşağıda incelenmiştir:

Şekil 25: TÜSEV STK Araştırması

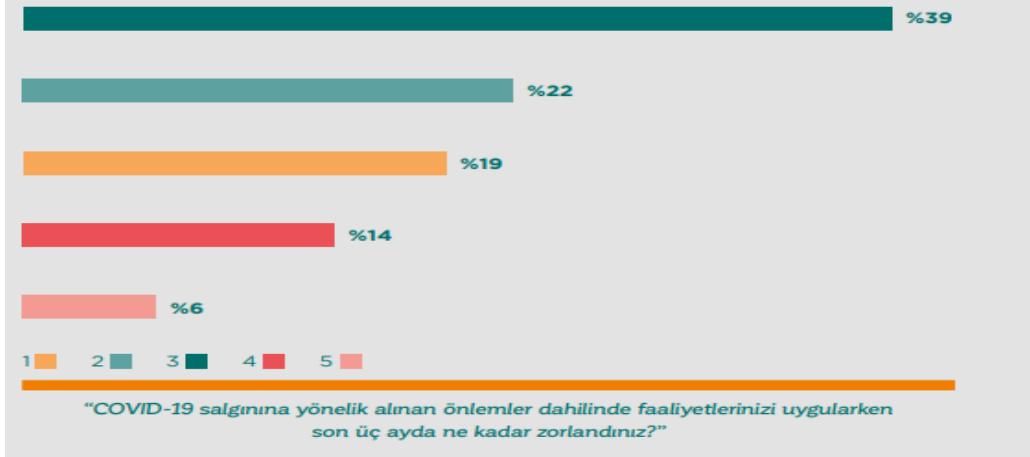

Kaynak: COVID-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi, TÜSEV, 26 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf).

Bu verilere bakıldığında en çok seminer, konferans gibi etkinliklerin sonrasında ise eğitimlerin salgından etkilendiği görülmektedir.

Şekil 26:TÜSEV STK Araştırması

Kaynak: COVID-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi, TÜSEV, 26 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf).

Gönüllülere “son üç ayda ne kadar zorlandınız” şeklinde sorulduğunda ise, katılımcıların %39 ile fazla zorlanmadıkları, %19’nun ise fazlaca zorlandığı, sadece %6’sının hiç zorlanmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Covid-19 virüsü, tüm faaliyetleri etkilediği gibi STK’ları da oldukça etkilemiştir. 141 sivil toplum örgütüne yaşanan bu zorlukta ne gibi yöntemler geliştirdiği sorulmuştur:

Şekil 27:TÜSEV STK Araştırması

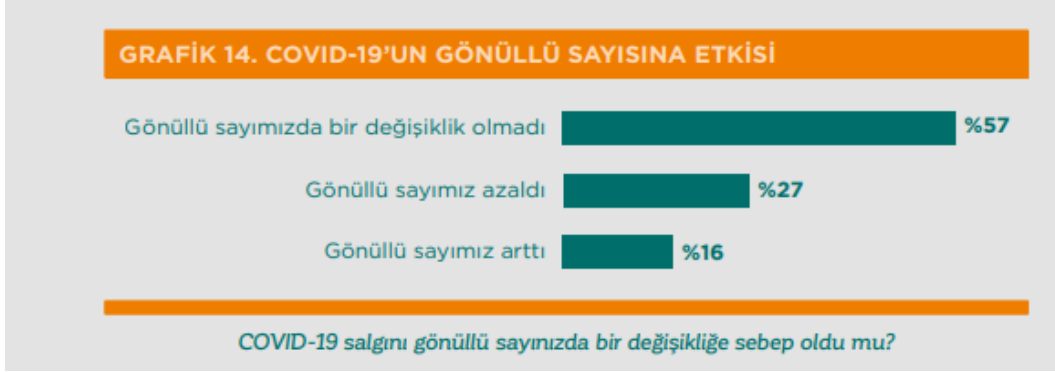
Kaynak: COVID-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi, TÜSEV, 26 Ağustos 2021

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf).

Sonuçlarda görüldüğü üzere, sadece %7'si herhangi bir yöntem geliştirmediğini söylerken, %73 ile en fazla orana sahip olan cevap ise yeni yöntemlerin geliştirildiği yönündedir.

Salgının gönüllülük sayılarında değişikliğe yol açıp açmadığı sorusuna verilen cevaplar ise aşağıdaki şekildedir:

Şekil 28:TÜSEV STK Araştırması

Kaynak: COVID-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi, TÜSEV, 26 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf)

Katılımcıların yarısından fazlası, gönüllü sayısında değişiklik olmadığını belirtirken %27’si azaldığını aktarmıştır. Çoğu STK’da sayı azalmamış olsa da aktif olarak uzun bir zaman saha çalışmalarının gerçekleştirilememiş olması gönüllülerde motivasyon kaybı yaşatabilmektedir. Bunun sonucu olarak çevrim içi uygulamalar ile desteklenmeyen STK’larda katılım oranı da azabilecektir.

Şekil 29:TÜSEV STK Araştırması

Kaynak: COVID-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi, TÜSEV, 26 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf).

Gönüllülere üyesi oldukları STK’nın online bir uygulama ile yeni yöntem kullanılıp kullanılmadığı sorulduğunda %72 oranında hayır cevabı alınmıştır. Evet cevabının %50’nin çok altında yer alması dijital ortamda gönüllülük çalışmalarının yaygın olarak kullanılmadığını göstermektedir.

E-gönüllülük faaliyeti gerçekleştiren SosyalBen Vakfı, dijitalleşmenin önemli bir örneğini vermektedir. Pandemi döneminde açmış oldukları e-gönüllülük çağrısına 45 günde 970 başvuru gelmiştir. Bu orana bakıldığında bireylerin dijital gönüllülüğe oldukça istekli oldukları görülmektedir. Yaşanan krizi, insanların katılımının daha fazla olacağı ve fayda sağlayacağı şekilde fırsata çeviren vakıf, önemli derecede ilgi görmüştür (SosyalBen Vakfı, 2021).

Bir diğer örnek ise İhtiyaç Haritası Projesidir. 10 bin gönüllüsü ve 150 bin destekçisi ile 200 bin ihtiyaç sahibine ulaşmayı hedeflemektedir. İhtiyaç Haritasında dört farklı gönüllülük hizmeti bulunmaktadır. Bunlar; ofis gönüllüsü, üniversite topluluğu, kampanya gönüllüsü ve online imece takımı şeklindedir. 2015 yılında ihtiyaç sahiplerini ve destekçileri bir araya getirerek çevrim içi platformda, sosyal kooperatif şeklinde örgütlenilmiştir. İhtiyaçlar, online sistemde yayınlanarak destekçilere harita şeklinde sunulmaktadır. Bölgelerdeki yardım talepleri ve destek yöntemleri bu haritada detaylı gösterilmektedir. Çevrim içi hizmet sunan İhtiyaç Haritası, bu sayede birçok insana kısa zamanda ulaşabilmektedir (İhtiyaç Haritası, 2021).

Online gönüllülük imkânı bulunan başka proje ise 2016 yılında kurulan İmece platformudur. El birliği ile yardımlaşmayı temel alan platform, gönüllülüğün bölgesellikten sıyrılarak ulusal ve uluslararası boyuta geçmesini amaçlamaktadır. Sosyal sorunlara yenilikçi çözüm arayışına giren ekip, yaşanan pandemi nedeniyle fiziksel gönüllülük çalışmalarına alternatif e-gönüllülük hizmeti gerçekleştirmektedir (İmece, 2021).

Uzakları yakın eden dijital dünyanın etkisi ile sınırlar ortadan kalkarak tüm insanlar arasında etkileşim artmıştır. “Tüm Türkiye’ye Dijitalle Ulaş” sloganıyla pandemi döneminde kurulan e-gönüllü web sayfası, gönüllük çalışmalarının her yere

ulaşmasını sağlayan çevrim içi bir platformdur. Bu sayfada, etkinlikleri takip ederek herhangi bir STK'ya bağlı olmadan da gönüllü olunabilmektedir (E-gonullu, 2021).

Dijitalleşme sürecine uyum sağlayan diğer kuruluş GETEM ise, gönüllü olmak isteyen bireylere online olarak fırsat tanımaktadır. Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM), yaklaşık olarak 8000 eseri sesli kitap şeklinde görme engelli bireylerin kullanımına sunmaktadır. Dijital olarak yayınlanan eserler, gönüllüler tarafından seslendirilmektedir. Teknolojik imkânlar sayesinde bireyler buldukları mekândan, istedikleri zaman gönüllülük faaliyeti gerçekleştirirken ihtiyaç sahipleri de aynı şekilde bu hizmetleri zaman ve mekân sınırlaması olmadan ulaşabilmektedir (Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı [GETEM], 2021).

Teknolojik dönüşümlere uyum sağlayarak hazırlanan “uçurtma” platformu ise toplumsal duyarlılığın farklı bir modelini sunmaktadır. Öğrencilerin masraflarının karşılanmasına yönelik geliştirilen bu platform, ihtiyaç sahipleri ile yardımda bulunmak isteyen bireyler arasında güven ortamı sunmaktadır. Öğrenciler kendi kampanyalarını oluşturarak ihtiyaçlarını dile getirmekte, akıllı sözleşmeler ile toplanan kripto paralar ihtiyaçlara göre dağıtılmaktadır (Uçurtma, 2021). Bu sayede aracısız ve şeffaf bir şekilde toplumsal duyarlılık çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: E-GÖNÜLLÜLÜK ÜZERİNE ODAK GRUP ÇALIŞMASI

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel gözlem yöntemlerinden biri olan odak grup görüşme tekniği uygulanmıştır. İki farklı günde yapılan görüşme birinci gün 7, ikinci gün 8 olmak üzere toplamda 15 farklı kişi ile sağlanmıştır. Bu görüşme, verimliliğin sağlanması amacıyla iki gün şeklinde ayarlanmış olup kişiler müsaitlik durumlarına göre günlere ayrılmıştır. Araştırılan konunun online içeriğe sahip olması ve pandemi şartları göz önünde bulundurulması nedeniyle ise bu çalışma internet tabanlı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. Odak Grup Çalışması Nedir?

Nitel araştırma yani kalitatif yöntem, konuları bütüncül şekilde ele alarak çalışmaya ilişkin yorumlamalar getirmektedir. Gözlem, görüşme, doküman analizi ve odak grup çalışması nitel araştırma yöntemleri arasında sayılmaktadır. Bu yöntemde öznel veriler, derinlemesine incelenerek değerlendirilmesi yapılmaktadır (Karataş, 2015, s.63, 66). Bu değerlendirmeler neticesinde oluşturulan veriler çalışmaya yön vermektedir.

Nitel veri toplama tekniği içerisinde yer alan odak grup görüşmesi, moderatör eşliğinde küçük bir grup ile derinlemesine bilginin elde edilmesini sağlamaktadır. Katılımcıların belli bir konudaki duygu, düşünce, deneyim ve algıları detaylı şekilde incelenmektedir. Bireyler bu görüşmede düşüncelerini rahatça dile getirmektedir. Esnek bir yapı içermesi farklı görüşlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Çokluk, Yılmaz, Oğuz, 2011, s.98). Ayrıca soruların açık uçlu olması bireylerin konuya daha geniş perspektifte bakmasına yardımcı olmaktadır. Etkileşimin daha fazla olması da bu yöntemi tercih edilebilir kılmaktadır.

Tez çalışmasının son kısmında yer alan odak grup görüşmesi, bireyler arası etkileşim imkânının daha fazla olması nedeniyle çalışma yöntemi olarak seçilmiştir. Katılımcıların duygu ve düşüncelerinin daha rahat aktarılmasını sağlamak amacıyla samimi bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır. Odak grup yöntemi, bireysel görüşmeye göre daha yaratıcı düşüncelerin oluşmasına da olanak sağlamaktadır. Bu sebeple seçilen yöntem, birçok farklı görüşü içinde barındırmaktadır. Yapılan incelemeler

neticesinde odak grup görüşme tekniğinde kaç katılımcının olması gerektiğine dair farklı görüşler bulunmaktadır. Yani konuya ilişkin kesin bir kural yoktur. Fakat, kişi sayısının az olması verimliliği düşürmekte, fazla olması ise katılımcılar arasındaki etkileşimi azaltmaktadır. Bu kapsamda toplamda 15 katılımcının müsaitlik durumuna göre iki farklı gün ve iki farklı grup şeklinde çalışma gerçekleştirilmiştir. Ortalama bir saat süren görüşmeler neticesinde toplanan veriler, yorumlamalar yapılarak değerlendirilmiştir.

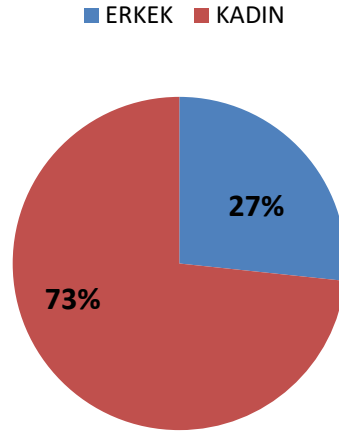
3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Gündelik hayat, teknolojik gelişmeler sayesinde gittikçe kolaylaşmaktadır. Bilişim sistemlerinin bilgiyi, teknoloji ile sunması interaktif iletişimi sağlamaktadır. Dijitalleşme süreci tüm alanları etkilediği gibi gönüllülük çalışmalarının da online platformlarda sunulabileceğini gündeme getirmiştir. Bu çalışmada çevrim içi gönüllülük değerlendirilmiştir. Belirlenen hipotezler kapsamında araştırmalar yapılarak öneriler sunulmaya çalışılmaktadır.

1. İnsanların çoğu e-gönüllülük kavramını bilmemektedir.
2. E-gönüllüler, dijital ortamdaki gönüllülüğün mekân ve zaman kısıtlaması olmamasından dolayı, diğer gönüllülüklerle kıyasla daha avantajlı olduğunu düşünmektedir.
3. Bireyler, e-gönüllülük hakkında bilgi sahibi olduktan sonra online gönüllülüğe olumlu bakmaktadır.

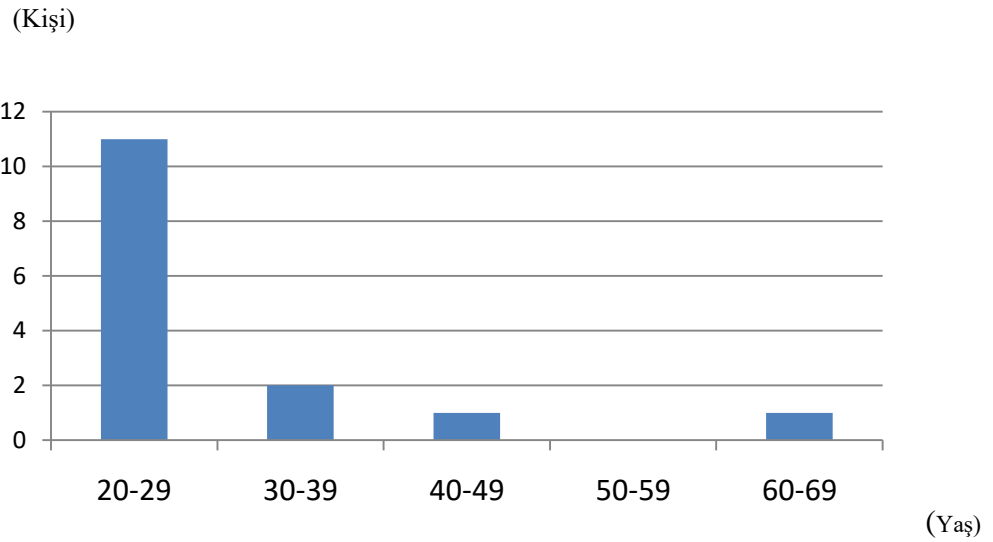
3.4. Çalışmaya Katılan Odak Grupların Genel Bilgileri

Şekil 30: Gönüllülere İlişkin Cinsiyet Oranı

15 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesinin 4'ünü erkek, 11'ini kadın katılımcılar oluşturmaktadır.

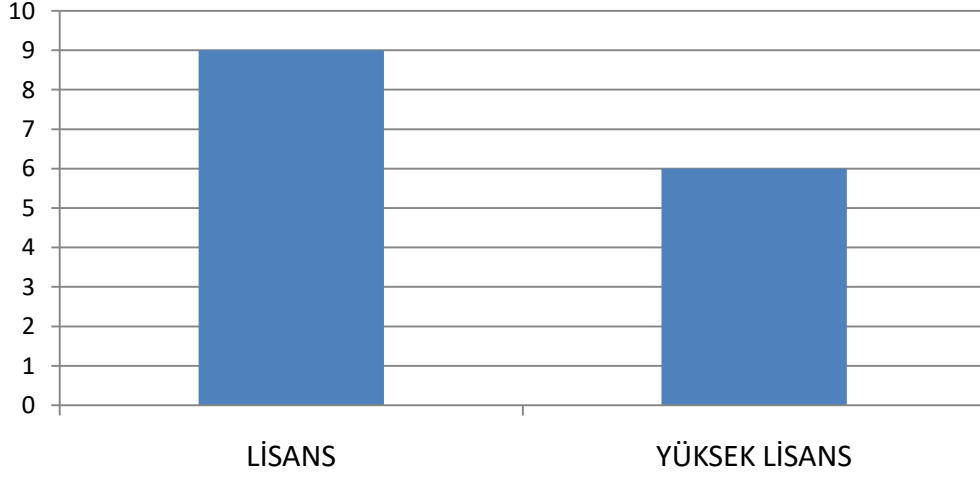
Şekil 31: Gönüllülere İlişkin Yaş Oranları

Katılımcıların yaş istatistiğine bakıldığında gönüllülerin çoğunluğunun 20-29 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Şekil 32: Gönüllülere İlişkin Eğitim İstatistiği

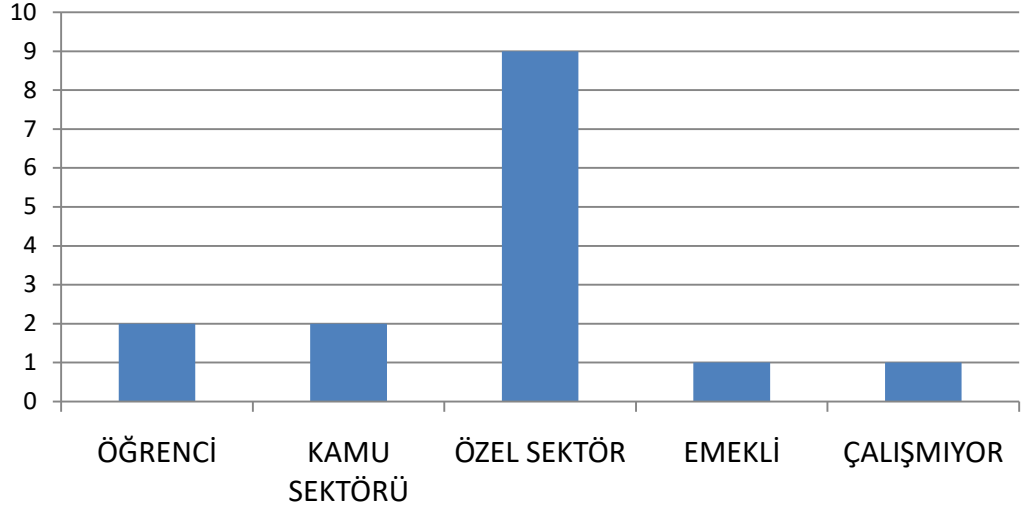
(Kişi)

Katılımcıların 9'u lisans eğitimi alırken 6'sı yüksek lisans eğitimi almıştır.

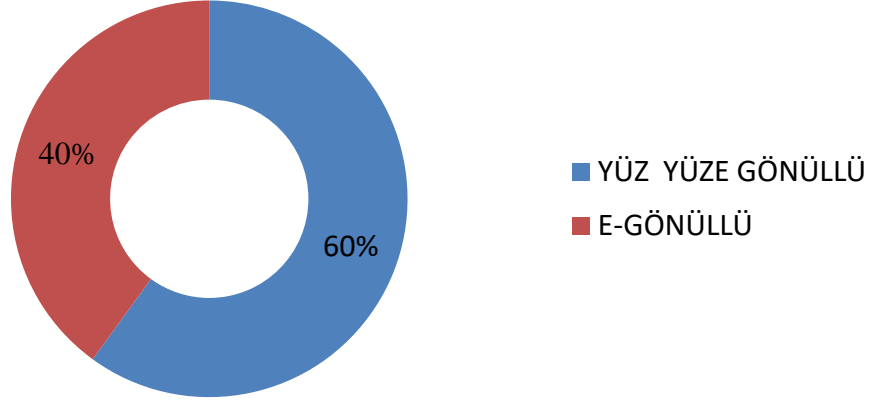
Şekil 33:Gönüllülere İlişkin Meslek Durumu

(Kişi)

Görüşmede yer alan katılımcıların çoğunluğu özel sektörde çalışmaktadır.

Şekil 34:Tercih Edilen Gönüllülük Türü

Katılımcıları %60'ı yüz yüze gönüllülük faaliyeti gerçekleştirirken %40'ı online gönüllülük çalışmalarının içerisinde yer almaktadır.

3.5. Çalışmanın Soruları

1. Kendinizi kısaca tanıtır mısınız? (Yaş, cinsiyet, eğitim, meslek)
2. Ne tür gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyorsunuz? Ne kadar süredir bu faaliyetlerin içerisinde yer alıyorsunuz?
3. E-gönüllülük kavramını duydunuz mu? Size ne çağrıştırıyor?
4. Sizce e-gönüllülük kavramının fazla bilinmeme nedenleri neler olabilir?
5. Sizce zaman kullanımının, e-gönüllülüğe ne gibi faydaları olabilir?
6. Sosyal medyanın gönüllülüğün yayılmasında ne gibi katkısı olabilir?
7. Hızlı ve kaliteli internet hizmetinin, gönüllülük motivasyonuna ne gibi etkisi olabilir?
8. İnternet ortamında yapılan gönüllülük çalışmalarının güvenilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
9. Toplantıdan sonra, yüz yüze gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren katılımcılar, e-gönüllülük hakkında araştırma yapmayı düşünüyor mu? Çevrenizdeki insanlara e-gönüllülüğü önerir misiniz?
10. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

3.6. E-Gönüllülüğün Etkileri

Geleneksel toplumlar, teknolojinin sağladığı kolaylıklar sayesinde dijital bir topluma dönüşmüştür. Bilgi çağı olarak adlandırılan yeni düzen, bilginin hızlı bir şekilde yayılmasına imkân vermiştir. 4.0 olarak karşımıza çıkan bu dijital sürece ise bireylerin uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Yaşanan dönüşümün gönüllülük hizmetlerinde de uygulanabilmesi bu çalışmalara katılımı artıracaktır.

Bu kapsamda 15 katılımcı ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşme neticesinde gönüllülere, e-gönüllülüğe dair bazı sorular sorulmuş ve online gönüllülük değerlendirilmiştir.

3.6.1. Zaman Kullanımının E-gönüllülüğe Etkisi

Zaman, bireyler için önemli bir kavramdır. Bu konuda her birey eşittir. Fakat kullanımı kişilerin kendi tasarrufuna bağlıdır. Gönüllülük de karşılık beklemeden, maddi bir çıkar olmaksızın yapılan isteğe bağlı bir çabadır. Bu yüzden insanlar zamanlarının olmamasından kaynaklı, kendilerini gönüllülük konusunda geri çekmektedir. Katılımcıların çoğu e-gönüllülüğün zaman kullanımı yönünden yüz yüze gönüllülüğe göre daha avantajlı olduğu konusunda hemfikirdir.

Yaşar M: *...Zaman kısıntısı olanlar için daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.*

Anıl S: *Zaman kullanımı çağımızın problemi olarak yer almaktadır. Kimi insan zamanın geçmediğinden kimi insan hızlı geçtiğinden yakınıyor. Online şekilde zamanı daha faydalı kullandığımı düşünüyorum.*

Hayriye A: *Online derslerimden örnek vermek istiyorum. Servise yetişme derdi yok, giyinmeye daha çok uzun zamanlar ayırmaya gerek yok. Zaman tasarrufu sağlayarak verimi artırabiliyoruz...*

Büşra B: *...Bir tıkla öğrencilerin karşısında olmamız büyük avantaj, ulaşımı kısaltarak daha uzun gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyoruz...*

Gülin G: *Gün 24 saat ve zamanın çoğu işte, okulda geçiyor. Genelde gönüllülük için zamanım yok diyoruz. Fakat e-gönüllülük sayesinde zamanım yok önergisi rafa kalkmış olabilir. Oturduğumuz yerde 5-10 dakika ayırarak ufak da olsa yardımlarda bulunabiliriz.*

Duygu Ç: ... Süre açısından elbette olumlu yanları var...

Elif Y: Ekonomik zaman kavramı olarak düşünüyorum. Verici ve alıcı için de zamanın alternatif kullanımı şeklinde yorumlayabilirim. Benden danışmanlık almak isteyen çalışan anne, bana online ulaştığında uygun olduğum vakitte ona dönerim. Bu iki tarafı da amacına ulaştırır diye düşünüyorum. Kendi açımdan çok avantajlı buluyorum. Gün içerisinde uygun olduğum vakitlerde dönüşler yaparak gönüllülük hizmetimi tüm güne yaymış oluyorum.

Seher E: ...Zaman açısından avantajı elbette vardır. Fakat buna fazla yorum yapamıyorum...

Merve K: Bilgisayar ve telefonlar sayesinde minimum zamanlar ayırarak gönüllülük yapılabilir diye düşünüyorum.

Senay H: ...Saat, yer ve zaman sıkıntı olmuyor. Kendi açımdan e-gönüllülük ile zamanı daha iyi planlayabiliyorum. Destek olacağım kişiler o an müsaitse hemen yol sıkıntısı olmadan internetten görüşme sağlayabiliyoruz. Öğrencim görme engelli olduğu için daha kısa sürede daha uzun konular anlatabiliyorum...

Görkem K: ...Teknolojinin sağladığı en güzel faydalardan biri de birbirinden farklı düşüncedeki insanları aynı amaç için bir araya getirmesidir. Zaman sorunu bu sayede en aza indirilerek daha fazla fayda sağlanabiliyor.

Sefa Y: ...E-gönüllülük zaman açısından daha esnek olduğu için insanların bir araya gelmesi daha kolay oluyor.

Duygu K: ...İnsanların özellikle iş hayatları yanında aktif olarak gönüllülük hizmeti vermesi zor olabiliyor. E-gönüllülük sayesinde herkes boş zamanlarında aktif olarak katılabiliyor.

Cengiz K: ...E-gönüllülüğün bütünleştirici bir özelliği bulunuyor. Zaman ve mekân sınırlaması olmadan bir baskı aracı olarak karşımıza çıkması avantajları arasındadır.

Damla K: ...Kendi özel hayatlarımızda birden fazla şeye zaman ayırmamız gerekiyor. İş, okul, aile, arkadaşlar derken gönüllülüğe fazla zaman ayıramıyoruz. Kısıtlı vakitlerde yol vs gibi zaman kaybettirici durumlarla uğraşmak yerine gönüllülüğü yapmayayım boyutuna gelebiliyor. Ama e-gönüllülükte zaman sıkıntısı olmadığından boş zamanlarınıza göre planlayabiliyorsunuz.

3.6.2. Hızlı ve Kaliteli İnternetin Gönüllülük Motivasyonuna Etkisi

TÜİK 'in 2021 yılında yaptığı internetin kullanım amaçları araştırmasına göre, 16-74 yaş aralığındaki bireylerin %80,5'i interneti düzenli olarak kullanmaktadır. Yine aynı araştırmaya göre Türkiye'de sabit geniş bant bağlantısı 2011 yılında 36,7 iken, 2021'de 61,9 olduğu görülmüştür. Mobil geniş bant bağlantısının ise 2011'de 5,3 iken, 2021 yılında 88,5 oranlarına çıktığı belirlenmiştir (TÜİK, 2021). Yüksek hızda interneti anlatan geniş bant bağlantısının son 10 yıllık TÜİK verilerine bakıldığında ciddi oranlarda artışın olduğu gözlemlenmektedir. Haberleşmenin en hızlı yöntemlerinden biri olan internet, ekonomik ve pratik şekilde bilgiye ulaşmayı sağlamaktadır. İnternetin hızlı ve kaliteli olmasının motivasyona etkisi de büyük ölçüde önemlidir. Katılımcılara, gönüllülük motivasyonlarına etkisi sorulduğunda çoğu katılımcı hızlı ve kesintisiz internetin, online gönüllülük faaliyetlerinde motivasyonlarını etkilediğini belirtmiştir.

Yaşar M: *Hızlı ve kaliteli internetin olmadığı bir ortamı düşünürsek işler epey aksar. Kalite ne kadar artarsa işler kolaylaşacağından motivasyonu da etkileyecektir.*

Anıl S: *2012-2014 yılları arasında Macaristan'da çok cuzzi miktarlarla 120 MB internet kullanıyordum. Türkiye'ye dönünce 4-8 MB'lara düştü... Kaliteli internet altyapıları olmalıdır. Bu sayede insanlar daha verimli olacak ve motiveler artacaktır.*

Büşra B: *Sorunsuz ve akıcı iletişimde kalabilmek ve iletişimin doğru aktarılması için internetin hızlı ve kaliteli olması gerekir.*

Duygu Ç: *Sağlıklı iletişim ve internet kalitesi eğitim kalitesini de etkiliyor. Küçük yaş gurubuyla çalıştığım için özellikle onların odaklarını toplamak daha zor oluyor. Bu yüzden online sistemlerde bu tarz sıkıntılar bizim de motivasyonumuzu düşürmektedir.*

Hayriye A: *Biz merkezde yaşadığımız için şanslıyız. Ama merkeze uzak yerler için özellikle çok sıkıntılı. Bazı yerlere internet hâlâ ulaşmış değil. Öncelikle bu sıkıntıları çözmek gerekmektedir.*

Gülin G: *Yeni taşındığım evde internet yoktu. Bağlatana kadar tüm işlerim buna gönüllülük çalışmalarım da dâhil kesintiye uğradı. Altyapının çok önemli olduğunu düşünüyorum.*

Elif Y: Devamlılık için gereklidir. İnternetim kesintiye uğradığında bir iki kez çaba göstersem de daha sonraki süreçlerde sıkıntı yaşamam durumunda gönüllülük çalışmalarına ara vermek zorunda kalırım. Ayrıca odağımızı da bozduğu için olumsuz etkilenirim. Dikkat odağın burada önemli olduğunu düşünüyorum. Yüz yüze bir etkileşim olmamasının yanında bir de online kesintilerin olması karşılıklı motivasyon kaybına neden olur.

Merve K: Biz çocuklarla online eğitimler gerçekleştiriyoruz. İnternet sıkıntısı olan evlerin hiçbiri ile bağlantı sağlayamadık. Eğitim, iş birçok konuda online çalışmalar yapılırken kaliteli internet önemli bir sorun oluyor. Gönüllülük için de böyle olacağını düşünüyorum.

Seher E: İnternet kesintisi yaşadığı için bu soruya cevap veremedi.

Cengiz K: İnternet kesintisi yaşadığı için bu soruya cevap veremedi.

Senay H: E-gönüllülük internet kullanımı ile doğrudan bağlantılıdır. Yavaş internet kaliteyi düşürür, bu da motivasyonu etkiler.

Görkem K: En önemli problemlerden biri internet sorunudur. E-gönüllülük faaliyetlerinin kısıtlanmasına sebep olur. İnsanlar kalitesiz internet sebebiyle gönüllü olduğu çalışmaları azaltmak zorunda kalacaktır.

Sefa Y: İnternet hızı yavaş olduğunda tüm işlerimde motivemi etkiliyor. 3. Dünya ülkelerine baktığımızda geriden geldiklerini görüyoruz. İnternetin ve kalitesinin gönüllülük alanında da önemli olduğunu düşünüyorum.

Damla K: Örneğin e-gönüllülük için ciddi bir sunum yapıyorsunuz. Moderatör arkadaşın internetinin gittiğini düşünün. Sürekli stres içinde kalıyorsunuz. Ya internet giderse ya donarsa, sürekli alternatif şeyleri düşünmeniz gereklidir. Bu da motivasyonunuzu etkileyecektir. Bu yüzden kesintiler olduğunda hevesim kaçabiliyor.

Duygu K: ...İnternet kalitesi benim de motivasyonumu etkiliyor.

Kaliteli internetin özellikle online etkinliklerde ne kadar önemli olduğu bu görüşmede de görülmüştür. Katılımcılardan Seher E. ve Cengiz K. internetlerinin kesilmesinden dolayı toplantının tamamına katılamamıştır.

3.6.3. Güvenirliğin E-gönüllülüğe Etkisi

Sosyal medyada yer alan bilgi kirliliği insanların doğru bilgilere ulaşmasını engellemektedir. Bu açıdan güvensizlik, bireylerin gönüllülük çalışmalarında yer almasını da etkilemektedir. Özellikle dijital ortamda sunulacak olan gönüllülük hizmetinde güven, önemli bir parametredir. Gönüllüler, güven duymadığı platformlarda yer almaktan kaçınmaktadır.

Dijital dönüşümün getirdiği “Blockchain” teknolojisi yani blok zinciri güven sorununa çözüm sunmaktadır. En önemli özelliği güçlü doğrulama sistemlerinin mevcut olmasıdır. Bu sayede dijital kimlik kontrolleri ile bireylerin kişisel verilerinin korunması amaçlanmaktadır. İnsanların güven konusundaki endişelerinin giderilmesi motivasyonlarını ve üretkenliklerinin artmasına yardımcı olmaktadır (Şerif, 2018, s.11). Şeffaf bir hizmet sunmayı sağlayan Blockchain uygulamasının toplumsal birçok faydası bulunmaktadır. Gönüllülük hizmetleri de bu imkânlardan yararlanmaktadır.

Katılımcılara güvenirliğin, e-gönüllülüğe etkisi sorulduğunda güven ortamının önemi konusunda ortak fikirlere sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Yaşar M: *...Güvenilirlik özellikle internette önemli bir konudur. Bilgilerin deşifre edildiği çok sıkıntılı durumlar gördük. Gönül işi olan bir şeyde güven çok önemli bir noktadır. İnternet ortamının tehlikeli yanı e-gönüllülüğü de etkileyebilir.*

Anıl S: *...İnsanların hiçbir online ortamda kişisel bilgilerinin detaylı verilmemesi görüşümdedir... BTK'nın bu konuda çalışmaları var. Ama yeterli görmüyorum. İnternetin faydası olduğu kadar zararı da fazladır. İki basamaklı doğrulama kodlar ile uygulamalar kullanılmalıdır. Güven ortamı her şeyden önemlidir. Zaten gönüllü olarak yaptığım işte maddi manevi sömürülmek istemem. Gönüllü olduğumuzda, insanlara faydalı olma düşüncesi içinde heyecana kapılarak güven konusunu es geçebiliyoruz. Daha emin adımlarla hareket etmeliyiz.*

Hayriye A: *...Hesap numarası istenmesi gibi durumlarda insanlar daha tedirgin olabiliyor. Bu yüzden online şekilde bir yardım yerine giderek yüz yüz yapmayı tercih ediyorum...*

Büşra B: *Sosyal ağlarda genelde tanımadığımız insanların mevcut olması nedeniyle daha güvensiz bir ortam olduğunu düşünüyorum. Gönüllü olduğum*

çalışmalarda, güven ortamının online şekilde de olsa uzun süre sonra oluşacağına inanıyorum. Yine bilgilerin verilmemesi düşüncesindeyim.

Duygu Ç: Gönüllülük eşittir güven olarak düşünüyorum. Sitelerde yayınlanan bağışlar için güvenmek gerekiyor. Herhangi bir bağışta bulunmak için de araştırmalar yaparak destekte bulunuyorum. Online yapılacak gönüllülüğün de daha fazla güven ortamı sunması gerekmektedir. Yaşadığımız çağda özellikle online uygulamaları fazla güvenilir bulmuyorum.

Gülin G: ...Maalesef çok fazla yanlış bilgi ve dolancılık içeren haberler mevcut. Bu olumsuzluklardan sıyrılmak için e-gönüllülük çalışmalarının diğer STK'lar ile işbirliği içinde olması gerekir. Ayrıca bu konuda güven veren aktivist insanlar, tanıtımları yapabilir. Yine de internet ortamında yüzde yüz bir güven ortamı sağlanabileceğine inanmıyorum.

Elif Y: Ben de çok güvenli bulamıyorum...

Merve K: E-gönüllülük için en önemli problemlerden biri bence güvenilirliktir. Şahsen emin olarak bilmediğim gönüllülük projelerine kesinlikle katılmıyorum. Sadece Change.org ve Greenpeace üzerinden gönüllülük yapıyorum.

Senay H: İşin içine maddiyet girdiğinde her gördüğüm yardım duyurusuna inanamıyorum. Güvenilir bulduğum siteler dışında herhangi bir online platformda yardımda bulunmuyorum. Özellikle günümüzde tek tıkla tüm bilgileri ulaşıyor. Dolandırıcılık haberlerini sıklıkla duyuyoruz. Bu yüzden güvenmediğim sitelerde gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyorum.

Görkem K: En güncel örneği yaşanan son depremler olduğunu düşünüyorum. Bazı art niyetli insanlar maalesef ki bu durumu kullandı. İnsanlar nereye yardım gönderilmeli, hangi hesap numaraları doğru emin olamadı. Bu yüzden sosyal medyada güvenilir olan sitelerin bu durumları duyurarak insanların güvenini artırıcı çalışmalar yapması gerekmektedir.

Sefa Y: Bence toplumda güvenilir bulunan kişilerin e-gönüllülüğü tanıtması gerekir. Bu sayede hem bilinirliği hem de güvenilirliği artar.

Damla K: Gönüllülüğü veya STK'ları koruyan bir yasa yok. Zaten bu başlı başına önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Etik sınırların belirlenmemiş olması ve gönüllülerin korunmaması e-gönüllülük için de aynı sorunu teşkil

etmektedir. Dijitalde, görüntü ve seslerin alınması insanları şüpheye sokabiliyor. Gönüllünün bu konuda güvenilir ortamda çalışması gerekiyor. Çalışmalarımızın korunması önemlidir.

Duygu K: Gelişmekte olan ülkelerin önemli problemi güvendir. Sosyal yardımlaşma hakkında çıkan kötü haberlerden kaynaklı, insanlar ben ne yapabilirim düşüncesi içerisinde. Bu düşüncenin düzeltilmesi için özellikle STK'lar kendini iyi anlatan çalışmalar yapmalıdır.

3.6.4. Maddi Kayguların E-gönüllülüğe Etkisi

İnsanların bir kısmı gönüllülüğün sadece maddi olarak yapıldığı kanısındadır. Bu konudan dolayı bireyler, kaygı içine girerek gönüllü olmaktan kaçınmaktadır. Bir diğer kısmı ise manevi şekilde gönüllülük faaliyetlerinde bulunurken özellikle maddi konularda dijital platformlara güvensiz yaklaşmaktadır. Görüşme esnasında bazı katılımcılar bu maddi kaygılara değinmiştir.

Hayriye A: LÖSEV adına konuşayım, hesap numarası istenmesi gibi durumlarda insanlar daha tedirgin olabiliyor... Yani maddi konuların yüz yüze yapılması taraftarıyım.

Elif Y: ... Özellikle maddi bir durum olduğunda kaygılar daha artıyor. Maddi yardımda bulunmak istediğimde şüpheye düşüyorum.

Senay H: İşin içine maddiyet girdiğinde her gördüğüm yardım duyurusuna inanamıyorum. Güvenilir bulduğum siteler dışında herhangi bir online platformda yardımda bulunmuyorum...

Anıl S: ...Zaten gönüllü olarak yaptığım işte maddi manevi sömürülmek istemem...

3.6.5. Sosyal Mecraların E-gönüllülüğün Bilinirliğine Etkisi

Son yıllarda sosyal medyanın popülerliği artmıştır. İletişim ağlarındaki etkileşimi artırarak büyük kitlelere ulaşılmasını kolaylaştırmıştır. Kamuoyu oluşturma konusunda da sosyal medyanın büyük etkisi bulunmaktadır. İnsanları hızlı bir şekilde bilgilendirerek bilinç uyandırmaktadır. Yardıma ihtiyaç duyan bireyler ile yardımda bulunmak isteyenleri bir araya getiren mecralar, gönüllülüğe teşvik etmektedir. Bunun yanı sıra birçok açıdan avantajı bulunan e-gönüllülüğün fazla bilinmemesi katılımın az

olmasına neden olmaktadır. Daha fazla kitleye ulaşmak için sosyal mecralarda aktif olunması gerekmektedir. Katılımcılara bu konudaki düşünceleri sorulmuştur:

Merve K: *Sosyal medya bize ortak hareket etme dürtüsünü entegre etmiş bir platformdur. Bence gönüllülük olaylarında da bu geçerlidir. Ufak bir olayın bile gelişimini sosyal medyadan öğrenebiliyoruz. Nasıl sonuçlanacağı hakkında çok rahat bilgi edinebiliyoruz. Bu noktada gönüllülük duyuruları da istenilen hedef doğrultusunda bizlere yayınlanabiliyor. Sosyal medyanın bu alanda çok fazla etkili olduğunu düşünüyorum. Twitter'in çok güçlü olduğuna inanıyorum.*

Senay H: *Ben de sosyal mecralar üzerinden e-gönüllülük faaliyetime başladım. Online bir duyuru üzerinden bilgilendim. Günlük yaşantımızda sosyal medyayı oldukça sık kullanıyoruz. Bu yüzden en güncel haberleri de sosyal medyadan duyuyoruz. Ben de sosyal medya aracılığıyla çok fazla insana ulaşabiliyorum. Özellikle Twitter etkili olabilir.*

Görkem K: *Ben de Twitter'in önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum. Yüz yüze bir haberi maksimum on kişiye ulaştırırken sosyal medya ile on binlerce kişiye ulaştırabiliyoruz.*

Sefa Y: *Bireylerin, düşüncelerini aktif şekilde dile getirdiği bir platform olduğu için Twitter olarak düşünüyorum.*

Cengiz K: *Dünya Temizlik Günü için başlattığımız 47 ilde planladığımız proje, sosyal medyada duyurmamız ile 81 ili de kapsadı. İnsanların bilgi sahibi olduktan sonra gösterdiği fazla ilgi sosyal medyadan duyurulması sayesinde oldu. Hitap ettiğimiz kesime göre mecralar değişiyor. İş ve özel sektör için Linked, sosyal hayatta Instagram, daha fazla karar alıcılara ulaşmak için Twitter daha önemli bir platform.*

Damla K: *Dijitalleşme hayatımızın her alanını kapladı. Cv lerimizi bile artık Linkend üzerinden veriyoruz. Site bültenlerinin de STK'larda etkisi olduğunu düşünüyorum.*

Duygu K: *Sahada çalışırken etrafımızdaki insanlara daha fazla duyulmamız için sosyal medya hesaplarımızı takip ettiriyorduk. Ne kadar fazla insana ulaşırsak o kadar fazla kitlenin desteğini kazanmış oluyoruz.*

Yaşar M: ...Tüm mecralar işe yarar. Fakat Facebook'u daha aktif kullanıyorum. Sosyal medya daha doğru kullanılmalı. Sosyal medyada toplumsal yarar adına bilgilendirmeler yapılmalı.

Anıl S: Öncelikle bilginin doğruluğu önemlidir. Bu yüzden kaynakları daha çok artırmalıyız. Örneğin "Teyit.org" sitesi buna örnektir. Sosyal mecraların artarak doğru bilginin yayılması sağlanmalıdır...

Hayriye A: Sosyal medya fazla kullanmıyorum. Ama reklamlar artırılmalıdır. Özellikle gençler Instagram fazla kullandığı için bu mecra da duyuruları fazla yapılabilir.

Büşra B: Görüntüsü ve ses kalitesinin yüksek olduğu platformlar geliştirilmelidir. Duyurular için Twitter ve Instagram'ı daha fazla kullanabiliriz.

Duygu Ç: Daha fazla kitlelere yayılmak için duyuru ve reklamlar artırılabilir. Televizyonlar da bunun içinde olmalıdır.

Elif Y: Tüm sosyal mecra kullanılmalıdır. Hedef kitlelerin belirlenip ona göre Facebook, Instagram ve Twitter'da etkinliği artırılmalıdır. Genel gözlemim Instagram'da daha fazla etkili olabileceğidir. Dijital dünyanın erişebilirliğinin sosyal medyada tanıtımları yapılmalıdır.

Gülin G: Web sitesi de yapılmalıdır. Bu sayede daha ciddi ve güvenilir olabilir. Elbette diğer mecralarda kullanılabilir. Ama sitelerin oluşturulması daha kalıcılık sağlayacaktır.

3.7.E-Gönüllülüğün Bilinmeme Nedenleri

Katılımcılara e-gönüllülük sorulduğunda bu kavramın fazla bilinmediği gözlemlenmiştir. E-gönüllü olan katılımcıların sayısı yüz yüze gönüllü olan bireylere göre daha azdır. Bunun sebepleri sorulduğunda çoğu katılımcı, tanıtımlarının az olmasından kaynaklı olduğunu belirtmiştir.

Yaşar M: ...Bence çok olumlu bir girişim olan e-gönüllülüğün, pandemi ile ortaya çıktığını tahmin ediyorum. Birçok konudan tasarruf ettiren bir olay olarak görüyorum... İnsanlar telefon, tablet gibi araçlarla gönüllü olabilmektedir.

Anıl S: Bence çağımızın en önemli adımlarından biridir. İnsanları farkındalık açısından büyük bir şekilde aydınlatmaktadır... Bireyler kendi ortamında, mesela

evlerinde oldukları ve kimlikleri orta çıkmadığından e-gönüllülüğü daha çok tercih etmektedir. Daha fazla yapılırsa çok daha güzel olur.

Büşra B: Bu kavram hakkında büyük bilgi donanımına sahip değilim. Ama dijital ortamda yapılan gönüllülük hizmeti olduğunu düşünüyorum. Maddi ve zamansal açıdan olumlu yönlerinin olacağına inanıyorum. Özellikle ekonomik olmasından dolayı daha avantajlı buluyorum.

Hayriye A: Çok bilgim yok. İnternet ortamında reklam yapılması şeklinde olduğunu düşünüyorum. Maddi anlamda finansman daha kolay bulacaklarını tahmin ediyorum.

Elif Y: Kavramsal teorim fazla yok. Ama internet gönüllülüğünü, erişebilirlik kavramını çağrıştırıyor. Özellikle ihtiyacı olan bireyler için, daha kolay ve rahat bir erişim imkânı sağlıyor. Ulaşımaya ayrılan süreyi indirgeyerek bir telefon uzağınızdayız hissi veriyor. O yüzden e-gönüllülüğün çok fazla getirisi olduğuna inanıyorum. Hem alıcı hem verici içinde bu konunun önemli olduğunu düşünüyorum... Ulaşımından kaynaklanan zamanı daha iyi kullanabilir. Ayrıca bir yol ve mesafe kat edeceği için gideceğim yer güvenli mi, insanlar gerçekten yardıma ihtiyacı olan bireyler mi gibi sorular benim gönüllülüğü etkileyen durumlar arasında yer almaktadır. Online gönüllülükte en azından beni tehdit edebilecek durumların daha az olduğunu düşünüyorum. İnternet ortamında, kendi belirlediğim konumda olmak beni daha çok rahatlatıyor. Yardım ve desteğimi online ortamda yaparak hem kendimi korumuş hem de ulaşmak istediğim yere uzaktan ulaşabiliyorum... Kelimenin anlamına gelecek olursak da e-yds, e-devlet gibi daha kolay şekilde hizmete kavuşmak şeklinde yorumlayabilirim.

Duygu Ç: E-gönüllülük, bu çalışmanın bana kazandıracığı yeni bir kavram. Çünkü bu zamana kadar duymamıştım. Sosyal platformlarda yapılan yardımlar olduğunu düşünüyorum.

Gülin G: Ne yazık ki benim de çok aşına olduğum bir kavram değil. Ama kitle iletişim araçlarının ve dijitalleşmenin giderek arttığı bir dünyada yaşıyoruz. Bunu iyi kullanmak da kötü kullanmak da bizim elimizdedir. E-gönüllülük de iyi olarak kullanmaya örnek olarak gösterilebilir diye düşünüyorum. Tek tıkla birçok şeye ulaşmayı sağlamaktadır.

Seher E: *Pandemi öncesinde hep aktif olarak gönüllüydüm. Kısıtlamaya girince bunlar azaldı. İnsanoğlu her ortama hemen ayak uydurduğu için dijitalde de çabuk uyum sağladı. Online eğitim, online gönüllülük gibi kavramlar pandemi ile aktifleştirdi diye düşünüyorum.*

Merve K: *...Sosyal medyada karşıma sık sık şu çalışmaya gönüllü ol reklamları geliyor. O yüzden gönüllülük kavramına hepimiz aşinayız. Ama “e-gönüllü olmak ister misiniz” şeklinde duyurular dayatılsa, sürekli karşıma çıksa bu kavramı daha fazla kişi bilebilir.*

Senay H: *Dijital ortamın, sosyal medyanın bu kadar güçlü olduğunu pandemi ile beraber gördük. Adını bilmeden aslında çoğumuz e-gönüllüydük...*

Duygu K: *Gönüllü olduğum kuruluşta imza kampanyaları düzenleniyordu. Örneğin termik santrallerin kapanmasına yönelik bir kampanya oluşturuluyordu. Daha fazla kişiye ulaşılması önemli bir nokta oluyordu. Bu yüzden online şekilde duyurular yaparak katılımı artırmaya çalışıyorduk. Belki bu tür sahaların sosyal medyada fazla duyuru yapmamasından dolayı e-gönüllülük kavramının bilinirliği de az olabilir.*

Görkem K: *Gönüllülük kavramının insanlar tarafından sadece fiziksel yani yüz yüze yapılacağını düşünmesinden dolayı e-gönüllülük kavramı da fazla bilinmiyor. Birçoğumuzun aslında ara ara yaptığı online gönüllülüğün bu yüzden farkında değiliz.*

Cengiz K: *Ekonomik, kültürel, sosyolojik anlamda üç farklı nedeni olabilir. Özellikle ekonomik açıdan baktığımızda, teknolojik araçlarda ülkemiz diğer ülkelere nispeten geri durumdadır. Teknolojik okuryazarlık da gelişmemiş şekilde geridedir. Bundan dolayı e-gönüllülük faaliyetleri de yavaş geliyor. Samimi bir millet olduğumuz için tüm çalışmaların yüz yüze olmasını tercih ediyoruz. Sosyolojik anlamda da insanlar gönüllülük kavramına çok fazla aşina değiller. Bu sadece e-gönüllülük için değil yüz yüze gönüllülük için de geçerli. Bu yüzden bu durum e-gönüllülüğe de yansıyor...*

Sefa Y: *...Özellikle pandemiden sonra telefonlara daha fazla bağımlı olduk. E-gönüllülük de burada daha fazla gelişti.*

Damla K: *...Y ve Z kuşağını dijital göçmen olarak adlandırıyorum. Dijital ortamla fazlaca haşır neşirken e-gönüllülüğün fazla bilinmeme nedeninin hitap ettiği*

kesim olduğunu düşünüyorum.Çünkü gönüllülük diyince 20'li yaşlar olarak düşünülüyor. Bu da dijital yerlilere hitap etmediği anlamına geliyor. Bu sebeple teknolojik okuryazarlık seviyesi de düşük. Daha bu konularda adaptasyon sağlanamadığı için e-gönüllülük de fazla bilinmiyor.

3.8. E-gönüllülüğün, Gönüllüler Açısından Dezavantajları

Dijitalleşme her alanda kendini göstermektedir. Faaliyetlerin online ortamda gerçekleştirilmesinin birçok avantajı olduğu gibi bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bazı katılımcılar bu dezavantajlara değinmektedir:

Yaşar M: ...Ben fazla başarılı olamadım. Çünkü ilgilendiğim alan olan ritmi online ortamda fazla sunamadık. Mimiklerin olması ve dokunarak temasla daha çok tercih ediyorum. Ama zaman kısıntısı olanlar için daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.

Büşra B: ...Bir tıkla öğrencilerin karşısında olmamız büyük avantaj, ulaşımı kısaltarak daha uzun gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyoruz. Fakat alanımdan dolayı e-gönüllülüğün müzik alanında verimli olduğunu düşünmüyorum.

Duygu Ç: Ben de aynı branşta olduğumuz için Büşra hocama katılıyorum. Süre açısından elbette olumlu yanları var. Fakat kendi dalımda grup çalışmaları yaptığım için online ortamda etkili olamıyorum. Her alan için avantajlı olmadığını düşünüyorum...

Anıl S: ...Her alanda online hizmet etkili olmayabilir. Video dersler şeklinde olabilir, fakat canlı şekilde bazı hizmetlerin verimliliği daha az olabilmektedir. Başlangıç veya ileri seviyeler için mümkün olsa da gelişim sürecinde olan bireyler için dezavantajlı olduğunu düşünüyorum.

Seher E: ...Online şekilde birçok gönüllülük organizasyonunda haberdar olabiliyoruz. Örneğin çöp toplama etkinliğinden online duyurulardan haberdar oldum. Fakat fiziksel olarak bu projeye katıldım. Klavye başında çevre için ne yapabiliyordim?

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında, e-gönüllülüğün bazı çalışmalar için gerekli altyapıya sahip olmadığı görülmektedir. Bu, online gönüllülük için dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Demokrasinin savunucusu olan sivil toplum, birçok aşamadan geçmiştir. Bu süreçte sivil toplum içinde kendine yer edinen ve dernek, vakıf, sendika gibi toplulukları kapsayan STK'ların da teknolojik gelişmelerin etkisiyle tanımı genişlemiştir.

Hızla gelişen teknoloji ve internetin kullanımının artması birçok kolaylığı beraberinde getirmiştir. İnteraktif iletişimden, duygu ve düşünce paylaşmaya kadar sayısız örneği bulunmaktadır. Teknolojinin sağladığı bu imkânlardan faydalanmak isteyen birçok kurum ve kuruluş da faaliyetlerini dijital ortama taşımaya başlamıştır.

Gönüllülük hizmetlerinde de bu dijital ortamın uygulanması zaman ve maddiyatı sebep göstererek gönüllü olmaktan kaçınan bireylere alternatif bir çözüm sunabilecektir. Bu kapsamda e-gönüllülüğü, gönüllülerin nasıl algıladığı ve sağladığı kolaylıkların tespiti için 15 katılımcıyla birlikte odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda, e-gönüllülük kavramının genel olarak bilinmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Sayıca daha fazla olan yüz yüze gönüllülük faaliyeti gerçekleştiren katılımcılara, e-gönüllülüğün ne çağrıştırdığı sorulduğunda verilen cevaplarda birçoğunun e-gönüllü olduğu gözlemlenmiştir. Kısa zamanlar ayırarak online platformlarda ihtiyaç sahibi bireylere destek olduklarını dile getirmişlerdir. Bu bazen bir imza kampanyasına katılmak bazense ihtiyaç sahiplerinin duyurusunu yapmak olabilmektedir. Nitekim online olarak gerçekleştirilen odak grup çalışmasına katılan 15 gönüllü katılımcı e-gönüllülük örneği göstermiştir. Başlangıçta e-gönüllülük çalışmasında yer almadığını dile getiren bireyler, görüşme sonunda bu araştırma için gönüllü olmalarının e-gönüllülük faaliyeti içerdiğini öğrenmeleri şaşkınlık yaratmıştır. Online gönüllülüğü aktif olarak gerçekleştiren katılımcılar ise bu çalışma ile e-gönüllülüğün daha geniş kapsamlı uygulanabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcıların da görüşleri neticesinde e-gönüllülüğün birçok avantajı bulunmaktadır. Zaman ve mekân sınırlamasının olmaması, az maliyet içermesi, kesintisiz hizmet sağlaması örnek olarak gösterilmektedir. İnsanlar, zamandan tasarruf ederek başkalarının ihtiyaçlarına destek olabilmektedir. Gerek Afrika'da su kuyusu açılmasına yardım etmek gerek İngiltere'de yapılan bir gönüllülüğe telefon veya bilgisayardan katılabilmek buna emsal teşkil etmektedir. Nitekim e-gönüllülük, küresel

yardımlaşma duygusunu da geliştirmektedir. Ayrıca erişebilirliğin de daha fazla olması bu tür gönüllülüğü avantajlı kılmaktadır.

Katılımcılara göre online gönüllülüğün avantajlarının yanı sıra dezavantajları da bulunmaktadır. Bazı bireylere göre e-gönüllülüğün altyapısı her alanda yeterli değildir. Özellikle internet hızının ve kalitesinin hem ihtiyaç sahiplerinin hem de gönüllü kişilerin motivasyonunu düşürdüğünü dile getirmişlerdir. Görüşme esnasında iki katılımcının internetinin kesilmesinden dolayı toplantıya devam edememesi bu soruna örnek niteliğindedir. Özellikle online şekilde verilen hizmetlerdeki kesintiler, çalışmanın verimliliğini düşürmekte ve bireylerin istediğini kırmaktadır.

Bir diğer sorun ise internet ortamının güvensiz yapısıdır. Dolandırıcılığın, dijital sahalarda daha fazla olması bireyleri tedirgin etmektedir. Ayrıca kişisel bilgilerin kullanılma tehlikesi olduğundan insanlar, online gönüllülük konusunda daha çekimser durmaktadır. Bu sebeple katılımcılar, maddi konularda yapılacak desteğin yüz yüze olması gerektiğini düşünmektedir. Şeffaf ve güvenilir bir ortam sunan Blockchain uygulamasının yaygınlaştırılmasıyla bu güven ortamı sağlanabilecektir. Gönüllülük hizmetlerinin de zamanla blok zincir üzerinden bir kapsam genişlemesi söz konusu olabilecektir. Gelecekte muhtemel bu gelişmeler, başlı başına ele alınması gereken bir husus olup, çalışmamızın kapsamına dâhil edilmemiştir.

Bilinirliğinin de fazla olmaması nedeniyle sanal ortamda sunulan gönüllülüğe şüphe ile yaklaşılmaktadır. Sosyal medyanın gücü bu aşamada devreye girmelidir. Bilinçlendirilmenin daha hızla yapılabildiği sosyal mecralarda e-gönüllülüğe dair çalışmalar geliştirilmelidir. Buna ek olarak e-gönüllülüğün, avantaj ve dezavantajlarının ortaya konularak eksikliklerinin giderilmesi bilinirliğinin artmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmanın bulgularına göre ikinci ve üçüncü hipotezin doğrulandığı görülmektedir. İlk hipotezde ise e-gönüllülüğün bilinmediği görüşünün doğru olduğu fakat katılımcıların genel anlamda yorumlamalarda bulunmasından dolayı kısmen doğru olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1. 15 kişi ile yapılan odak grup görüşmesinde e-gönüllülüğün, yüz yüze gönüllülüğe oranla daha az bilindiği görülmüştür. Fakat çoğu katılımcı aktif olarak e-gönüllü olmasa da tanımı hakkında tahminlerde bulunabilmektedir.

2. İkinci hipoteze yönelik sorular sorulduğunda ise verilen cevaplar bu savı doğrular niteliktedir. Katılımcılar, mekân ve zaman açısından daha esnek olmasından dolayı e-gönüllülüğü avantajlı bulmaktadır.
3. Toplantı bitiminde katılımcılara e-gönüllülük hakkında ne düşündükleri sorulduğunda araştırmak istediklerini ve olumlu baktıklarını dile getirmişler.

Bu amaçla hazırlanan çalışma ışığında bazı öneriler sunulmaktadır:

- İnternet hızı ve kalitesinin maksimum olması gereklidir. Fiber internet altyapısının tüm bölgelerde faaliyete geçmesi kesintilerin yaşanmasını en aza indirecektir. Bu sayede bireyler, e-gönüllülük çalışmalarını kesintisiz gerçekleştirebilecektir.
- E-gönüllülüğün bilinebilmesi için gönüllülük duyurularında özellikle bu kavrama vurgu yapılmalıdır.
- E-gönüllülüğe özgü platformlar oluşturulmalıdır.
- Tanıtımları yapılmalı, özellikle sosyal mecralarda bilinç uyandırılmalıdır.
- Geleneksel olarak çalışmalarını yürüten STK'ların dijital ortamlarda faaliyet gösterebilmesi için e-gönüllülük kavramını benimsemesi gerekmektedir. Ayrıca bu doğrultuda altyapılar geliştirmelidir.
- İnternet ortamında bulunan güvenlik tehdidinin giderilmesi için gönüllülerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Gönüllülerin yasal bir korumaya sahip olması gerekmektedir. Kendini güvende hisseden gönüllüler, faaliyet göstermede çekimser davranmayacaktır.
- Bazı katılımcıların önerdiği gibi, gönüllülük okul müfredatlarında yer almalıdır. Bu sayede genç nesillere gönüllü olma duygusu aşılırken dijital gönüllülüğe de geçiş daha kolay olacaktır.
- Son olarak e-gönüllülüğe ilişkin akademik çalışmaların artması kavrama ilişkin eksikliklerin araştırılmasına ve çözüm bulunmasına olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M. (2013). “*Batı’da Siyasal Düşünceler*”. Ankara: İletişim yayınları.
- Akbaş, H.E. & Bozkurt, S. & Yazıcı, K. (2018). “*Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması*”. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, İşletme Tarihi Özel Sayısı, 165-202.
- Akçeşme, F. (2013). “*Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti’ndeki Yeri*”. Hak-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 2(4).
- Akdur, R. (2003). “*Sağlık Ocağı Hizmetlerinde İzleme Değerlendirme ve Eğitim Kılavuzu*”. Onur Matbaacılık Offset Ltd. Şti, Ankara.
- AKUT, “*Tarihçe*”, 14 Temmuz 2021 tarihinde erişildi <https://www.akut.org.tr/tarihce>.
- Arslan, M.L. (2018). “*Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Sorunlar ve Çözüm Yolları*”. İlke Politika Notu.
- Aslaner, H & Karaca, Y. (2017). “*Türkiye’de Kamu Yönetiminde Yönetişim Algısı: Aydın İli Vergi Dairelerinde Bir Uygulama*”. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (4).
- Aslan, A. (2010). “*Türkiye’de Sivil Toplum*”. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(31).
- Ateş, H.ve Nohutçu, A. (2006). “*Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet*”. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 6(11).
- Ateş, M. (2018). “*Türkiye’de Sosyal İnovasyon Uygulamaları Ve Genç Nüfusun Potansiyeli*”. Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı, (253).
- Avrupa Birliği Başkanlığı, “*AB Başkanlığı Projeleri*”, 5 Ağustos 2021 tarihinde erişildi. www.ab.gov.tr.
- Bakanlığı, K. (2018). “*Kalkınma Süresince Sivil Toplum Kuruluşları*”.
- Balaban, Y.& İnce, Ç. (2015). “*Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı Örneği*”. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30 (2).
- Bayartan, M. (2008). “*Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sistemlerinin Şehre Kattığı Değerler*”. Osmanlı Bilim Araştırmaları, 10(1).

- Baygöl, S. (2020). “Küreselleşme ve Teknoloji Üzerine Bir Değerlendirme”. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 6 (13).
- Bilge, Ö. (2020). “Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunu Etkileyen Faktörler Hakkında Değerlendirme”. Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 22 (1).
- Binark, İ. (2015). “Vakıf Medeniyeti İslamiyet’te ve Türkler’de Vakıf ve Yabancı Gözü ile Osmanlı Vakıfları”. İstanbul: Zâhir Yayınları.
- Berber, Ş. (2000). “Sivil Toplum Kuruluşları ve Türk Eğitim Sistemi”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(4).
- Buluş, A. (2008). “Sivil toplum kuruluşlarına tarihsel bir örnek: Osmanlı vakıfları”. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9 (16), 22-36.
- Cravens, J. (2000). “Virtual Volunteering: Online Volunteers Providing Assistance To Human Service Agencies”. Journal of Technology in Human Services, 17(2-3).
- Cravens, J. & Ellis, S.J. (1999). “The Last virtual volunteering guidebook: fully integrating online services into volunteer involvement”. Philadelphia: Energize.
- Çaha, Ö. (2016). “Sivil Toplum ve Devlet”. Ankara: Orion Yayınları.
- Çakı, F. (2014). “Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan: Gönüllülük Araştırmaları”. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3 (29).
- Çakı, F. (2011). “Gençlerin Uluslararası Gönüllü Hizmet Deneyimleri Ve Birey Üzerindeki Sosyo - Kültürel Etkileri”. Akademik İncelemeler Dergisi, 6 (1).
- Çizakça, M. (2000), “Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel Ve Ekonomik Boyutları”. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, (21-31).
- Çokluk, Ö. & Yılmaz, K. & Oğuz, E. (2011). “Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi”. Kuramsal Eğitimbilim, 4(1).
- Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, “Vakıflar Kanunu”, 17 Haziran 2021 tarihinde erişildi.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5737&MevzuatTur=1&Mevzuat>
- Change.org, “Dünya Değişim Platformu”, 14 Temmuz 2021 tarihinde erişildi.
- www.change.org.

- Charities Aid Foundation (2018). CAF World Giving Index. <https://www.cafonline.org/about-us/publications/2021-publications/caf-world-giving-index-2021> Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2021.
- Davutoğlu, N. A. (2020). “Üçüncü Ve Dördüncü Sanayi Devrimleri Arasındaki Temel Ve Sistemik Farklılıkların Determinist Bir Yaklaşım Analizi”. Management And Political Sciences Review, 2(1), 176-194.
- Demirel, D. (2010). “Yönetişimde Yeni Bir Boyut: E-Yönetişim”. Türk İdare Dergisi, 65-94.
- Demirel, N. (2019). “Post Sivil Toplum”. Sosyal Bilimler Akademik Dergisi, C:2.
- Dernekler Mevzuatı (2004). “Dernekler Kanunu”. 44(25649).
- Dilaveroğlu, A. (2020). “Yönetişim İlkeleri ve Yerel Yönetimler Mevzuatına Yansımalar”. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (37).
- Doğan, K.C. & Ustakara, F. (2013). “Kamuda Bir Yapılanma Dönüşümü Olarak E-Devlet ve R-Yönetişim İlişkisi Üzerine”. Global Journal Of Economic and Business Studies, 2 (3)..
- Denstad, F.Y. (2009). “Ulusal Gençlik Stratejisi Nasıl Geliştirilir?” Gençlik Politikaları Kılavuzu. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Elçin, B. (2012). “Küreselleşmenin Tarihçesi”.<https://docplayer.biz.tr/746102-Kuresellesmenin-tarihcesi-a-bora-elcin.html>
- Erol, M. (2007). “Sivil Toplum Kuruluşlarından Vakıflar ve Vakıflarda Muhasebe Kayıt Sistemi”. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (2).
- Ertekin, İ. (2017). “Klasik Örgüt Kuramları”. JOEEP, 2(2).
- E-gönüllü, “E-gönüllü Nedir?”, 23 Eylül 2021 tarihinde erişildi. <https://egonullu.com/e-gonullu-nedir/>.
- Genç Gönüllüler, “Gönüllülük Uygulaması”, 20 Eylül 2021 tarihinde erişildi. <https://gonulluyuzbiz.gov.tr/>.
- GETEM, “Gönüllü Okuyucu Olmak İstiyorum”, 07 Ekim 2021 tarihinde erişildi. <https://getem.boun.edu.tr/?q=node/17941>.

- Gofundme, “*How It Works*”, 15 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.
<https://www.gofundme.com/c/how-it-works>.
- Gutenberg, “*Free e-book*”, 21 Ağustos 2021 tarihinde erişildi. www.gutenberg.org.
- Gündüz, A.Y. & Kaya, M. & Aydemir, C.(2012). “*Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme*”. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4 (2).
- Global NGO, “*Technology Report*” 16 Temmuz 2021 tarihinde erişildi. https://assets-global.websitefiles.com/5da60733afec9db1fb998273/5de8285d137d82cb7d96674e_2019-Tech-Report-English.pdf.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı, “*Genç Gönüllüler*”, 20 Temmuz 2021 tarihinde erişildi
[file:///C:/Users/pc/Desktop/E%20G%C3%96N%C3%9C%C3%9C%C3%9C/C3%9C/C3%9C/C3%9C/C3%9C/GencGonulluler2019Kitap%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/pc/Desktop/E%20G%C3%96N%C3%9C%C3%9C%C3%9C/C3%9C/C3%9C/C3%9C/C3%9C/GencGonulluler2019Kitap%20(1).pdf) .
- Habitat Derneği, “*Gençlerin İyi Olma Hali*”, 20 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.
<https://habitatdernegi.org/wp-content/uploads/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-raporu-4.pdf>.
- Işık, E. & Semerci, Ç. (2019). “*Nitel Araştırmalarda Veri Üçgenlemesi Olarak Odak Grup Görüşmesi, Bireysel Görüşme ve Gözlem*”. Turkish Journal of Educational Studies, 6(3), 53-66.
- İhtiyaç Haritası, “*İhtiyaç Haritası Hakkında*”, 28 Nisan 2021 tarihinde erişildi.
<https://www.ihtiyacharitasi.org>.
- İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, “*SENBİS&DENBİS*” 15 Temmuz tarihinde erişildi. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernekler-bilgi-sistemi-derbis>.
- İmece, “*e-gönüllü*”, 15 Eylül 2021 tarihinde erişildi. <https://imece.com/proje/e-gonullu>.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi, “*Türkiye’de Gönüllülük*”, 10 Kasım 2021 tarihinde erişildi.
<https://bilgiyay.com/wp-content/uploads/2020/11/GONULLULUK-291120.pdf>.
- Kanberoğlu, Z. & Yıldırımçakar, İ. (2019). “*Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi*”. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(7).
- Karan, U. (2018). “*Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü*”. Ankara: MRK Yayıncılık.

- Karoğlu, K. & etinkaya, B. & imşir, E. (2020). “*Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm*”. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 3(3).
- Kaynar, M.K. (2005). “*Sivil Toplum Kavramsal Tarihi ve Sivil Toplum İlgili Güncel Tartışmalar*”. Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1).
- Kıvılcım, F. (2013). “*Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan lke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5 (1).
- Kızılay, “*Mobil Uygulama ile Bağış*”, 15 Ekim 2021 tarihinde erişildi.
https://www.kizilay.org.tr/bagis_yontemleri/mobil-uygulama-ile-bagis.
- Koç, Y. (1998). “*Sendikacılık Tarihi*”. Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları.
- Kropotkin, P. (2016). “*Karşılıklı Yardımlaşma*”. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Locke, J. (2012). “*Yönetim zerine İkinci İnceleme*”. ev: Fahri Bakırcı, 2.Baskı, Ankara: Ebabil Yayınları.
- Morkoç, K. & Erdönmez, C. (2014). “*Web 2.0 Uygulamalarının Eğitim Süreçlerinin Eğitim Süreçlerine Etkisi: anakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul rneği*”. AJIT-e:Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 5(15).
- Murray, V. ve Harrison, Y. (2005). “*Emerging Areas Of Volunteering*”. ABD Arnova Occasional Paper Series.
- Olgun, H.B. (2017). “*Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett’in Kamusal Alan Yaklaşımları*”. Sosyolojik Düşün, 2 (1) , 45-54.
- zalp, A. (2007). “*Sivil Toplum Düşüncesinde Kırılma Noktası*”. Sosyoloji Dergisi (18).
- zalp, A. (2008). “*Sivil Toplum rgtlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan nemi*”. Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi.
- zkl, O. (2017). “*Demokratik Hakların Gelişmesinde Sivil Toplum Düşüncelerinin Katkısı*”. Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 6 (6).
- Özer, M.A. (2006). “*Yönetişim zerine Notlar.*” Sayıştay Dergisi, (63).
- Palabıyık, H. (2011). “*Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım zerine Açıklamalar*”. Yönetim Bilimleri Dergisi, 9 (1), s. 82-113.

- PWC, “*Türkiye’de İnternet Kullanım Araştırması*”, 22 Ağustos 2021 tarihinde erişildi. [www.pwc.com.file:///C:/Users/pc/Desktop/E%20G%C3%96N%C3%9CCLL%C3%9C/dtp_dijitallesmeyolundatr.pdf](http://www.pwc.com/file:///C:/Users/pc/Desktop/E%20G%C3%96N%C3%9CCLL%C3%9C/dtp_dijitallesmeyolundatr.pdf).
- Sevim, H.N.(2008). “*Odak Grup Görüşmeleri*”. *Sosyoloji Notlar 3 Aylık Yaygın Sosyoloji Dergisi*, 80-85.
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, “*SENBİS*” & “*DENBİS*”, 10 Ekim 2021 tarihinde erişildi. <https://www.siviltoplum.gov.tr/sendikalar-bilgi-sistemi-senbis>.
- Sobacı, M.Z.(2007). “*Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler*”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1).
- SosyalBen Vakfı, “*e-SosyalBen*”, 27 Nisan 2021 tarihinde erişildi. www.sosyalben.org.
- Şerif D.(2018). “*Blockchain Teknolojisi Ve Bitcoin*. *Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, (231).
- Talas M.(2011). “*Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi*”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29).
- Tani, E. & Taşkıran, H. B. (2018). “*Çevreci Sivil Toplum Kuruluşlarının Dijital Aktivizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Araştırma*”. *Journal of Communication Theory & Research/İletişim Kuram ve Arastırma Dergisi*, (47).
- Tuncel, G. (2011). “*Sivil Toplum ve Devlet*”. Malatya: Bilsam Yayınevi.
- TÜİK, “*Technology Report*”, 22 Eylül 2021 tarihinde erişildi. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437).
- Türk Dil Kurumu (2011). “*İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük*”. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Ulusal Ajans, “*Kurumsal*” 17 Ağustos 2021 tarihinde erişildi. <https://ua.gov.tr/kurumsal/baskanlik>.
- TÜSEV, “*Hayırseverlik Raporu*”, 20 Mayıs 2021 tarihinde erişildi https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/step2011_web_SON.pdf.
- TÜSEV, “*Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren STK’lara Etkisi*” 26 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_\(1\)\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/COVID19_AnketSonucRaporu.27.04.20_(1)(1).pdf).

TÜSEV, “*Sivil Toplumun Gelişimi İçin Elverişli Ortamın İzlenmesi Projesi*”, 16 Ekim 2021 tarihinde erişildi.

[https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/MatrisRaporTR.26.02.16.web\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/MatrisRaporTR.26.02.16.web(1).pdf)

Uçurtma, “*Uçurtma Projesi*”, 25 Ocak 2021 tarihinde erişildi.
<https://ucurtmaprojesi.com/#faq>.

United Nations, “*Volunteers*”, 11 Temmuz 2021 tarihinde erişildi. <https://www.unv.org/>.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, “*Tarihte Vakıflar*”, 28 Nisan 2021 tarihinde erişildi.
<https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/tarihte-vakiflar>.

Volunteermatch, “*Where Volunteering Begins*”, 23 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.
www.volunteermatch.org.

Yentürk, N. (2020). “*Gönüllülükle İlgili Yasal Düzenlemeler: Sivil Alan İçin Örnekler ve Öneriler*”. Emre Erdoğan vd. (Ed). Türkiye’de Gönüllülük. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yetiş, M. (2003). “*Marx ve Sivil Toplum*”. Praksis. 10: 35-72.

Yıldırım, Ö.K. (2018). “*Türkiye’de İyi Yönetişim*”. Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, (6).

Yıldırım, M. (2003). “*Sivil Toplum Ve Devlet*”. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 27 (2).

Yıldırım, İ. (2004). “*Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*”. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

We Are Social, “*Dıgital Around The World In April 2020*”, 16 Kasım 2021 tarihinde erişildi.
<https://wearesocial.com/?s=turkey>.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Ülkelere Göre Dünya Bağış Endeksi	34
Şekil 2:Yaş Dağılımına Göre Dünya Bağış Endeksi	34
Şekil 3: Gönüllülüğün Ülke Karşılaştırması	43
Şekil 4 : TÜSEV'in Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu.....	44
Şekil 5: TÜSEV'in Türkiye'de Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu.....	44
Şekil 6: ISSP Research Group 2014 Gönüllülük Raporu	45
Şekil 7: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Araştırmasına Göre Gönüllülüğe Ayrılan Süreler	46
Şekil 8: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Araştırmasına Göre Gönüllülerin Görev Dağılımı	46
Şekil 9: İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Araştırmasına Göre Gönüllülük Motivasyonları	47
Şekil 10:İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Raporuna Göre Gönüllülük Motivasyonları.....	48
Şekil 11:İstanbul Bilgi Üniversitesi 2019 Gönüllülük Raporu.....	48
Şekil 12: TÜSEV'in 2014 STK Raporu.....	50
Şekil 13: Ülkelere Göre Genç Nüfus Oranı	53
Şekil 14: İllere Göre Genç Nüfus Oranı.....	53
Şekil 15: Gençlerin İyi Olma Hâli	54
Şekil 16: Gençlerin Çalışma Durumlarına Göre Memnuniyet ve Umutlu Olma Durumları	54
Şekil 17:Katılımcıların gönüllülük yaparken bir zorlukla karşılaşp karşılaşmama Oranı	55
Şekil 18:Gençlerin Gönüllülük Çalışmalarına Katılımları.....	56
Şekil 19:Türkiye'nin 2011-2021 Yılları Arasındaki İnternet Kullanımları	58
Şekil 20: We Are Social 2020 ve 2021 Türkiye Raporu.....	58
Şekil 21: We Are Social İnternet Kullanım Oranları.....	59
Şekil 22: We Are Social Sosyal Medya Kullanım Süresi Oranları.....	60
Şekil 23: We Are Social Dünya Sosyal Medya Kullanımı	60
Şekil 24:Toplumsal Dönüşüm	62
Şekil 25: TÜSEV STK Araştırması.....	64
Şekil 26:TÜSEV STK Araştırması	65
Şekil 27:TÜSEV STK Araştırması	65
Şekil 28:TÜSEV STK Araştırması	66
Şekil 29:TÜSEV STK Araştırması	66
Şekil 30: Gönüllülere İlişkin Cinsiyet Oranı	71
Şekil 31:Gönüllülere İlişkin Yaş Oranları.....	71
Şekil 32: Gönüllülere İlişkin Eğitim İstatistiği.....	72
Şekil 33:Gönüllülere İlişkin Meslek Durumu	72
Şekil 34:Tercih Edilen Gönüllülük Türü.....	73

ÖZGEÇMİŞ

Merve Özcan, 22 Mart 1995 yılında Ankara'da doğdu. İlk ve Ortaöğretimini Ankara'da tamamladı. 2018 tarihinde Lisans eğitimini Karabük Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında tamamlayarak aynı yıl Yüksek Lisans eğitimine başladı.

EKLER-1

ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ A GRUBU

Yaşar M: Ben 69 yaşındayım. ODTÜ Kimya Mühendisi mezunuyum. Mühendisliğin devamında Anadolu Üniversitesi İşletme okuyarak yöneticilik mesleğime devam ettim.

Anıl S: 30 yaşındayım Macaristan'da IT Mühendisliği bitirdim. Türkiye'de bilgisayar mühendisliği denkliği aldım. Şu an pandemiden dolayı freelance çalışıyorum.

Büşra B: 26 yaşındayım. Necmettin Erbakan Üniversitesi Müzik Öğretmenliği mezunuyum. Aynı şekilde okulumun eğitim fakültesinde yüksek lisansımı tamamladım. Şu anda da bir müzik evinde piyano ve yan flüt öğretmenliği yapıyorum.

Duygu Ç: 26 yaşındayım. Necmettin Erbakan Üniversitesinde yüksek lisans eğitimim tamamladım. Milli Eğitim Bakanlığı'nda müzik öğretmeniyim.

Gülin G: 26 yaşındayım. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında yüksek lisans yapıyorum. Şu anda çalışmıyorum.

Hayriye A: 30 yaşındayım Ankara Üniversitesi mezunuyum. Şu anda tarih öğretmenliği yapıyorum. Aynı zamanda Kırıkkale Üniversitesi'nde Özel Eğitim Öğretmenliği okuyorum.

Elif Y: 27 yaşındayım. Karabük Üniversitesi Ebelik Ana Bilim Dalından mezunum. Şu anda ebelik mesleğimi yapıyorum. Aynı zamanda hamilelikte yoga ve emzirme danışmanlığı eğitimleri vermekteyim.

-Ne tür gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyorsunuz? Ne kadar süredir bu faaliyetin içerisinde yer alıyorsunuz?

Yaşar M: 2006 yılında başladım. Son 15-16 senedir engellilerle çalışıyorum. Gönüllü olarak ritim eğitmeniyim. Toplumsal yarar sağlamak için 7 farklı cezaevinde de eğitimler vererek gönüllülük çalışmalarına katkıda bulundum. Genelde gençlerle ilgileniyorum. Mülteci çocuklar ve kısıtlı bölgelerde yaşayan gençler ile çalışmalar yürüttüm. 55 yaşında gönüllülüğe adım atarak maalesef geç başladım.

Anıl S: Online olarak gücü etmeyen ama ilgi duyan özellikle lise çağındaki gençlere yazılım üzerine dersler veriyorum. Bilgi güvenliği üzerine desteklerde

bulunuyorum. Özellikle sosyal medyanın daha doğru kullanımını için eğitimler veriyorum. Bazı durumlarda İngilizce eğitimlerine de yardımcı oluyorum.

Büşra B: 2 yıldır ekonomik sebeplerden dolayı müzik eğitimine devam edemeyen öğrencilere online olarak piyano dersi veriyorum. Haftada 1 er saat şeklinde devam ediyoruz.

Gülin G: Sokak hayvanları üstüne gönüllülük çalışması yapıyorum. Mahallemde sahipsiz birçok hayvan var. Mahalle sakinleri ile ortaklaşa şekilde onların bakımlarını yapıyoruz.

Duygu Ç: Ben ortaokul bünyesinde çalışıyorum. Güzel sanatlar lisesine gitmek isteyen ve maddi durumu yetersiz öğrencilere gönüllü olarak dersler veriyorum. Haftada 2 gün ders yapıyoruz.

Hayriye A: LÖSEV’de gönüllü olarak yatırımlarda bulundum. 2016 yılında arkadaşımın kuzeni lenfoma hastalığına tutulunca bende algı değişimi oldu. Evde kukla bebek örgüleri yaparak, LÖSEV’e veriyordum. Pandemi döneminde daha çok boş vaktim olduğu için bu tür oyuncakları yapıp gönderme olanağım daha fazla oldu.

Elif Y: Üniversite döneminde engelli bireylerin aileleri ile çalıştım. Ana dalım ebelik olduğu için anne ve babalarla çalışmalarına devam ettim. Daha çok bilgi aktarımı için online yazılar yazmaya başladım. Bu sayede aileleri gönüllü olarak bilinçlendirmek istedim. Soru ve cevapları ailelerle birlikte yanıtlamayı çalıştık. Son 6 yılda daha az gönüllülük yapsam da günde 1-2 saatimi ayırmaya çalışıyorum.

-E gönüllülük kavramını duyduunuz mu? Size ne çağırıştırıyor?

Yaşar M: Pandemi ile ortaya çıkan bir olay diye düşünüyorum. Bence çok olumlu bir girişim olan e-gönüllülüğün pandemi ile ortaya çıktığını tahmin ediyorum. Birçok konudan tasarruf ettiren bir olay olarak görüyorum. Gönüllülük yapılacak yere gitmek elbette daha olumludur. Ama e-gönüllülüğün de birçok olumlu yanı bulunmaktadır. İnsanlar telefon, tablet gibi araçlarla gönüllü olabilmektedir.

Anıl S: Bence çağımızın en önemli adımlarından biridir. İnsanları farkındalık açısından büyük bir şekilde aydınlatmaktadır. Hayatımızda en önemli şeyler zaman ve paradır. İnsanlar bu konularda çekinmektedir. Bireyler kendi ortamında, mesela evlerinde oldukları ve kimlikleri orta çıkmadığından e-gönüllülüğü daha çok tercih etmektedir. Daha fazla yapılırsa çok daha güzel olur.

Büşra B: Bu kavram hakkında büyük bilgi donanımına sahip değilim. Ama dijital ortamda yapılan gönüllülük hizmeti olduğunu düşünüyorum. Maddi ve zamansal açıdan olumlu yönlerinin olacağına inanıyorum. Özellikle ekonomik olmasından dolayı daha avantajlı buluyorum.

Hayriye A: Çok bilgim yok. İnternet ortamda reklam yapılması şeklinde olduğunu düşünüyorum. Maddi anlamda finansman daha kolay bulacaklarını tahmin ediyorum.

Elif Y: Kavramsal teorim fazla yok. Ama internet gönüllülüğünü, erişebilirlik kavramını çağrıştırıyor. Özellikle ihtiyacı olan bireyler için, daha kolay ve rahat bir erişim imkânı sağlıyor. Ulaşımaya ayrılan süreyi indirgeyerek bir telefon uzağınızdayız hissi veriyor. O yüzden e-gönüllülüğün çok fazla getirisi olduğuna inanıyorum. Hem alıcı hem verici içinde bu konunun önemli olduğunu düşünüyorum. Gönüllülük karşılık beklemeden yapılan bir durumdur. Gönüllünün de kendini koruması ve muhafaza etmesi gerekmektedir. Gönüllü zamanı daha iyi planlayarak uygun olduğu vakitlerde bu faaliyetleri gerçekleştirebilir. Ulaşımından kaynaklanan zamanı daha iyi kullanabilir. Ayrıca bir yol ve mesafe kat edeceği için gideceğim yer güvenli mi, insanlar gerçekten yardıma ihtiyacı olan bireyler mi gibi sorular benim gönüllülüğü etkileyen durumlar arasında yer almaktadır. Online gönüllülükte en azından beni tehdit edebilecek durumların daha az olduğu düşünüyorum. İnternet ortamında, kendi belirlediğim konumda olmak beni daha çok rahatlatıyor. Yardım ve desteğimi online ortamda yaparak hem kendimi korumuş hem de ulaşmak istediği yere uzaktan ulaşabiliyorum. Bunun dışında, günümüz çağı zorlu süreçlerden geçiyor. Maddi kaygılarımız oldukça fazla. E-gönüllülük daha ekonomik hizmet etmeyi ve hizmet almaya olanak sağlıyor. Kelimenin anlamına gelecek olursak da e-yds e-devlet gibi daha kolay şekilde hizmete kavuşmak şeklinde yorumlayabilirim.

Duygu Ç: E-gönüllülük, bu çalışmanın bana kazandıracığı yeni bir kavram. Çünkü bu zamana kadar duymamıştım. Sosyal platformlarda yapılan yardımlar olduğunu düşünüyorum.

Gülin G: Ne yazık ki benim de çok aşına olduğum bir kavram değil. Ama kitle iletişim araçlarının ve dijitalleşmenin giderek arttığı bir dünyada yaşıyoruz. Bunu iyi kullanmak da kötü kullanmak da bizim elimizdedir. E-gönüllülük de iyi olarak

kullanmaya örnek olarak gösterilebilir diye düşünüyorum. Tek tıkla birçok şeye ulaşmaya sağlamaktadır.

-Sizce zaman kullanımının e-gönüllülük açısından ne gibi avantajları olabilir?

Yaşar M: Kesinlikle çok daha avantajlıdır. İnternet ne kadar gelişirse gönüllülük de daha fazla yayımlaşacaktır. Ben fazla başarılı olamadım. Çünkü ilgilendiğim alan olan ritmi online ortamda fazla sunamadık. Mimiklerin olması, dokunarak, temasla daha çok tercih ediyorum. Ama zaman kısıntısı olanlar için daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.

Anıl S: Zaman kullanımı çağımızın problemi olarak yer almaktadır. Kimi insan zamanın geçmediğinden kimi insan hızlı geçtiğinden yakınıyor. Online şekilde zamanı daha faydalı kullandığımı düşünüyorum.

Hayriye A: Online derslerimden örnek vermek istiyorum. Servise yetişme derdi yok, giyinmeye daha çok uzun zamanlar ayırmaya gerek yok. Zaman tasarrufu daha çok sağlayarak verimi artırabiliyoruz. Fakat yüz yüze kadar etkili olmuyor.

Büşra B: Zaman açısından olumlu olsa da müzik eğitiminde online eğitim verimli olduğunu düşünmüyorum. Bir tıkla öğrencilerin karşısında olmamız büyük avantaj, ulaşımı kısaltarak daha uzun gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyoruz. Fakat alanımdan dolayı e-gönüllülüğün müzik alanında verimli olduğunu düşünmüyorum.

Gülin G: Gün 24 saat ve zamanın çoğu işte, okulda geçiyor. Genelde gönüllülük için zamanım yok diyoruz. Fakat e-gönüllülük sayesinde zamanım yok önergesi rafa kalkmış olabilir. Oturduğumuz yerde 5-10 dk bile ayırarak ufak da olsa yardımlarda bulunabiliriz.

Duygu Ç: Ben de aynı branşta olduğumuz için Büşra hocama katılıyorum. Süre açısından elbette olumlu yanları var. Fakat kendi dalımda grup çalışmaları yaptığım için online ortamda etkili olamıyorum.

Elif Y: Ekonomik zaman kavramı olarak düşünüyorum. Verici ve alıcı için de zamanın alternatif kullanımı şeklinde yorumlayabilirim. Benden danışmanlık almak isteyen çalışan anne, bana online ulaştığında uygun olduğum vakitte ona dönerim. Bu iki tarafı da amacına ulaştırır diye düşünüyorum. Kendi açımdan çok avantajlı buluyorum. Gün içerisinde uygun olduğum vakitlerde dönüşler yaparak gönüllülük hizmetimi tüm güne yaymış oluyorum.

-E-gönüllülük kavramının fazla bilinmemeye nedenleri neler olabilir? Sosyal medyanın gönüllülüğün yayılmasında ne gibi katkısı olabilir?

Yaşar M: Yaş grubuna göre değişir. Facebook olarak düşünüyorum. Tüm mecralar işe yarar. Fakat Facebook'u daha aktif kullanıyorum. Sosyal medya daha doğru kullanılmalı. Sosyal medyada toplumsal yarar adına bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Anıl S: Öncelikle bilginin doğruluğu önemlidir. Bu yüzden kaynakları daha çok artırmalıyız. Örneğin "Teyit.org" sitesi buna örnektir. Sosyal mecraların artırılarak doğru bilginin yayılması sağlanmalıdır. Hocalarıma katılıyorum. Her alanda online hizmet etkili olmayabilir. Video dersler şeklinde olabilir, fakat canlı şekilde bazı hizmetlerin verimliliği daha az olabilmektedir. Başlangıç veya ileri seviyeler için mümkün olsa da gelişim sürecinde olan bireyler için dezavantajlı olduğunu düşünüyorum.

Hayriye A: Sosyal medya fazla kullanmıyorum. Ama reklamlar artırılmalıdır. Özellikle gençler Instagram fazla kullandığı için bu mecra da duyuruları fazla yapılabilir.

Büşra B: Görüntüsü ve ses kalitesinin yüksek olduğu platformlar geliştirilmelidir. Duyurular için Twitter ve Instagram'ı daha fazla kullanabiliriz

Duygu Ç: Daha fazla kitlelere yayılmak için duyuru ve reklamlar artırılabilir. Televizyonlar da bunun içinde olmalıdır.

Elif Y: Tüm sosyal mecra kullanılmalıdır. Hedef kitlelerin belirlenip ona göre Facebook, Instagram ve Twitter'da etkinliği artırılmalıdır. Genel gözlemim Instagram'da daha fazla etkili olabileceğidir. Dijital dünyanın erişilebilirliğinin sosyal medyada tanıtımları yapılmalıdır.

Gülin G: Web sitesi de yapılmalıdır. Bu sayede daha ciddi ve güvenilir olabilir. Elbette diğer mecralarda kullanılabilir. Ama sitelerin oluşturulması daha kalıcılık sağlayacaktır.

-Hızlı ve kaliteli internet hizmetinin gönüllülük motivasyonuna ne gibi etkisi olabilir?

Yaşar M: Hızlı ve kaliteli internetin olmadığı bir ortamı düşünürsek işler epey aksar. Kalite ne kadar artarsa işler kolaylaşacağından bu motivasyonu da etkileyecektir.

Anıl S: 2012-2014 yılları arasında Macaristan'da çok cuzzi miktarlarla 120 MB internet kullanıyordum. Türkiye'ye dönünce 4-8 MB'lara düştü. Ben internetin ücretsiz olmasını savunuyorum. Bilgi internette olduğu için bilgi de ücretsiz olmalı. Tekellikten çıkarak daha kaliteli internet alt yapıları olmalıdır. Bu sayede insanlar daha verimli olacak, motiveler artacaktır.

Büşra B: Sorunsuz ve akıcı iletişimde kalabilmek için ve iletişimin doğru aktarılması internetin hızlı ve kaliteli olması gerekir.

Duygu Ç: Sağlıklı iletişim ile net kalitesi eğitim kalitesini de düşürüyor. Küçük yaş gurubuyla çalıştığım için özellikle onların odaklarını toplamak daha zor oluyor. Bu yüzden online sistemlerde bu tarz sıkıntılar bizim de motivasyonumuzu düşürmektedir.

Hayriye A: Biz merkezde yaşadığımız için şanslıyız. Ama merkeze uzak yerler için özellikle çok sıkıntılı Bazı yerlere internet hâlâ ulaşmış değil. Öncelikle bu sıkıntıları çözmek gerekmektedir.

Gülin G: Yeni taşındığım evde internet yoktu. Bağlatana kadar tüm işlerim buna gönüllülük çalışmalarım da dâhil kesintiye uğradı. Altyapının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Elif Y: Devamlılık için gereklidir. İnternetim kesintiye uğradığında bir iki kez çaba göstersem de daha sonraki süreçlerde sıkıntı yaşamam durumunda gönüllülük çalışmalarına ara vermek zorunda kalırım. Ayrıca odağımızı da bozduğu için olumsuz etkilenirim. Dikkat odağın burada önemli olduğunu düşünüyorum. Yüz yüze bir etkileşim olmamasının yanında bir de online kesintilerin olması karşılıklı motivasyon kaybına neden olur.

-E-gönüllülüğün güvenilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yaşar M: Gönüllülük çok pozitif bir durumdur. Ama güvenilirlik özellikle internette önemli konudur. Bilgilerin deşifre edildiği çok sıkıntılı durumlar gördük. Gönül işi olan bir şeyde güven çok önemli bir noktadır. İnternet ortamının tehlikeli yanı e-gönüllülüğü de etkileyebilir.

Anıl S: Ben internet ortamında özgünlükten yanayım. İnternetin tehlikeli yanını birçok kez gözlemledik. İnternet, zamanında askeri haberleşme için kurulmuş bir sistemdir. Daha sonra toplumsal fayda sağlayabileceği için insanlara arz edilmiş bir olaydır. İnsanların hiçbir online ortamda kişisel bilgilerinin detaylı verilmemesi görüşümdedir. Hele de çocukların. Onlar rahatça her şeye ulaşabiliyorlar. BTK'nın çalışmaları bu konuda çalışmaları var. Ama yeterli görmüyorum. İnternetin faydası olduğu kadar zararı da fazladır. İki basamaklı doğrulama kodlar ile uygulamalar kullanılmalıdır. Güven ortamı her şeyden önemli. Gönüllü olduğumuzda, insanlara faydalı olma düşüncesi içinde heyecana kapılarak güven konusunu es geçebiliyoruz. Daha emin adımlarla hareket etmeliyiz.

Büşra B: Sosyal ağlarda genelde tanımadığımız insanların mevcut olması nedeniyle daha güvensiz bir ortam olduğunu düşünüyorum. Gönüllü olduğum çalışmalarda, güven ortamının online şekilde de olsa uzun süre sonra oluşacağına inanıyorum. Yine bilgilerin verilmemesi düşüncesindeyim.

Duygu Ç: Gönüllülük eşittir güven olarak düşünüyorum. Sitelerde yayınlanan bağışlar için de güvenmek gerekiyor. Herhangi bir bağışta bulunmak için de araştırmalar yaparak destekte oluyorum. Online yapılacak gönüllülüğün de daha fazla güven ortamı sunması gerekmektedir. Yaşadığımız çağda özellikle online uygulamaların fazla güvenilir bulmuyorum

Gülin G: Bilginin yayılma hızı son zamanlarda çok arttı. Bilgisayar ve telefonlarda her an bilgiye ulaşabiliyoruz. Ben gönüllülük hizmetlerimde internetin çok fazla yararını gördüm. Keşke hep bu şekilde kullanabilsek. Maalesef çok fazla yanlış bilgi ve dolancılık içeren haberler mevcut. Bu olumsuzların sıyrılmak için e-gönüllülük çalışmaları diğer STK'lar ile işbirliği içinde olması gerekir. Ayrıca bu konuda güven veren aktivist insanlar, tanıtımları yapabilir. Yine de internet ortamında yüzde yüz bir güven ortamı sağlanabileceğine inanmıyorum.

Elif Y: Ben de çok güvenli bulamıyorum. Özellik maddi bir durum olduğunda kaygılar daha artıyor. Maddi bir yardımda bulunmak istediğimde şüpheye düşüyorum.

-Toplantıdan sonra, yüz yüze gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren katılımcılar, e-gönüllülük hakkında araştırma yapmayı düşünüyor mu? Çevrenizdeki insanlara e-gönüllülüğü önerir misiniz?

Yaşar M: Tabi ki araştırmayı düşünüyorum. Şu an da katılımcıların hepsi gönüllü olarak çalışmalar yapıyor. Ben özellikle pandemiden sonra e-gönüllülüğün ortaya çıktığını ve birçok açıdan avantajı olduğunu düşünüyorum. Her şerde bir hayır vardır. Salgın ile ortaya daha fazla çıkan e-gönüllülüğün pandemi sonrasında da gelişerek artması gerektiğine inanıyorum.

Anıl S: E-gönüllülüğün insanları rahatlatıyor. Ama yüz yüze temasın etkisi daha fazladır. Sokak hayvanlarını beslemek ile sosyal medyadan onlara yuva bulmanın verdiği etkileşim farklılık göstermektedir. Ama e-gönüllülük bu kötü zamanda iyi bir şey olarak sıyrılan bir durumdur. Pandemiden önce de vardı ama şu an daha öne çıktı. Eminim daha verimli uygulamalar ile gerçekleştirebiliriz. Ben zaten içinde olduğum için sürekli araştırma halindeyim. Elbette öneririm.

Gülin G: Araştırma yaparak hangi alanlarda uygulayabilirim deneyebilirim buna bakmak istiyorum. Çevreme bunu yaymak istiyorum.

Elif Y: Şu anda online hizmetler veriyorum. Ama birçok farklı alanda da gerçekleştirebileceğimi düşünüyorum. Özellikle bu toplantıdan sonra güvenilirlik konusunda daha detaylı araştırma yapacağım. Ayrıca çevremdeki insanlarda da bu farkındalığı yaratmak için bilgilendirmeler yapacağım.

Hayriye A: E-gönüllülüğü bu toplantıda duydum. Kesinlikle araştıracağım. Bu konudan yeni haberdar oldum. Önerceğim bir şeyse mutlaka önereceğim.

Duygu Ç: Ben de bu toplantıda bilgi sahibi oldum. Detaylı araştırmadan sonra güvenilir bulduğum mecralarda bilgilendirmesini çevreme de yapacağım. Gelişen çağda bunu kesinlikle kullanmalıyız.

Büşra B: Hangi alanda neler yapılır bende merak uyandırdı. Öğrenerek çevreme yaymak istiyorum.

-Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Yaşar M: Andy Warhol, herkes 15 dakikalığına ünlü olacak demiş. Ben de şöyle diyorum. Keşke herkes hakkaniyetli şekilde 15 dakikalığına gönüllü olsa. Ülkemizde Gönüllülük Bakanlığı kurulmasını arzu ediyorum. E-gönüllülük de daha fazla yayılmalıdır.

Anıl S: Tedbirini almadan gönüllülük çalışmaları da dâhil hiçbir çalışmayı yapmayınız. Güven ortamı sağlandıktan sonra online faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

Büşra B: Bu kavram hakkında fazlaca aydınlandım. Bugün yeni bir kavramı hayatıma kattığınız için teşekkür ederim.

Duygu Ç: Ben olaya sadece kendi alanım olarak bakıyordum. Kendi alanımda e-gönüllülük zor olsa da başka alanlarda e-gönüllülük çalışmaları gerçekleştirebilirim.

Gülin G: Farklı fikirler ile e-gönüllülükle tanıştım. Teşekkür ederim.

Hayriye A: Yeni düşünceleri hayatıma katarak çok verimli bir toplantı gerçekleştirdik. Teşekkür ederim.

Elif Y: Emeklerinize sağlık. Paylaşimlerimiz ile e-gönüllülük kavramının farklı yönlerini öğrenmiş olduk.

ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ B GRUBU

Seher E: 43 yaşındayım. Muhasebeciyim. Uluslararası bir firmanın finans ve muhasebe departmanında uzun süre çalıştım. Yaklaşık 10 senedir ev hanımıyım. Uzun zamandır gönüllülük çalışmaları gerçekleştiriyorum. Herhangi bir yere üye değilim. Gönlümün götürdüğü her faaliyete katılıyorum.

Merve K: 25 yaşındayım. Ankara'da özel bir kurumda sınıf öğretmeniyim. Aynı zamanda eğitim bilimleri programlarında yüksek lisans öğrencisiyim.

Görkem K: 26 yaşındayım. İktisat alanında yüksek lisans mezunuyum. Bir şirkette proje yazılımcısı olarak çalışıyorum. Üniversitede yurtdışı projeler gerçekleştiren bir kuruluş vasıtasıyla gönüllülük çalışmalarına katıldım. Şu anda işim dolayısıyla fiziksel olarak gönüllülük gerçekleştiremiyorum. O yüzden online şekilde gönüllülük gerçekleştiriyorum.

Cengiz K: 23 yaşındayım. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler son sınıf öğrencisiyim. STK'larda hem gönüllü olarak hem de profesyonel olarak çalışmalarımı sürdürüyorum.

Sefa Y: 26 yaşındayım. Karabük Üniversitesi İmalat Mühendisliği mezunuyum.

Damla K: 23 yaşındayım. Psikoloji mezunuyum.

Senay H: 21 yaşındayım. Ankara Üniversitesi Matematik son sınıf öğrencisiyim. Görme engelli bireylere zoom üzerinden gönüllü olarak matematik eğitimi vermekteyim.

Duygu K: 26 yaşındayım. Finansbank'ta çalışıyorum. Çeşitli kuruluşlarda gönüllülük hizmeti vermekteyim.

-Ne tür gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyorsunuz? Ne kadar süredir bu çalışmalarda yer alıyorsunuz?

Merve K: Herhangi bir yere bağlı olarak gönüllülük hizmeti vermedim. Yakın zamanda TEMA'ya başvurduğum. TEMA ile beraber bir kuruluşa bağlı şekilde gönüllülük yapmaya başlayacağım. Onun dışında sokak hayvanları için gönüllü olarak yuva, mama gibi ihtiyaçları karşılıyorum. Bunu öğrencilerime de aşlamaya çalışıyorum.

Seher E: Aktif olarak Hayata Sarıl Atölyesi'nde gönüllüyüm. Onun dışında sokak hayvanları, engelliler ile ilgili projelerde olmaya çalışıyorum.

Senay H: Okulumun başlattığı proje ile görme engellilerle online şekilde ders çalışıyoruz. Bir kişi ile devamlı bir kişi ile de aralıklı olarak çalışmalarımıza devam ediyoruz. Haftada 1 gün yapıyorum.

Görkem K: Üniversite yıllarımda yurtdışında projeler yapan bir kulüp ile gönüllülük hizmeti gerçekleştirdim. Maddi durumu yeterli olmayan çocuklara, ilgili alanlarımıza göre eğitimlerde bulunduk. İşim dolayısıyla şu an fiziksel olarak gönüllülük yapamıyorum. Ama online olarak yardımların duyurulmasına destek oluyorum. Kampanyalara destek oluyorum.

Cengiz K: Yaklaşık 9-10 yıldır STK'larda yer alıyorum. Şu anda uluslararası bir çevre kuruluşunun Türkiye temsilcisi olarak görev almaktayım. Aynı zamanda Sivil Yaşam Derneği'nin irtibatçısı olarak görev alıyorum. Çalışma alanlarım daha çok gençler, çevre ve AB fırsatları şeklindedir.

Sefa Y: Üniversite döneminde TEMA'da aktif olarak gönüllüydüm. Gençlere ve çocuklara doğa eğitimleri verdim. Şu anda vaktim olmadığı için fazla aktif değilim.

Duygu K: Ben de üniversite dönemimde daha aktiftim. Uluslararası Çevre Kuruluşu'nda uzun yıllar gönüllülük yaptım.

Damla K: Hem çocuklar hem de iklim krizi ve çevre konulu gönüllülük hizmetlerinde görev alıyorum. 1 yıldır aktif olarak gönüllülük yapmaktayım.

-E gönüllülük duydunuz mu size ne çağırıyor?

Seher E: Ben daha önce duymamıştım. Bu toplantı için genel bir araştırma yaptığımda aslında ufakta olsa e-gönüllülük çalışmaları yaptığımı gördüm. Sosyal medyadan Let's Go İt sayfasını takip ediyorum. 18 Eylül Çevre Temizlik Günü etkinliğinin duyurulması ile bu çalışmaya gönüllü olarak katıldım. Pandemiden dolayı zorunlu olarak dijitalleşme daha fazla arttı. Gönüllülükte de dijital bir ortama geçiş süreci başladı. Ama kavramsal anlamda detaylı bir bilgim yok.

Merve K: Günlük yaşantımızda sosyal medyada, farkında olmadan e-gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiriyoruz. Örneğin Change.org bunlardan birisidir. Müsilaj, çevre ve birçok alanda imza vererek online şekilde destek olmuş oluyoruz.

Senay H: Kendi yaptığım şekilde zoom üzerinden eğitim olabilir, imza kampanyaları olabilir. Bunların sosyal medya ve dijital ortamda yapılması diye düşünüyorum.

Görkem K: Aslında farkında olmadan birçok konuda e-gönüllü oluyoruz. Gönüllülüğün dijital ortama entegresidir. E-gönüllülüğü vaktimiz olmadığında, kısıtlı zamanlarda dâhi gönüllü olma imkânı sağlayan bir uygulama olarak görüyorum.

Cengiz K: Teknolojinin hızlı yayılması ile gönüllülüğün de dijital entegrasyonunun sağlanması e-gönüllülük ile açıklanmaktadır. Bağlı olduğum kuruluş e-gönüllülük çalışmalarını uzun yıllardır yapıyor. Fakat pandemi ile ülkemizde yaygınlığı arttı. Lets Go İt sitemizde teknolojinin bize sağladığı imkânlarla online bir platform oluşturduk. Bu kavramın bilinmeye başlamasıyla, aslında çoğu kişi e-gönüllü olduğunu fark etti.

Damla K: Dijital gönüllülük resmi olarak pandemi ile beraber geldi. Hiçbir karşılık beklemeden sağladığımız faydanın çevrim içi ortamda sunulmasıdır. Mesafelerin kalkmasında e-gönüllülüğün etkili olduğunu düşünüyorum.

Duygu K: STK'ların yaptığı çalışmaların daha fazla duyulması için dijital ortamların kullanılması olduğunu düşünüyorum. Daha geniş kitlelere ulaşılması için uygulanabilir.

Sefa Y: Gönüllülük dediğimizde bir düşünceyi aktif hâle getirip onu insanların faydalanacağı çalışmalar hâline getirmek geliyor. Belgeseller ve ücretsiz eğitimlerin e-gönüllülüğe örnek olduğunu düşünüyorum. Aslında çoğumuz e-gönüllülük faaliyetlerini uzun yıllardan beri gerçekleştiriyoruz. Fakat bilinmesi ancak yeni oluyor.

-E-gönüllülüğün bilinmeme nedeni ne olabilir?

Seher E: Pandemi öncesinde hep aktif olarak gönüllüydüm. Kısıtlamaya girince bunlar azaldı. İnsanoğlu her ortama hemen ayak uydurduğu için dijitalde de çabuk uyum sağladı. Online eğitim online gönüllülük gibi kavramlar pandemi ile aktifleştirdi diye düşünüyorum.

Merve K: Günlük hayatın akışında bazen bazı şeyleri kaçırabiliyoruz. Bazı şeyler dayatıldığında daha kalıcı olabiliyor. Sosyal medyada karşımıza sık sık şu çalışmaya gönüllü ol reklamları geliyor. O yüzden gönüllülük kavramına hepimiz

aşınayız. Ama e-gönüllü olmak ister misiniz şeklinde duyurular dayatılsa sürekli karşımıza çıksa bu kavramı daha fazla kişi bilebilir.

Senay H: Dijital ortamın, sosyal medyanın bu kadar güçlü olduğunu pandemi ile beraber gördük. Adını bilmeden aslında çoğumuz e-gönüllüymüşüz. Zamanla daha çok duyulacağını düşünüyorum.

Duygu K: Gönüllü olduğum kuruluştaki imza kampanyaları düzenleniyordu. Örneğin termik santrallerin kapanmasına yönelik bir kampanya oluşturuluyordu. Daha fazla kişiye ulaşılması önemli bir nokta oluyordu. Bu yüzden online şekilde duyurular yaparak katılımı artırmaya çalışıyorduk. Belki bu tür sahaların sosyal medyada fazla duyuru yapmamasından dolayı e-gönüllülük kavramının bilinirliği de az olabilir.

Görkem K: Gönüllülük kavramının insanlar tarafından sadece fiziksel yani yüz yüze yapılacağını düşünmesinden dolayı e-gönüllülük kavramı da fazla bilinmiyor. Birçoğumuzun aslında ara ara yaptığı online gönüllülüğün bu yüzden farkında değiliz.

Cengiz K: Ekonomik, kültürel, sosyolojik anlamda üç farklı nedeni olabilir. Özellikle ekonomik açıdan baktığımızda, teknolojik araçlarda ülkemiz diğer ülkelere nispeten geri durumdadır. Teknolojik okuryazarlık da gelişmemiş şekilde geridedir. Bundan dolayı e-gönüllülük faaliyetleri de yavaş geliyor. Samimi bir millet olduğumuz için tüm çalışmaların yüz yüze olmasını tercih ediyoruz. Sosyolojik anlamda da insanlar gönüllülük kavramına çok fazla aşina değiller. Bu sadece e-gönüllülük için değil yüz yüze gönüllülük için de geçerli. Bu yüzden bu durum e-gönüllülüğe de yansıyor. E-gönüllülüğün Türkiye’de yaygınlaşması için daha uzun zamanlara ihtiyaç var.

Sefa Y: Gönüllülük her yönlü diye düşünüyorum. Özellikle pandemiden sonra telefonlara daha fazla bağımlı olduk. E-gönüllülük de burada daha fazla gelişti.

Damla K: Öncelikle gönüllülük ne demek tam olarak o bilinmeli. Özellikle ülkemizde STK’lara fazla güvenilmiyor. Gönüllülüğe dair kavramların içeriğinin detaylı bilinmesi gereklidir. Y ve Z kuşağını dijital göçmen olarak adlandırıyorum. Dijital ortamla fazlaca haşır neşirken e-gönüllülüğün fazla bilinmemesi nedeninin hitap ettiği kesim olduğunu düşünüyorum. Çünkü gönüllülük diyince 20’li yaşlar olarak düşünülüyor. Bu da dijital yerlilere hitap etmediği anlamına geliyor. Bu sebeple

teknolojik okuryazarlık seviyesi de düşük. Daha bu konularda adaptasyon sağlanamadığı için e-gönüllülük de fazla bilinmiyor.

-Sizce zaman kullanımının e-gönüllülük açısından ne gibi avantajı olabilir?

Seher E: Aktif olarak e-gönüllülük çalışmalarına katılmadığım için tam olarak avantajını net bilmiyorum. Ama gönüllülük, her işi yapmaya taahhüt edilmiş iş gücü değildir. Gönüllülük tamamen hiçbir menfaat ve karşılık gözetmeden yapılan bir hizmettir. Evet online şekilde birçok gönüllülük organizasyonunda haberdar olabiliyoruz. Örneğin çöp toplama etkinliğinden online duyurulardan haberdar oldum. Fakat fiziksel olarak bu proje katıldım. Klavye başında çevre için ne yapabilirdim? Zaman açısından avantajı elbette vardır. Fakat buna fazla yorum yapamıyorum.

Merve K: Bilgisayar ve telefonlar sayesinde minimum zamanlar ayırarak gönüllülük yapılabilir diye düşünüyorum.

Senay H: Dijital ortamlarda daha fazla insana ulaşabiliyoruz. Tek tıkla binlerce insanla irtibata geçiyoruz. Ben destek olduğum öğrencilere, gecenin bir yarısı sosyal medyada gördüğüm bir duyuru ile ulaştım. Saat, yer ve zaman sıkıntısı olmuyor. Kendi açımdan e-gönüllülük ile zamanı daha iyi planlayabiliyorum. Destek olacağım kişiler o an müsaitse hemen yol sıkıntısı olmadan internetten görüşme sağlayabiliyoruz. Öğrencim görme engelli olduğu için, daha kısa sürede daha uzun konular anlatabiliyorum. Verdiğim hizmette sesimin ulaşması yeterli oluyor.

Görkem K: Farklı kişilere bir arada olma imkânı sağlıyor. Örneğin şu an farklı yerlerden online olarak bağlanarak bir gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyoruz. Teknolojinin sağladığı en güzel faydalardan biri de birbirinden farklı düşüncedeki insanların aynı amaç için bir araya getirmesidir. Zaman sorunu bu sayede en aza indirilerek daha fazla fayda sağlanabiliyor.

Sefa Y: Gönüllülük dediğimizde bilinçlendirmek, bir düşünceyi aktif hâle getirmek geliyor. E-gönüllülük zaman açısından daha esnek olduğu için insanların bir araya gelmesi daha kolay oluyor.

Duygu K: Önemli olan bilinç oluşturmaktır. Sosyal medyadan bilinçlendirilmelerin yapılmasıyla insanların projelere katılımı daha çok artıyor. Sahalarda çalışmalar yaparken insanlara sosyal medyalarımızı da takip etmelerini talep

ediyorduk. Oradan kampanyalarımıza destek bekliyorduk. Kamuoyunu oluşturmak teknolojinin iyi kullanılmasıyla mümkün oluyor.

Cengiz K: Öncelikli olarak çevre çalışmasından örnek verebilirim. Çevresel gönüllülükte online şekilde nasıl destek olabilirim diyebilirsiniz. Dijitalleşen dünya ile dijital atık kavramı ortaya çıktı. Karbon salınımının azaltılması e-gönüllülük çalışmalarının sağladığı küçük akımlardan biridir. Change.org da yer alan kampanyalar ile belli bir kitleye ulaşarak birçok politikayı değiştirebiliyoruz. E-gönüllülüğün bütünleştirici bir özelliği bulunuyor. Zaman ve mekân sınırlaması olmadan bir baskı aracı olarak karşımıza çıkması avantajları arasındadır.

Damla K: Kendi özel hayatlarımızda birden fazla şeye zaman ayırmamız gerekiyor. İş, okul, aile, arkadaşlar derken gönüllülüğe fazla zaman ayıramıyoruz. Kısıtlı vakitlerde yol vs gibi zaman kaybettirici durumlarla uğraşmak yerine gönüllüğü yapmayayım boyutuna gelebiliyor. Ama e-gönüllülükte zaman sıkıntısı olmadığından boş zamanlarınıza göre planlayabiliyorsunuz. STK nezdinde baktığımızda mekân ücreti gibi maddi akış da azalıyor. Tek bir ekranda farklı yerlerden toplanan insanların fikir alışverişi sağlanıyor.

-Sosyal medyanın gönüllülüğün yayılmasında ne gibi katkısı olabilir?

Merve K: Sosyal medya bize ortak hareket etme dürtüsünü entegre etmiş bir platformdur. Bence gönüllülük olaylarında da bu geçerlidir. Ufak bir olayın bile gelişimini sosyal medyadan öğrenebiliyoruz. Nasıl sonuçlanacağı hakkında çok rahat bilgi edinebiliyoruz. Bu noktada gönüllülük duyuruları da istenilen hedef doğrultusunda bizlere yayınlanabiliyor. Sosyal medyanın bu alanda çok fazla etkili olduğunu düşünüyorum. Twitter'ın çok güçlü olduğuna inanıyorum.

Senay H: Ben de sosyal mecralar üzerinden e-gönüllülük faaliyetime başladım. Online bir duyuru üzerinden bilgilendim. Günlük yaşantımızda çok telefon, sosyal medya oldukça sık kullanıyoruz. Bu yüzden en güncel haberleri de sosyal medyadan duyuyoruz. Ben de sosyal medya aracılığıyla çok fazla insana ulaşabiliyorum. Özellikle Twitter etkili olabilir.

Görkem K: Ben de Twitter'ın önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum. Yüz yüze bir haberi maksimum on kişiye ulaştırırken sosyal medya ile on binlerce kişiye ulaştırabiliyoruz.

Sefa Y: Bireylerin düşüncelerini aktif şekilde dile getirdiği bir platform olduğu için Twitter olarak düşünüyorum.

Cengiz K: Dünya Temizlik Günü için başlattığımız 47 ilde planladığımız proje, sosyal medyada duyurmamız ile 81 ili de kapsadı. İnsanların bilgi sahibi olduktan sonra gösterdiği fazla ilgi sosyal medyadan duyurulması sayesinde oldu. Hitap ettiğimiz kesime göre mecralar değişiyor. İş ve özel sektör için Linked, sosyal hayatta Instagram, daha fazla karar alıcılara ulaşmak için Twitter daha önemli bir platform.

Damla K: Dijitalleşme hayatımızın her alanını kapladı. Cv lerimizi bile artık Linkend üzerinden veriyoruz. Site bültenlerinin de STK'larda etkisi olduğunu düşünüyorum.

Duygu K: Sahada çalışırken etrafımızdaki insanlara daha fazla duyulmamız için sosyal medya hesaplarımızı takip ettiriyorduk. Ne kadar fazla insana ulaşırsak o kadar fazla kitlenin desteğini kazanmış oluyoruz.

Seher E: İnternet kesintisi yaşadığı için bu soruya cevap veremedi.

-Hızlı ve kaliteli internet hizmetinin, gönüllülük motivasyonuna ne gibi etkisi olabilir?

Merve K: Biz çocuklarla online eğitimler gerçekleştiriyoruz. İnternet sıkıntısı olan evlerin hiçbiri ile bağlantı sağlayamadık. Eğitim, iş birçok konuda online çalışmalar yapılırken kalite internet önemli bir sorun oluyor. Gönüllülük için de böyle olacağını düşünüyorum.

Seher E: İnternet kesintisi yaşadığı için bu soruya cevap veremedi.

Cengiz K: internet kesintisi yaşadığı için bu soruya cevap veremedi.

Senay H: E-gönüllülük internet kullanımı ile doğrudan bağlantılıdır. Yavaş internet kaliteyi düşürür bu da motivasyonu etkiler.

Görkem K: En önemli problemlerden biri internet sorunudur. E-gönüllülük faaliyetlerinin kısıtlanmasına sebep olur. İnsanlar kalitesiz internet sebebiyle gönüllü olduğu çalışmaları azaltmak zorunda kalacaktır.

Sefa Y: İnternet hızı yavaş olduğunda tüm işlerimde motivemi etkiliyor. 3. Dünya ülkelerine baktığımızda geriden geldiklerini görüyoruz. İnternetin ve kalitesinin gönüllülük alanında da önemli olduğunu düşünüyorum.

Damla K: Örneğin e-gönüllülük için ciddi bir sunum yapıyorsunuz. Moderatör arkadaşın internetinin gittiğini düşünün. Sürekli stres içinde kalıyorsunuz. Ya internet giderse ya donarsa, sürekli alternatif şeyleri düşünmeniz gereklidir. Bu da motivasyonunuzu etkileyecektir. Bu yüzde kesintiler olduğunda hevesim kaçabiliyor.

Duygu K: Ben de arkadaşlara kesinlikle katılıyorum. İnternet kalitesi benim de motivasyonumu etkiliyor.

-İnternet ortamında yapılan gönüllülük çalışmalarının güvenilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Merve K: E-gönüllülük için en önemli problemlerden biri bence güvenilirdir. Şahsen emin olarak bilmediğim bir gönüllülük projelere kesinlikle katılmıyorum. Sadece Change.org ve Greenpeace üzerinden gönüllülük yapıyorum.

Senay H: İşin içine maddiyet girdiğinde her gördüğün yardım duyurusuna inanamıyorum. Güvenilir bulduğum siteler dışında herhangi bir online platformda yardımda bulunmuyorum. Özellikle günümüzde tek tıkla tüm bilgilerime ulaşılıyor. Dolandırıcılık haberlerini sıklıkla duyuyoruz. Bu yüzden güvenmediğim sitelerde gönüllülük faaliyeti gerçekleştiriyorum.

Görkem K: En güncel örneğin yaşanan son depremler olduğunu düşünüyorum. Bazı art niyetli insanlar maalesef ki bu durumu kullandı. İnsanlar nereye yardım gönderilmeli, hangi hesap numaraları doğru emin olamadı. Bu yüzden sosyal medyada güvenilir olan sitelerin bu durumları duyurarak insanların güvenini artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.

Sefa Y: Bence toplumda güvenilir bulunan kişilerin e-gönüllülüğü tanıtması gerekir. Bu sayede hem bilinirliği hem de güvenilirliği artar.

Damla K: Gönüllülüğü veya STK'ları koruyan bir yasa yok. Zaten bu başlı başına önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Etik sınırların belirlenmemiş olması ve gönüllülerin korunmaması e-gönüllülük için de aynı sorunu teşkil etmektedir. Dijitalde, görüntü ve seslerin alınması insanları şüpheye sokabiliyor.

Gönüllünün bu konuda güvenilir ortamda çalışması gerekiyor. Çalışmalarımızın korunması gerekiyor.

Duygu K: Gelişmekte olan ülkelerin önemli problemi güvendir. Sosyal yardımlaşma hakkında çıkan kötü haberlerden kaynaklı, insanlar ben ne yapabilirim düşüncesi içerisinde. Bu düşüncenin düzeltilmesi için özellikle STK'lar kendini iyi anlatan çalışmalar yapmalıdır.

-Toplantıdan sonra, yüz yüze gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren katılımcılar, e-gönüllülük hakkında araştırma yapmayı düşünüyor mu? Çevrenizdeki insanlara e-gönüllülüğü önerir misiniz?

Merve K: Kesinlikle düşünüyorum. Özellikle sizi bu konuda sorularla boğmayı istiyorum. Şu anda bile az bilgi sahibi olduğum hâlde çevreme öneririm. Detaylı araştırmadan sonra da böyle düşüneneğime inanıyorum.

Senay H: Aslında e-gönüllülük benim bildiğimden daha kapsamlıymış. Ben zoom üzerinden ve bazı online imza siteleri ile yapıyor sanıyordum. Detaylı bir araştırma yapma ihtiyacı hissediyorum. Hayatında birçok engelle karşılaşmış insanların teknoloji sayesinde önlerinden engellerin alınmasını sağlamaktadır. Bu yüzden çevreme de kesinlikle öneririm.

Görkem K: Ben zaten e-gönüllülük çalışmalarına katılıyordum. Fakat farklı alanlarda da yapılabilecek çalışmalar üzerine araştırma yapmak istiyorum. Çevreme öneriyorum, önermeye de devam edeceğim.

Sefa Y: Kesinlikle derin bir şekilde araştırma yapmak istiyorum. Özellikle bu toplantı sonrasında merakım arttı. Çevreme de araştırma yapması için teşvik edeceğim.

Damla K: Ben de içerisindeyim. Tavsiye diyorum etmeye de devam edeceğim.

Duygu K: Bilinç oluşturmak için kesinlikle detaylı araştırmalar ve çalışmalar yapmak istiyorum. Bilincin artması çevremizin de bilgilenmesiyle olmaktadır.

-Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Merve K: Okullara bu konuda bilgilendirmeler yapılabilir. Çocukların küçük yaşta bu bilince sahip olmaları onları hayata daha fazla aktif olarak katılmasına yardımcı olacaktır.

Senay H: Teknolojinin bize faydalarını detaylı şekilde anlatabilirsek bu bilincin artacağını düşünüyorum.

Görkem K: Okul müfredatlarına konulması gerektiğine inanıyorum. Sağlıklı bir toplum için gönüllülüğü temelden yaymalıyız. Ağaç yaşken eğilir düşüncesinin bu konuda da önemli olduğuna inanıyorum. Üniversitede de bu derslerin verilmesi gerekir.

Sefa Y: Ben de ders olarak verilmesini olumlu olacağına inanıyorum.

Damla K: Bütün STK'lar dijital gönüllülüğe elverişli değil. Öncelikle STK'ların bu alt yapıya sahip olması gerektiğine inanıyorum. Tanınmış bu çaptaki STK'ların çoğunda e-gönüllülük yaygın değil. Onların bu konuyu yayması gerekir. Gönüllülük diyince hep üniversite öğrencilerinin yaptığı bir iş gibi görüyoruz. Çünkü gönüllülüğün sosyalleşme açısından olumlu yönleri bulunuyor. Ama yaş sınırlandırılmasına alınmaması gerekiyor. 60 yaşındaki bir bireyinde bu çalışmalara katılabileceği bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

Duygu K: Görsel platformlardaki çalışmaların artması gerektiğini düşünüyorum.

EKLER-2

Tarih ve Sayı: 12.11.2021 - E.80640

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-78977401-050.02.04-80640
Konu : Etik Kurul Kararı

12.11.2021

Sayın Prof. Dr. Sait AŞGIN

İlgi : 19.10.2021 tarihli ve 74518 sayılı dilekçe.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulununun 10/11/2021 tarih ve 2021/10-11 sayılı kararı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurul Kararı (1 sayfa)

Bu belge, görevli elektronik imz ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BSDEKHAENIE

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/karabuk-universitesi-ebys>

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük

Telefon: 444 0478

e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr

İnternet Adresi: <http://www.karabuk.edu.tr>

Kep Adresi: karabukuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nohat İŞİK
Unvan: Bilgisayar İşletmeni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 10.11.2021
TOPLANTI NO : 2021/10

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar II:

19/10/2021 tarihli Prof. Dr. Saif AŞGIN'ın Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Saif AŞGIN danışmanlığında yürütülen: "Sivil Toplum ve Gönüllülüğün Dijitalleşen Dünyadaki Yeri: E- Gönüllülük Üzerine Odak Grup Çalışması" konulu çalışma kapsamında uygulanacak üzere ekte sunulan çalışmanın etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLI GIBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı